

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

(10/136) NO.LU ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN KEŞFİ, EĞİTİMLERİYLE İLGİLİ SORUNLARIN TESPİTİ VE ÜLKEMİZİN GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK ETKİN İSTİHDAMLARININ SAĞLANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

10 Mayıs 2012 Perşembe

(10/136) NO.LU ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN KEŞFİ, EĞİTİMLERİYLE İLGİLİ SORUNLARIN TESPİTİ VE ÜLKEMİZİN GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK ETKİN İSTİHDAMLARININ SAĞLANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

10 Mayıs 2012 Perşembe

---0---

K O N U

Üstün yetenekli ve engelli çocuklar hakkında

Sayfa

1:51

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:30
Prof. Dr. Sirel KARAKAŞ (Hacettepe Ü. Psikoloji Böl. Öğretim Üyesi)	1:10, 10:16, 18:20, 20, 21:23, 24:29, 29:30
Fatma Nur SERTER (İstanbul)	10, 17
Mustafa ATAŞ (İstanbul)	12
Recep GÜRKAN (Edirne)	13
Korkut TÜRKYARAR (Komisyon Uzmanı)	13, 19
Mehmet Emrehan HALICI (Ankara)	20:21, 22, 23:24
Temel COŞKUN (Yalova)	29:30
İKİNCİ OTURUM	31:51
Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY (Gazi Ü. Öğretim Üyesi)	31:51
Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin)	34:35
Korkut TÜRKYARAR (Komisyon Uzmanı)	38

Açılma Saati: 11.54

Kapanma Saati: 17.23

10 Mayıs 2012 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.54

BAŞKAN: Halide İNCEKARA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel ÖZDEN (Muğla)

KÂTİP: Temel COŞKUN (Yalova)

SÖZCÜ: Çiğdem M ünevver ÖKTEN (Mersin)

-----0-----

BAŞKAN – Değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli basın mensupları, Bakanlığımızın görevlendirdiği değerli uzman arkadaşlarımız; bugün 10/5/2012, toplantıyı açıyorum.

Konuğumuz, Hacettepe Üniversitesi Nörometrika Teknoloji Geliştirme Merkezinden Profesör Doktor Sirel Karakaş Hocamız.

Uzun süredir biz kavramlar üzerinde konuştuk, Türkiye'deki uygulamaları konuştuk Hocam, neler yapıyoruz. Bu arada iki üç şehir gezisi yaptık, Gebze'yi ziyaret ettik, Yalova'da ziyaret yaptık, İstanbul'da. Ziyaret alanlarımız fen liseleri. Fen liseleri kategoride özel eğitime girmese, üstün zekâlı olarak bir tespit olmasa bile, çocukların başarı çizelgelerine baktığımızda bizde öyle bir kanaat oluştu ve fen liselerini de izleme içine aldık, nasıl eğitim görüyorlar diye. Bilim sanat merkezlerini ziyaret ettik. Bu arada bir de ben bir rehberlik araştırma merkezinde özel çocuklarımızın tanılama süreçleri veya ilgi alanlarını gördüm. Bugün ilk defa “tanı”yı konuşacağız. Heyecanla ve merakla bekliyoruz. Kavramlar ve kelimeleri, sizde yatkın olduğu için bizim anlayacağımızı düşünebilirsiniz, ama bize açıklayarak, yani bu bu demektir dersiniz hem kayıtlara geçer, rapor yazarken arkadaşlarımıza kolay olur hem de biz konuyu rahat anlarız.

Kendinizi tanıtarak, konuyla ilgili bugüne kadar yaptığınız çalışmalardan, aşamalardan, Türkiye nereden başladı, nereye geldi? Akademik alanın bu konudaki ilgisi, alakası, derdi tasası var mı? Demin içeride bir soru sordum, tanı kimin problemidir? Sağlık Bakanlığı bu işin içinde var mıdır, tıp bu işini neresinde vardır, yoksa eğitimin bir problemi midir tanı? Tanı doğru bir kavram mıdır?

Buyurun Hocam, söz sizin.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, sayın uzmanlar; öncelikle teşekkür ederim beni de bilgi vermek üzere buraya çağırdığınız için.

Ben bir sunuş hazırlamıştım. O sunuş bir nevi bizi yönlendirecek, fakat sunuş içerisinde açık kalan herhangi bir nokta olduğu zaman lütfen o noktada müdahale edin veyahut da orada sormak istediğiniz bir soru varsa sorun. Ama ben aşağı yukarı ne olacağını burada tahmin ederek konuşmamın gidişatını hazırladım.

Öncelikle kendimi tanıtmam gerekirse, benim lisansım psikolojide, yüksek lisansım deneysel psikolojide, doktora biyofizikte, yani sağlık bilimleri enstitüsünden alınmış olan bir doktora. Ben psikolojinin bedensel yansımaları üzerinde araştırmalarımı yapmış olan bir insanım ki bugün bu dalın adına “nörobilim” deniyor. Yükselen yıldızdır bilim içerisinde. Öğretim üyesi olarak ders vermekle beraber, çok sayıda araştırma yaptım ve bugün benim uluslararası literatürde bin beş yüze yakın atfım var. Bundan birkaç yıl önce Türkiye'deki ilk 10'a giren bilim adamı seçilmiştim Scopus arama motoru tarafından. Özelliklerim böyle.

Şimdi, zannediyorum ki Türkiye'ye değişik noktalarda da bazı vizyonlar getirdim. Şöyle ki: Psikolog olarak aynı zamanda da sağlık bilimlerinden doktora almış olan bir insan olarak “nöropsikoloji” terimini ilk defa ben telaffuz ettim Türkiye'de ve onun üzerinde bir şeyler yaparak telaffuz ettim. Bir TÜBİTAK projesiydi bu. Türkiye'de standardizasyonu yapılan ilk nöropsikolojik testler topluluğunu yaptım.

Sayın Başkanım, ben şu kitapları size vereyim, konuşmamın içerisinde bunu elden ele geçirebilirsiniz.

Yine aynı şekilde, bu işler laboratuvarlarda yapılıyor. Kendim Hacettepe'de Elektroensefalografi laboratuvarı kurdum ve burada bir yığın araştırma yaptım.

BAŞKAN – Nedir o Hocam?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ –Elektroensefalografi: Beyin biz dururken de yüzeyden kaydedilebilecek bir elektriksel faaliyet üretir. Bu elektriksel faaliyet beynin zihinsel işlemlerini de yansıtır. Bu, orijinal bir durum değil. 1940' lı yıllardan beri bilinen bir bilim alanıdır bu. Yani yerleşmiş bulguları vardır. Dolayısıyla biz de bunun üzerinde yeni teknikler geliştirerek bu çalışmalarını sürdürdük.

Şimdi, yine hepimizin bildiği bir MR, Manyetik Rezonans Görüntüleme vardır. Manyetik Rezonans Görüntüleme beynin fotoğrafını çeker, yani yapısal resimlerini size gösterir. Muhakkak her biriniz değişik yerlerinizin MR' ını çektimişsinizdir veyahut da birisinininkini görmüşsünüzdür. Şimdi, bu MR verileri üzerinde belirli analizler yapılarak bu defa biz, herhangi bir iş yapılırken beynin hangi alanlarının çalıştığının resmini yapabiliriz. Bunun adına “fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme” deniyor. Şimdi dünyada artık bilgisayar süreçle inceleme alanı, sadece davranışlara bakarak değil, işte bu elektroensefalografi, fonksiyonel MR' larla inceleniyor.

Şimdi ben, bunların her ikisini de Türkiye psikoloji bölümünde yapan yegâne insandım, hâlen de öyleyim. Fonksiyonel manyetik rezonans görüntülemeyi de biraz sonra göreceğiniz çapta Türkiye' de yapan ilk grubuz biz.

Şimdi o zaman, böyle bir şeyle geliyorum karşınıza...

BAŞKAN – Böyle bir gariplikle geliyorum...

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Böyle bir gariplikle, belki de hoş bulacağınız...

BAŞKAN – Kesinlikle.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ - ...ve uygulamaya koyacağınız bir gariplikle geliyorum karşınıza.

Bürokrasiyle çok yakından ilgim var çünkü Talim Terbiye Kuruluyla birlikte çalıştıktan, bugün devlet kitabı olarak okutulmakta olan psikoloji kitabını ben yazdım. Çok çetin bir mücadeleydi. Onun için, yani bürokrasi ile nasıl konuşulması gerektiğini, değerlerinin ne olduğunu, ne olursa ne olmadığını biraz yakından bildiğimi düşünüyorum ve gördüğümüz Psikofizyoloji ve Nöropsikoloji Derneğinin kurucusuyum. Nöropsikoloji adına ilk kurulmuş olan dernektir, Türkiye Zekâ Vakfı ve de bu Üstün Yetenekliler Strateji ve Uygulama Planı' nda bir önceki genel müdür zamanında haylice yoğun çalışmalarımız oldu. Onlar davet ettiler, çalıştaylarına katıldım, bu bağlamda konuşmalar yaptım ve bir önceki genel müdürün ekibinin yazmış olduğu raporun finishing' ini yani son hâlini ben verdim. Daha sonra o rapor kayboldu genel müdürlük içerisinde. Ben kendilerine tekrar sundum. Onu ne derece kullandılar...

BAŞKAN – Hocam, sizdekini alalım biz.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet, ben size ileticeğim onu.

BAŞKAN – Bir zahmet.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani öyle de bu konu içerisinde bir şeyim var.

Şimdi ben “sorunlar” diye işe başlamak istiyorum. Önce Wechsler zekâ testinden başlayalım. Şimdi Türkiye' de zekâ, Wechsler zekâ testiyle ölçülür, bütün dünyada da bu böyledir ama şimdi şurada, bizim Türkiye' de kullandığımız Wechsler zekâ testinin referansını görüyorsunuz, 1995 yılında basılmış. Wechsler' in testlerini de şurada görüyorsunuz, ilk defa 1949 yılında yapıyor, 1974' te şimdi Türkiye' de kullanılmakta olan testi yazıyor. Yani testin orijinali, dikkatinizi çekiyorum, 1974' te yapılmış vaziyette Amerika' da. Biz 1995' te bunu Türkiye' ye standardize etmişiz, hâlâ bunu kullanıyoruz. 1991' de bir revizyon yapıyor bunun üzerinde –önemli bir revizyon değil- ve 2003' te yeni bir versiyon çıkıyor. Yani şu anda bizim kullandığımız versiyon 1974 versiyonu.

BAŞKAN – Hangi, bu WISC-R 4?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – WISC-R yani şu, revised olan. Wechsler Intelligence Scale for Children-Revised. “R” bu. Bunda revizyonun “R” nin, bu ise yeni bir form.

Şimdi sizin de biraz önce buyurduğunuz gibi, çok eski bir test, zaman çok değişmiş. Yani o zaman bilgisayar yoktu; vardiyasa bile böyle odaları kaplayan bilgisayarları bunlar. Şimdi artık herkesin elinde bilgisayar olduğu döneme gelmişiz, işler epeyce değişmişiz, biz hâlâ bunu kullanıyoruz ve antrparantez şunu da söylemek lazım: Deşifre olmuş olan bir testtir, hatta kursları verilmektedir testin.

Şimdi, Wechsler' in ölçtüğü zekânın gerisinde bir kuram vardır. O kurama göre zekâ iki bölümden oluşur: Sözel bölüm ve performans bölümü. “Performans bölümü” derken de kastettiği, görsel mekânı algılama ve büyüme yetenekleridir. Bu bir kuramdır ve test bu kuram üzerine inşa edilmiştir. Ama biz “zekâ” dediğimiz zaman, acaba sadece sözel bazı becerileri ve de bu performans becerilerini mi kastediyoruz?

Şimdi burada ben, literatürde geçebilecek olan bazı şeyleri söyleyeyim sizlere. “Çözüm bilinmeyince doğaçl ama yapabilme yeteneğidir.” Bu bir zekâ tanımı. “Kaliteli bir sonuca bağlanan hayal kurma yeteneğidir.” “Akıl, yaşamın sunduğu seçenekler arasında en doğru olanı bulabilme yeteneği; zekâ ise yaratıcı akıldır.” İşte, “Çok aşamalı planlar yapabilme yeteneğidir.” “Zaman eksenini üzerinde düşünce ve hareketlerin daha rafine hâle getirilmesi yeteneğidir.” “Düşüncede çeşitlilik, esneklik, zekâ hızıdır.” Zekâ bütün bunların toplamıdır.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, burada bir şey sorabilir miyim? “Siz sorarak gidin.” dediniz de onun için söylüyorum.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Lütfen...

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Biraz önce bu WISC-R testiyle ilgili “Amerika 1974’te bunu uygulamaya başladı, biz de aldık ama 1995’te yeni versiyonunu devreye soktu, biz hâlâ 74’ü kullanıyoruz.” dediniz.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Biz neden o versiyonu kullanamıyoruz, sorunu nedir?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – O zaman, ben burada bilgiyi vereyim, yeri geldiği zaman özetleyerek geçeceğiz.

Şimdi bu zihinsel süreçleri ölçen -“psikometrik araç” diyoruz biz bunlara- psikometrik araçların bir kültürde kullanılabilmesinin bir teknolojisi vardır. Bunun adına “standardizasyon” denir. Standardizasyon, bir sürü aşaması olan bir tekniktir. Şu anda elinizde gördüğümüz kitapta nöropsikolojik testlerin standardizasyon çalışmaları anlatılmaktadır.

Şimdi, testi alırsınız -diyelim Amerika’da yapıldı Wechsler olduğu gibi- önce çevirirsiniz doğal olarak, daha sonra onu kültüre uyarlıyorsunuz. Yani atıyorum, orada “kilise” diyorsa bunun karşılığı camidir, Amerikan Bayrağı’nda söz ediyorsa Türk Bayrağı’dır gibi ama işler genellikle de bu kadar basit olmaz. Bizim Wechsler’in bellek ölçüğü üzerinde bir TÜBİTAK çalışmamız vardı; orada bizim çevirmemiz gereken iki paragraf vardı. Biz o iki paragrafı 25 kişi bir ayda çevirdik. Neden? Çünkü onun Türk kültüründeki analogunu bulmamız lazım. Bu uyarlamadır. Türkiye’de bir sürü insan standardizasyon denen şeyin uyarlamaya olduğunu zanneder. Uyarlama, standardizasyonun baştaki aşamalarından bir tanesidir.

Daha sonra, ölçü aracının ölçtüğü şeyi ne derece güvenilir olarak ölçtüğünü belirlemeniz gerekir yani puanların ne derece tutarlı olduğunu. Bu bakarak yapılan bir iş değildir, araştırmalarla bu ortaya konur, güvenilirlik.

Daha sonra, bu ölçü aracının o kültürde yani bizim ülkemizde ne ölçtüğünü araştırmalarla bulmamız gerekir. Bu, açıp böyle “kapsam geçerliliği” dediğimiz, bakıp “Ha, olsa olsa bunu ölçüyor.” denecek bir olay değildir, o ilk başta yapılan bir şeydir. Bir sürü araştırma tekniği vardır; yordama geçerlilikleri, kurutlu geçerlilikleri, bunların hepsi araştırmaya dayanır ve siz, o testin ve her bir puanının, kullanmak istediğimiz kültürde ne ölçtüğünü ortaya koyarsınız. Bu kitabın geçerlilik bölümü, Türkiye’de yapılmış olan yüz elliye yakın araştırmanın bizim standardizasyonunu yaptığımız testlerde ne ölçtüğünün araştırmasıdır onlar.

Daha sonra da normalizasyonunun yapılması gerekir. Yani elde edilen bir puanın normal karşılığı nedir? Bu da araştırma işidir. Mesela biz ilk defa yetişkinler için çalışmıştık - ben yetişkini getirmedim, sizin ilgi alanınız olmadığı için, o da bir kitap hâlinde toplandı- 20-55 yaş ve üstünde de bu testlerin standardizasyonunu yaptık. 1.183 kişi üstündeki bireysel araştırmalarla yapıldı yani tek tek yapılan araştırmalarla. Ve ne yapıyorsunuz o zaman? Yaş ve eğitime göre, belli yaş ve belli eğitimde kişilerin bu testten ne puan aldığını hesaplamamız gerekiyor. Kitapların arkasında da o norm tabloları vardı ki siz herhangi bir insana uygulama yaptığınız zaman elde ettiğiniz puanı karşılaştırabilin. Bu, standardizasyon denen işlemdir ve hiçbir zaman da bitmez, özellikle geçerlilik çalışmaları bitmez. Neden? Çünkü yeni bir şey keşfedildiğinde bir kere daha bakarsınız “Acaba bu yeni şeyi benim testlerim ölçüyor mu?” diye. Mesela çalışma belleği. Arkadaşlarımızın çoğu bu bellek türünü bilir. Çalışma belleği, bundan yirmi sene önce keşfedilen bir olaydır insan zihninin yaptığı. Mesela, bu testlerden bir tanesi yapıldığı zaman çalışma belleği bilinmiyordu, keşfedilmemişti. Keşfedildikten sonra bir kere daha araştırmalar yapıldı “Bu test onu da ölçüyor mu?” diye. Ki ölçtüğü ortaya konuldu.

Şimdi, geri dönüp söyleyecek olursam, bir testi oradan buradan alıp, çevirip ülkeye kullandığınız zaman siz hiçbir şey ölçmüyorsunuz, onun hiçbir anlamı yok. Anlamı olan şey, standardizasyonu yapılmış olan şeylerdir. WISC-R’in standardizasyonu yapılmıştır, 1995’e gelen yıllardan önce yapılmıştır. O yüzden de Türkiye’de kullanılmaktadır ve WISC-R, bildiğiniz gibi, çok önemli kararların verilmesinde kullanılıyordu; çocukların BİLSEM’e yönlendirilmesinde kullanılıyor, çocuklarda zekâ özrü olup olmadığını değerlendirilmede kullanılıyor. Çocuklarda eğer zekâ özrü varsa ne oluyor? Özel eğitime geçiriliyor. Bu kararın verilmesinde kullanılıyor. Adalet Bakanlığında farik ve mümeyyiz olup olmadığının belirlenmesinde kullanılıyor. Dolayısıyla, insanların hayatında çok önemli

kararların verilmesinde kullanılıyor. Niye kullanılabiliyor? Çünkü standardizasyonu var. Ama niye sorunlu? Şimdi onu oradan göreceğiz.

Bilmiyorum, buraya kadar net oldu mu sayın vekillerim?

BAŞKAN – Bu “standardizasyon” dediğiniz şeyin içini biraz daha açabilir miyiz? Ne demek istiyoruz biz bununla?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Doğru.

Standardizasyon, bir anlamda, ölçü aracının ilgili kültüre kalibre edilmesi işidir, ona kalibre ediyorsunuz yani...

BAŞKAN – Bunu kim yapacak?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Mesela bunu biz yaptık; bunu eğitimciler yapabilir, psikologlar yapabilir.

BAŞKAN – Yani herkesin yapabileceği bir şey mi bu?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bu bir teknolojidir ama genellikle bu işlerle eğitimdeki ölçme değerlendirme, psikologlar uğraşır daha çok. Bu bir know-how işidir, çok ciddiyeti olan bir şeydir çünkü siz ülkede bir aracın ne ölçtüğünün şeyini yapıyorsunuz. Mesela bu Wechsler bellek ölçüğünde bir orijinal formu vardır bunun -eski formu- iki şey ölçer: Genel bellek ve dikkat. Daha sonra deniyor ki: “Ama belleğin bir sürü değişik türü var, sözel bellek, görsel-mekânsal bellek, dikkat, uzun süreli bellek, kısa süreli bellek.” Bunları da ölçecek bir şey yapıyor ve çok daha büyük bir test yapıyor. 23 tane puan hesaplanıyor bunda. Amerika’da standardizasyonu yaptığı zaman görüyor ki heyhat, test yine sadece dikkat ve genel belleği ölçüyor yani bir şey katamamış. Türkiye’de biz bunu uyguladığımız zaman standardizasyon çalışmamızın içerisinde, Türkiye’de bunun, sözel ve görsel belleğin ayrı ayrı dikkati, yönelimi ölçtüğünü ortaya koyduk. Diğer bir deyişle, Amerika’da onu ölçüyor, Türkiye’de de aynı şeyi ölçecek değil.

Şimdi, bakın, bu WISC-R’ in bu tür çalışmaları yapılmamıştır, WISC-R’ in ne ölçtüğü tam olarak incelenmemiştir.

BAŞKAN – Hocam, şaka mı yapıyorsunuz?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şaka yapmıyorum. Hatta istiyorsanız size o şeyleri şimdi gösterebilirim. Ben de hayretteyim.

BAŞKAN – Bu memleketi biz şu anda ne konuşuyorsak, bütün ölçüğümüz, bütün konuşmalarımız WISC-R üzerine.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ - Evet. Yani oturup da böyle 20 kişiyle, 30 kişiyle yapılacak araştırmalar değil bunlar, 100-200 kişiyle yapmanız gereken araştırmalar. WISC-4 geliyor, biz dedik ki: “Şimdi şöyle bir çalışma yapalım.” Yani WISC-R ne ölçüyordu? Muhakkak yapılmıştır bu.” dedim. “Buna bir bakalım, belki sayıyı artırırız ki WISC-4’ ün ne ölçtüğünü insanlar değerlendirebilsin, avantajını, dezavantajını.” Bir girdik literatüre, yok böyle bir şey. WISC-R kullanılmış, araştırmalarda bir aracı olarak kullanılmış, ne ölçtüğüne bakmak için kullanılmamış ve bazı mitler var şeyde. Şimdi deniyor ki mesela “DEHB” “Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu.” Bunun tanısındaki en önemli ölçütlerden bir tanesi, o demin performans dedim ya, görsel-mekânsal biliş, o performans puanının sözel puandan daha düşük olması. Bu bir mit, böyle bir şey yok, nitekim literatürde de yok. Kimileri diyor ki: “Sözel puan daha düşüktür.”, kimileri diyor ki: “Performans daha düşüktür.”, kimileri diyor ki: “İkisi de düşüktür.” Türkiye’de kimse bunu oturup araştırmamış. Bizim 300-400 kişi üzerinde yaptığımız araştırma da gösterdi ki ikisi de etkili. Hâlbuki tanı konuyor yani tanıya yardımcı bir şey hâline geliyor bu, puanın düşük olması.

Yine bunun aritmetik, sayı dizileri, şifre diye üç tane alt testi var, bunların dikkat testi olduğunu düşünüyorlar. Yapmış olduğumuz çalışmada -ki burada veri var, eğer isterseniz onları da gösterebilirim- hayır, bunlar dikkati ölçmüyor.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, kafamız iyice karışıyor bunları anlattıkça.

BAŞKAN – Hayır, gerçekten ama yani...

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Şu anda şöyle bir kanaate vardım: Yani Türkiye’de -yeteneği demiyorum- zekâyı ölçme noktasında tam olarak bilimsel bir zemine oturmuyor. Doğru mu? Veya eksik.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Başlangıçta standardizasyonu yapılmış bir test var. Ondan sonra bu test üzerinde hiçbir zaman ayrıntılı bir çalışma yapılmamış, apriori bazı şeyler kabul edilmiş, bu kabuller üzerine uygulamalar yapılmış.

BAŞKAN – Onun için mi herkes deha etrafımızda?

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Peki Hocam, dünyada yapılan yer var mı?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii ki.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Biz niye yapamıyoruz, eksiklik ne?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yapmamışız, öyle kabul etmişiz.

RECEP GÜRKAN (Edirne) - Sorgulamamışız, irdelememişiz...

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ –Sorgulamamışız, öyle yapmışız.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – O zaman biz boşuna konuşmuşuz.

BAŞKAN – Arkadaşlar geldiler, ben bu arada şunu söyleyeyim, özür dilerim Hocam, parantez açayım.

Farkındaysanız, on gündür Millî Eğitim Bakanlığı üstün zekâlı çocuklarla ilgili yarımşar sayfa, yarımşar sayfa haberler gidiyor. Dün rahatsızlığımızı da burada kendi aramızda konuşmuştuk. Akşam Bakan Bey'le görüştüm, dedim ki: "Niçin böyle bir telaş hasıl oldu? Bir çalışma sürerken siz durmadan açıklama yapıyorsunuz." Dedi ki: "Ben Genel Kurulda komisyon kurulduğu gün konuştuğumdan sonra hiç konuşmadım." "Nasıl yani?" dedim. "Bayağı; hiç konuşmadım." dedi. "Peki, bu haberler ne?" İlginçlik zaten oradan başlıyor, anlaşılın orada bir telaş olmuş orada ama telaşlanan, Bakan Bey'den ziyade arkadaşlar olmuşlar. Olunca da bu arada durmadan... Üstelik, doğru olmayan sayılar veriyorlar. Yani üstün zekâlı diye çocuk sayısı falan veriyorlar. Son derece, hem çirkin, üstüne üstlük bir de yanlış. Bir de biz arazideyiz ve geziniyoruz. Bu arada o kendi kendine bilgiler veriyor. Ben akşam Bakan Bey'le paylaştığımda şunu söyledi: "Araştırma komisyonu sonuçlarını ben dört gözle bekliyorum, o konuda ne konuşuyorum ne de çalışıyorum, sizin sonuçlara göre de birlikte hareket etmeyi düşünüyorum." dedi, selamlarını söyledi, bunu sizlerle paylaşmak isterim.

Buyurun Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Sayın Başkanım, madem oradan konu açıldı, belki buraya bir saptama daha yapmak lazım. Bugün sabah gazetelerde bir haber var, diyor ki: "Millî Eğitim Bakanlığı kendi zekâ testi yapıyor." Böyle bir şey yok.

BAŞKAN – Yok Hocam.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – İki-üç gün önce de çıktı bu haber.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bu kadar basit bir iş değil. Şimdi bu standardizasyon işinden de söylediğim gibi, bu çok zor bir iştir yani öyle iki buradan, üç buradan, alt alta koyup "Herhâlde öyle olması lazım." denecek bir şey değildir bu.

BAŞKAN – Hayır, haberleri kim veriyor, bir çalışma yok ki.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Bürokratlar kendi aralarında bir şey yapıyorlar.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ama şu var: Herhâlde, muhakkak ki siz bunu biliyorsunuz. Şu anda biliyorsunuz -biraz sonra o vardı esasında- BİLSEM'lere kabulde WISC-R'dan önce TKT denen bir test uyguluyor, çok eski bir test ama netice olarak literatürde de ne olduğu bilinen bir test. Anladığım kadarıyla, bu dönemde BİLSEM'lere alışı TKT'nin yerine bir başka bir şey kullanılıyor. Nedir o başka bir şey?

BAŞKAN – Bir şey kullandıkları yok Hocam. Genelde selam kullanıyoruz. (Gülüşmeler)

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Hah, yani hamilikart yakınımıdır.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Pratik bir test, çok pratik.

BAŞKAN – Beş harfli Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – O zaman, güç dengelerini de gözetin bir yaklaşım, değil mi?

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, o zaman net olarak öneriniz nedir?

BAŞKAN – Dur Hocam, bir dakika... Daha başındayız, o kadar kolay anlayamayız.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hayır, bu konuştuğumuz konuyla ilgili.

BAŞKAN – Tamam, gözünü seveyim, şu süreci bir tamamlayalım, en son.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Kafalarımız karmakarışık.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Bence de yani. Ben de aynı şeyi merak ediyorum, test ne olacak?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, lütfen kafanız karışmasın. Ben çok çok basit yani net anlatmaya çalışacağım. Elimizde zekâyı ölçmeye kullandığımız bir araç var, bunun problemleri var, eskilik yüzünden var, yetersizlik yüzünden var.

Şimdi “zekâ” dediği zaman demin bazı cümleler gördünüz orada, bakın şimdi burada bazı cümleler daha var. Bunlar böyle, hani “olsa olsa” yöntemiyle çıkarılmış laflar değildir. Araştırmalar incelendiği zaman, üstün yeteneği işaret eden kişiyle ilgili özellikler ve çevreyle ilgili özellikler bu araştırmaların bulduğu bulgulardır.

Şimdi, tekrar düşünelim, WISC-R’ın sözel 6 alt test, performans 6 alt test, toplam 12 alt testinde, bunların hangileri ele alınıyor? Cesaret, karakter, sezgi, başarıma gereksinimi, enerji, bunların hiçbir tanesi ele alınmıyor. Çevreyle ilgili olanlar... Bu da ayrı bir konudur yani ele alınmıyor.

Şimdi, bizim ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığında çok ağırlığı olan bir kuram var bakın şimdi burada, çoklu zekâ kuramı. Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığında, biliyorsunuz, on-on beş yıldır bütün kitaplar ilkokuldan başlamak üzere değiştirildi ve şu anda da bütün kitaplar değiştirilmiş vaziyette. Bu kitapların arkasında bir eğitim felsefesi var. Bu eğitim felsefesi “yapılandırmacı yaklaşım” denen felsefe. Daha önce “davranışçı yaklaşım”dı. İşte bu ezbercilik hikâyesi bu davranışçı yaklaşımla çok örtüşen bir şey.

Ne yapmaya çalıştı Millî Eğitim Bakanlığı? Bunu bırakmaya, çocuğun bilgiyi kendisi bulması, irdeleyebilmesi, ilişki kurabilmesi vesaire gibi konseptleri içine sokan yapılandırmacı yaklaşımla kitapları yazdırdı. Bu kitaplardaki en önemli prensiplerden bir tanesi de şu: Zekâ tek şey değildir, bir sürü değişik zekâ türü vardır ve o kitapları da biz yazarken değişik zekâ türlerine hitap edecek biçimde yazdık. Yani sadece sözel zekâsı yüksek olan çocuk bu kitabı kullanmasın, performans zekâsı yüksek olan da kullanabilsin, görsel, bedensel zekâsı yüksek olan da bu kitapta bir şey bulabilsin, sosyal zekâsı olan da bir şey bulabilsin. Yani bu, hikâye değil, kitaplar böyle yazılır.

Şimdi geri dönüyoruz, diyoruz ki: WISC-R denen şey tek başına bunlardan hangisini ölçüyor? Şunu ölçüyor ve bunu ölçüyor. Sözel zekâ ve görsel-uzamsal zekâyı ölçüyor.

Peki, Millî Eğitim Bakanlığının kabul ettiği bütün bu zekâ türleri nerede? Yok. Şurada, mesela çok revaçta olan Renzulli. Bu Türkiye’ye de gidip gelen bir şahıs. Bir kuramı var, “üç çember kuramı” diyor buna. Yine zekânın ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz şu anda. Bakın, şimdi burada, evet, zekâ denen şeyde ortalama üstü genel ve özel yetenek var, doğru ama yaratıcılık da var. Yani biz bunu sezgisel olarak da biliyoruz, demin de bir sürü kere geçtiğini gördünüz, göreve ve işe bağlılık ve yüksek güdülenme de var. Zeki insanın bu yönleri de var. Demek ki zekâ dediğimiz zaman, bir sürü şey var karşımızda.

İki şeyi daha aklımızda tutmamız lazım. Bilim sanat merkezlerinde de zaten bunu görüyorsunuz. Şimdi, bir “zekâ” dediğimiz kavram var, bir de “yetenek” dediğimiz kavram var. Zekâ, genel ve/veya özel zekâ. IQ bu tür zekâ veya siz buna genel olarak “yüksek zihinsel güç” diyebilirsiniz mesela. Yetenek ise genel ve özel zekânın optimal ve üretici kullanımı. Yani zekâ buysa yetenek de bu ve “yetenek” dediğimiz zaman ayrıca bu akademik ve zihinsel güçle ilgili olan şeyin ötesinde, çoklu zekâ kuramında da olduğu gibi, müzik için zekâ, güzel sanatlar için zekâ, spor için zekâ. Nitekim, şimdi onu yapıyorlar mı bilmiyorum ama bilim sanat merkezlerine ilk başlarda aldıkları çocukların bir kısmı WISC-R’ı çok yüksek olduğu için alınmadı, müzik yeteneği yüksek olduğu için alındı, sanat yeteneği yüksek olduğu için alındı.

Şimdi, “zekâ” dediğimiz şey böyle bir şey. İşte böyle bir şey olduğu için, biz bunu kısıtlı bir şeyle ölçmeye uğraştığımız için de bakın karşımıza böyle komik şeyler çıkıyor, değil mi? Albert Einstein, dört yaşında konuştu, yedi yaşında okudu. Yani şimdi bu çocuğun Albert Einstein gibi bir adam olabileceği aklınıza gelebilir mi? Beethoven; müzik öğretmeni onun için “Ümitsiz vaka.” dedi. Tolstoy, başarısızlık nedeniyle okulu bıraktı. Newton’ un okulda notları çok düşüktü. Edison’ u, öğretmeni onu hiçbir şeyi öğrenemeyecek kadar aptal buluyordu. Şimdi bu insanların zekâsı veyahut da yeteneği konusunda hiç kimse tartışma bile yapmayı düşünülmezken bunlar nereden ortaya çıkıyor o zaman?

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Walt Disney de ilginç.

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Değil mi, Walt Disney de ilginç. İyi fikirleri olmadığı için çalıştığı gazeteden kovulmuş. Var mı böyle bir şey? Bir Mickey Mouse hâlâ müthiş bir olay. Öyle mi?

Şimdi bu nereden kaynaklanıyor? Eğer siz çok kompleks bir yeteneği bir şeyle ölçmeye kalkarsanız işte bu tür garabetlerle karşılaşılırsınız.

Ne yapılmıştır, benim ülkemde ne yapılmıştır? Şimdi, toplumu oluşturan bireylerin yüzde 95’i normal zekâda, yüzde 3’ü alt zekâ bölümünde maalesef, yaklaşık yüzde 2’si de üstün yetenek grubuna giriyor, çok küçük bir grup.

Şimdi, izin verirseniz, ben burada bazı değerlendirmelerimi de saptamak istiyorum. Bu iş çok önemli bir konu hâline geldi, üstün yeteneklilerin ele alınması konusu. Mesela bir grup görüşe göre, öyle bir tablo ortaya çıktı ki “Efendim, bizim üstün yeteneklilerin ele alınması probleminde yapmamız gereken şey, herkesi yeteneğinin sınırına kadar geliştirmektir.”

Sayın Başkanım, demin de söylediğiniz gibi, bu bir eğitim politikasıdır, bu bütün genel eğitimi içeren bir politikadır. Biz burada yüzde 2'den söz ediyoruz. Yani bir ülkenin yer altı varlıkları, yer üstü varlıkları, bilmem ne varlıkları olduğu gibi, bunlar bir hazine, doğa bunları böyle yapmış yani sonradan olmuyor bu insanlar.

BAŞKAN – Hocam, yüzde 2'ye çok büyük itirazlar var, “Niye yüzde 2'yle sınırlıyorsunuz? Küba yüzde 14-15, başka ülkeler 30'a kadar sınırlarını geliştirirken kim benim insanımı yüzde 2'ye sıkıştırıyor?” diye isyanlar var. Niye yüzde 2 Hocam?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, biraz sonra bir tablo daha gelecek, orada biraz daha ayrıntılı göreceğiz. Oraya geldiğimizde bu soruyu hatırlamama izin verir misiniz. Şimdi bu, bu.

Şimdi, biz öyle bir ülkeden, öyle bir mirastan geliyoruz ki bu insanları kurumsal olarak ele alan belki de ilk ülkenin devamıyız. Enderun işte buydu; üstün yetenekli çocukların alındığı, yeteneğine göre eğitildiği ve ülkenin bütün sektörlerinde değerlendirildiği bir kurumdu. Daha sonra, gördüğümüz gibi, daha çok güzel sanatlar -bunları zaten siz biliyorsunuz- için bu üstün yetenek konusu ele alınmıştır. Daha sonra yapılan yasal düzenlemelerde, sizlerin de çok iyi bildiğiniz gibi, yani bu üst yetenek grubunu değil de daha ziyade alt yetenek grubunu ele alan yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Üstün zekâlı çocuklarla ilgili iki tane kurum var, İnanç Türkeş Özel Lisesi. Dün bu konuda da muhakkak bilgi elde ettiniz, bunu zaten gezmişsiniz. Bu bir ilkokul, bu bir lise. Yani ülkemizde bu kişiler için kurulmuş iki tane eğitim kurumu var, bir ilkokul, bir lise olarak.

Yükseköğretim kurumlarında bunlarla ilgili bazı işler yapılıyor. Mesela İnönü Üniversitesinde bir eğitim ve araştırma uygulama merkezi var. Karabük'te aynı şekilde üstün yetenekliler için eğitim uygulama araştırma merkezi. Anadolu Üniversitesinde. Uğur Sak Hocamızı dinlemişsiniz zaten. Yani muhakkak ki buradan bazı bilgiler verdi size.

İstanbul Üniversitesinde yegâne, üstün zekâlı öğrenciler için sınıf öğretmenleri yetiştirme programı. Yegâne, ülkemizde yegâne yer bunu yapan ve çocuk üniversiteleri var. Bunlar tabii bir eğitimsel yönünden ziyade, hani olayın belki altını çizmek için yapılmış olan şeyler.

BAŞKAN – Hocam, bu çocuk üniversiteleri kimin projesi, nereden çıktı bu? Hiç konuşulan bir şey yoktu, birden önümüzde gördük onu.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, bu çocuk üniversiteleri, çocukların daha ziyade -anladığım kadarıyla- yaz tatillerinde gittiği veyahut da öğretim üyeleriyle ilişkiye geçtiği, dolayısıyla hani kendi sınıf öğretmenlerinde veya normal lise veya ortaokul, ilkokul öğretmenlerinde göremediği bazı yetenekleri görebildiği, böyle imkânların sunulduğu, biraz informal yani belki deneysel bir durum ama biz şimdi burada böyle deneysel durumlardan söz etmek için yapmıyoruz bunu, yani bir ülke politikası oluşturmak için yapıyoruz. Dolayısıyla, işte bizim yükseköğretim kurumlarımızda üstün yetenekli adına yapılan şeyleri burada görüyoruz.

Şimdi, üstün zekâlı çocuklarla ilgili kamudaki kurumlara baktığımız zaman, fen liseleri, zekâ testi uygulanmamakla beraber, ÖSYM'de yapılan sınav, üstün zekâlı çocukları seçen bir okuldu orası. Burası Amerika'nın verdiği bazı foundation'larla kurulmuş, öğretmenleri yurt dışında eğitilmiş ve başlangıçta ODTÜ'nün patronajı altında geliştirilmiş olan ve üstün yetenekli çocuklar için kurulmuş olan bir kurumdu fakat daha sonraki dönemlerde -ki o dönem şimdi sorgulanıyor- biz zannettik ki bir yerin üstüne “fen lisesi” yazarsak orası fen lisesi oluyor. Dolayısıyla, her tarafta fen lisesi açıldı, her tarafta fen lisesi açılınca, işte bu en uçta kişiyi seçerken 700, 800, bin kişiyi seçer olunca tabii bu iş değişmeye başladı. Anadolu liseleri bir anlamda üstün zekâlı çocukları seçmese bile yaptıkları sınavlar nedeniyle popülasyonun üstünde olan bir yetenek düzeyini şey yapıyor. Fakat bizim üstün yetenek için çalışan yegâne kurumumuz, yani buna yönelik olan yegâne kurumumuz bilim ve sanat merkezleri. Benim yaptığım, bu konuşmayı hazırladığım zamanda altmış bir ilde şu kadar sayıda öğrenciden söz ediliyordu. Ben bunu genel müdürlüğün istatistiklerinden aldım, belki daha sonraki aylar içerisinde birkaç tane daha kurulmuştur.

Şimdi, bu şu an için, üstün yetenekli öğrenciler için ülkemizdeki en kapsamlı eğitim modeli. O eğitim modeli olmadı durumu elbette ki tartışılabilir. İlk defa 94-95'te Ankara'da açılıyor ve amacı ne? İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve yetenek türlerine uygun eğitim almalarını sağlamak. Hepinizin de bildiği gibi, bu bir okul değil. Buralara çocuklar ders dışı saatlerde, yazın, hafta sonları gidiyorlar ve yeteneklerinin farkında olmaları sağlanıyor. Büyük olasılıkla o güne kadar zaten yeteneklerinin farkındadırlar ama öyle bir farkındalık yaratılıyor ve onlara uygun bazı şeyler yaptığını düşünülüyor. Zaman içerisinde de gerçekten de bu sayının giderek arttığını, ülke sathına yayıldığını da BİLSEM'lerde görüyoruz. Ama

besbelli ki bu modelin yeterli bir model olduğunu benim ülkem düşünmüyor, bu çocukları daha başka türlü nasıl ele alacağımızın arayışı içerisine girmiş vaziyette.

Şimdi, niye yeterli değil diye düşünün. Ben iki nokta üzerinde durmak istiyorum. Buralara öğretmen nasıl seçiliyor? BİLSEM'lere öğretmenler, hani bu çocukların yeteneklerinin farkında olmalarını sağlayan, yeteneklerine uygun eğitim veren öğretmenler nasıl seçiliyor? Sıcl notuna bakılıyor. Yani gerekli şey bu, başvuru için gerekli şey sıcl notu, bir de ALES. ALES'te işte o bildiğiniz 65'ler, bilmem neler, puanlar var ya, öyle bir puan almak buraya girmek için yeterli sayılıyor.

Şunlar ise tercih nedeni, hani olmasa da olur: Lisansüstü eğitim tercih nedeni. Yabancı dil tercih nedeni. Hakemli dergilerde yayın, alanında kitap, olmasa da olur. Ulusal, uluslararası proje deneyimi. Yani olursa iyi. Lisans bitirme notu. Yani 2'yle mezunsa, şunlar da tamamsa, işte o demin söylediğiniz şeylerden de varsa oluyor. Kendi alanında ders alırken üstün yetenekli çocukların eğitimi alanında ders almış olmak, hop diyor, bir gün BİLSEM'e giriyor ve orada çocukların yeteneklerinin farkında olmalarını sağlıyor ve bu yeteneklerin geliştirilmesine ön ayak oluyor. Uzman veya başöğretmen unvanına sahip olmak.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Ters çevirmek lazım Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Çok doğru, ters çevirmek lazım. Yani siz çocuğu seçiyorsunuz, bir şeye göre seçiyorsunuz, hadi WISCR'a göre seçiyorsunuz, geliyor karşınıza, üstün yetenekli, karşısına kimi çıkarıyorsunuz?

BAŞKAN – Onu da WISCR testine tabi tutalım Hocam. Zaten bir şey ölçmüyor!

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani bu çok büyük bir sorun.

BAŞKAN – Arkadaşlar bize hep şöyle geliyorlar, oradaki öğretmen arkadaşlar: “Yüksek lisans yaptık efendim.” diyor. “Ne üzerine?” diyorum. Hepsi eğitim fakültesinde eğitim üzerine yapıyor. Hâlbuki onun kimyacıysa kimya üzerine yüksek lisans yapması, fizikçiysen fizik üzerine yapması, yani onun oradaki anlamlı karşılığının bu olması lazım gibi geliyor.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Çok doğru.

BAŞKAN – Hepsi eğitim yönetimci, herkes eğitim yönetiyor orada. Ama eğitim olsa. Olsa yönetecegiz yani.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yönetecek şeyi... Esasında orada da büyük bir sorun var. Yani bunlar dört sene, bir şeyi nasıl yöneteceklerini öğreniyorlar, ertesi gün hop geliyorlar, orayı yönetmeye kalkıyorlar. Bir de yöneteceği şeyi önce bilecek ki yönetebilsin.

BAŞKAN – Neyi yöneteceğini bilecek değil mi.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet. Yani şimdi burada büyük bir sorun var bir kere bu BİLSEM'lerde. Onun için de benim ülkem “Bu yeterli değil, başka model arayışlarına girelim.” demiş anlaşılır.

BİLSEM'lere öğrenci nasıl seçiliyor? Sınıf öğretmeni tarafından doldurulan gözlem formu. Bir gözlem formu var, öğretmen buna bakarak karar veriyor. Şimdi, önemli bir darboğaz. Bu darboğazı geçemeyen zaten daha sonraki aşamalara girmiyor. Şimdi, benim öğretmenim için acaba zeki öğrenci neye benzer? Derslerini iyi çalışan, uslu olan, öğretmenin söylediğini dinleyen. Yani bir çocuk böyle sıradışı fikirlere sahipse bu iyi bir şey değil.

BAŞKAN – Hatta hain bile olabilir.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi bunları şakayla söylüyoruz şu anda ama düşünün ki o darboğazı geçen yukarı çıkıyor, öbürleri o darboğazı geçemiyor ve değerlendirmeye tabi tutulmuyor. Yani ben bugün BİLSEM'lere seçilen öğrencilerin büyük kayıp taşıdığını zannediyorum ve de esasında bir kısmının da BİLSEM'e seçilecek durumda olmadığını düşünüyorum.

TKT-11, yani çağdışı. Bu 1940 mıdır, 30 mudur, 50 midir, öyle yıllarda Amerika'da yapılmış, o zamanki koşullara göre bir şey. Ama yine de hiç olmazsa üç tane buradan, beş tane buradan maddeleri alt alta koymaktan daha iyi, çünkü bir bütünlüğü var, bir geçmişi var, bir ne yaptığı var. Bunu da geçen, bu grup testini, bu teste tabi tutuluyor. Wechsler çocuklar için değiştirilmiş form. Bunun üstünde, 130 ve üstü puan alanlar BİLSEM'e geliyor.

Bu Wechsler testlerini kim uyguluyor? Burada da küçük bir probleme işaret etmekte fayda var; bunun eğitimini Türk Psikologlar Derneği veriyor. Bunun eğitimi Millî Eğitim Bakanlığı içerisinde veriliyor. Türk Psikologlar Derneği zinhar ve katar bu eğitimi psikologların dışında hiç kimseye vermiyor. Eğitim içerisinde verilen eğitimde ise psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi vesaire insanlara veriliyor. Şimdi, bu ikisi gerçekten mukayese edilebilir iki eğitim mi? Biz yapmış olduğumuz bir çalışmada aynı çocuğa WISCR'ın uygulandığı durumda iki ayrı kurumda uygulanan sonuçların birbirinden farklı olabildiğini gördük.

BAŞKAN – Nasıl Hocam?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani çocuk diyelim ki bir tanesinde 100 alıyor, öbüründe 115, 117 alabiliyor, aynı test, aynı soruda.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Yani uygulayıcıdan kaynaklanıyor.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii ki. Yani siz testi uygularken, orada da göreceksiniz, yönergeler vardır, yönergeleri aynen söylemeniz lazım, yani önce ezberlerseniz zaten onu, ezberleyip aynısıyla. Çocuğa ekstradan sağlanan motivasyonlar, “İşte bak, şurada bir şey var.” demeler elbette ki puanın yukarı çıkmasını sağlıyor.

BAŞKAN – Yaptığımız işin ne kadar harikulade bir şey olduğunu dinledikçe anlıyorum.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığı içinde yapılan uygulama mı doğru, Türk Psikologları Derneğinin yaptığı eğitim mi doğru? Niye bunlar... Ben zinhar ve kata öbürlerine hiçbir şey öğretmem, neden? Ben psikoloğum ama bunu çok sorguluyorum. Ben bu testlerin eğitimini ilgili bütün herkese veriyorum üniversite mezunlarına. Çünkü bugün bunları nörologlar uyguluyor, psikiyatrlar uyguluyor, psikologlar uyguluyor, eğitimciler uyguluyor, PDR'ciler uyguluyor, mühendisler uyguluyor. Çünkü bugün herkes kognisyon veyahut da bilişsel ve zihinsel süreçleri çalışıyor. Bunu çalışmak için de bir şeyle ölçmesi lazım, en basit ölçü aracı da bu testlerdir.

BAŞKAN – Bir de puantaj mı dediler, bir şey bu dönem uygulamaya başlamışlar, kişiye özel. Ondanda çok rahatsız oldum.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii o puantajı bilmiyorum. Benim de bildiğim, gazetelerde okuduğum, en son bu sabah okuduğum beni dehşete düşürdü ama inşallah iyi bir şey vardır diyelim.

Şimdi, demin yuvarlak içerisinde bir şey göstermiştim, şimdi bir başka format içerisinde gösteriyorum. Bakın, izliyoruz şimdi, kırmızılar, o 2,20 denen sayı o, 140 ve üstü deha.

BAŞKAN – Deminki 2'nin karşılığı mı bu?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet.

Deha 140 ve üstü. Nereden? Wechsler testlerinde toplumumuzda IQ diye bilinen, Türkçesi zekâ bölümü olan puanlara göre yapılan bir şeydir bu, o testin dağılımıdır bu. 140 ve üstünde IQ'su varsa, yani zekâ bölümü deha; 130-139 arası ise çok üstün zekâ. BİLSEM'ler 130 ve üstünü alıyorlar, yani bu grubu alıyorlar ve toplumlarda bunun dağılımı böyle bir orandır. Yani toplumlarda yapılan istatistiklerde böyle oranlar çıkar. Şimdi bunu siz sorgulayabilirsiniz. Bunu sorguladığınız zaman şunu da düşünmeniz lazım: Hani var ya, kanserin bir ülkede olma yüzdesi, yok alzheimer hastalığının olma yüzdesi... Yüzdeler vardır ya hastalıklarda, bu nasıl... Yani bütün alzheimer hastalarına tek tek gidiyorlar filan diye böyle bir şey yok, ama halk sağlığını, birtakım halk sağlığı araştırması yapma yaklaşımları vardır ve bu yaklaşımlara göre araştırmaları yaparlar, bu araştırmalardan bu sonuçları elde ederler. Bu da onun gibi bir şey.

BAŞKAN – Onun gibi değil Hocam. Niye onun gibi değil? Benim aklım almıyor, affınıza sığınıyorum.

Şimdi, verem hastalığı, kanser hastalığı. Mutlaka her kanser hastasının yüzde 99'u o nedenle, bu nedenle bir hekimle buluşmuştur, sebebi baş ağrısı olsun, sebebi kol ağrısı olsun buluşmuştur. O nihai bir teşhise götürmüştür ve kayıtları vardır. Yani oradaki hasta-doktor ilişkisinin kayıt sistemiyle buradaki muhatabımız olan kitlenin bir kayıt sistemine muhatapla... Bu kitle isteyen anne-babanın, fark eden öğretmenin, yani bir sürü değişkenin içinden sıyrılıp da kayıt sistemiyle tanışanların içinden mi çıkarıyoruz, yoksa “Yok canım, Allah her 10'a 2 tane veriyor.” diye bir içgüdü mü var?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Güzel. O zaman biraz daha ayrıntısına ineyim isterseniz.

Şimdi, bu araştırmaları yapmada iki yaklaşım vardır, bunlardan bir tanesine “klinik yaklaşım” denir. Nedir? Belli bir nedenle o insanlar oraya başvurmuştur veya bu çocuklar belli bir nedenle bu teste başvurmuştur, onların şeyleri hesaplanır ve yüzdeler... İşte bu uygulamaların yüzde şu kadarı böyle çıkmış, yüzde şu kadarı böyle çıkmış... Yani başvurulardan hesaplanır. Bu iyi bir yaklaşım değildir. Eğer siz bu tür sayılara ve hastalıkların yaygınlık yüzdelerine ulaşmak istiyorsanız yapılması gereken iş ayrı bir iştir. Orada o konuyla ilgili kota örnekleme veyahut da tabakalandırılmış örnekleme yöntemi uygulanır. Yani diyelim ki mesela, böyle bir şeyde belli yaş, belli eğitim, belli bölgeler, belli okullar kültürün ve yapının özelliklerine göre seçilir, oralara gidilir, bu testler uygulanır, yüzdeler oradan hesaplanır.

BAŞKAN – Harika.

Şimdi bir arzumuz var, yapabilir miyiz, vaktimiz yeter mi, bilmem. TÜİK, üniversiteler ve bakanlıkla birlikte bizim bu Araştırma Komisyonu için Türkiye sathında bunu yapma şansımız var. Adreslerimiz, muhataplarımız, Millî Eğitim kaynağı, TÜİK ölçümleri bizi Türkiye’de bir ilki yapmaya götürebilir. Bir ay süre de buna yeter sanıyorum Hocam değil mi?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bir ay süre yeter derken, bu testlerin uygulanmasına mı?

BAŞKAN – Bir tarama yapmamıza.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Taramanın konusu ne olacak?

BAŞKAN – Taramanın konusunu bilsem, bilemiyorum ama böyle bir araştırma yapmak istersek ne buluruz?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Olasılıkla bu oranı buluruz. Çünkü dünyada 130 ve üstü olan çocukların oranı böyle bir oran çıkar toplumlarda.

BAŞKAN – Ama demin dediniz ya, coğrafya farkı, o farkı, bu farkı, şu farkı. Hatta başka teşhisler için başka bir ülkenin kolesterol oranı, boy oranıyla benimki aynı değil, bizimki de ona göre ölçülüyor... Burası için de aynı şey...

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Olabilir, ama beş aşağı on yukarıdır. Yani 2,20. Bu bir aproksimasyondur, bütün bir kitaplara geçmiş bir aproksimasyondur. Biraz daha az olabilir, biraz daha fazla olabilir. Hastalıklar, mesela diyelim ki...

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Ama 10 olmaz mesela, 8 olmaz. 2,5 olur, 2,1 olur.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet.

Ama orada benim söylemek istediğim şey, bir kere altını çizmek istersem, epidemiyolojik çalışmalarda toplumdaki önemli katmanlar belirlenir. Bakın, bu kamuoyu yoklamalarında da onu yapıyorlar. En başarılılar zaten o yüzden başarılı oluyorlar. Bütün katmanları yakalıyorlar, o katmandan seçkisiz örnekleme yöntemiyle insanları seçiyorlar ve ölçü aracını, anket, form, her neyse onları uyguluyorlar. Oradan oranları hesaplıyor. Yani araştırma şeyi bu.

Şimdi, demek ki biz WISCR’da 130 ve üstünü alanları alıyoruz şeye, 110-129 arası üstün zekâ, ileri zekâ, bunların oranları bakın şöyle oranlara geliyor. Daha sonra normal zekâyâ geliyorsunuz burada. Sınır zekâ, donuk zekâ, normal zekâ diye bu böyle gidiyor. Onun altında da özel eğitim görmesi gereken, eğitilebilir, öğretilir vesaire gibi şeyler aşağıya iniyor.

Bir kere daha: Bunlar Wechsler zekâ testiinden elde edilen değerlerdir.

Üstün yetenek beslenmelidir, büyütülmelidir, korunmalıdır. Yani o önce gizli bir yerde duruyordur, mesela bir köyde farkına varmayabilir o kültür o çocukta öyle bir zekâ olduğunun. Ortaya çıkmasını sağlamanız lazım ve görünüp gelişmesi lazım. İşte burada bizim yapmaya çalıştığımız veya sizlerin yapmaya çalıştığı şey ne? Bu çocukların doğru olarak belirlenmesi ve geliştirilmesi.

Şimdi, bir soru var mesela, ben bu grafiği de o yüzden koydum: Çok küçük yaşta zekâ belirlenebilir mi? Okulöncesi çağda belirlenebilir mi? Şimdi, oranlar şöyle oranlar, yani çocukluktaki zekâyı işaret eden şeyle daha sonraki yetişkinlikteki zekânın korelasyonları hiçbir zaman yüzde 50, yüzde 60, yüzde 70 değil, yüzde 20, yüzde 30.

Bakın, şimdi burada mesela, çocukluktaki zekâ puanlarını görüyorsunuz, IQ bunlar, 80, 90, 100, 110, 150’ye kadar gidiyor, dehaya kadar gidiyor. Burada da çocuğun reaksiyon zamanını görüyorsunuz. Elbette ki çocuklara o karmaşık testi uygulayamazsınız. Mesela bir yeni doğanda neye bakıyorsunuz? Ne hızla reaksiyon verdiği bakıyorsunuz. Bunu bir zekâ indeksi olarak kabul ediyorsunuz. Niye ediyorsunuz? Çünkü ben biliyorum ki zekâ aynı zamanda da hızdır, o yüzden reaksiyon zamanına bakıyorum.

Bakın, şimdi burada görüyorsunuz, esasında bu korelasyon çok yüksek bir korelasyon değil. Hatta, mesela, bakın şurada, çok yüksek zekâda 2 tane çocuk var ki, bunların reaksiyon zamanı çok düşük. Yani şunu demek istiyorum, şöyle bir şey varsa bu çok zor: Ben bir aylık, iki aylık, bir yaşında, iki yaşında insanların zeki olacağını bileyim, ona göre hareket edeyim. Şimdi, bu gibi şeyler genellikle çocuk okula gittiği zaman, okuma yazma öğrendiği zaman, en fazla okulöncesi dediğimiz hazırlık sınıfında güvenilir ve geçerli -demin kullandığım terimleri kullanacak olursam- ölçüm yapabilirsiniz.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Bir şey söyleyebilir miyim. Bebeklik döneminde ailenin ilgisiyle de bağlantılı olabilir mi bu reaksiyonlar? Yani doğmuş, kenara bırakılmış bir çocukla sürekli üzerinde yoğun ilgi gösterilen çocuğun tepkilerinde bir farklılık olmuyor mu?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Kesinlikle. Zaten, bir kere bu bir genetik olay, her şeyden önce genetik olay zekâ. Belli bir potansiyelle geliyor çocuk. Şöyle sayılar söylenir, bunlar da bir yaklaşım olarak kabul edilir, illa bu sayı diye almayacağız: Yüzde -7, +7 arasında oynatabilirsiniz. Yani bu çocuğun potansiyel olarak zekâsı 110 olacaksa bunu

kötü koşullarda en az 103'e, iyi koşullarda en fazla 117'ye çıkarabilirsiniz, yani bunun bir sınırı vardır. Evet, iyi koşullarda o çocuğun potansiyelinin tam olarak ortaya çıkmasını sağlayabilirsiniz veya kötü koşullarda daha da düşürebilirsiniz, ama bu ilanihaye olacak bir şey değildir.

Üstün yetenek nasıl ele alınmalıdır? Şimdi, bu 2009-2013 strateji uygulama planındaki terimler bunlar ve doğru. Önce tanılayacaksınız, diğer bir deyişle, üstün zekâlı olanı seçeceksiniz. Tanılama lafı kullanılıyor ama bence bu doğru bir kelime değil. Çünkü "tanı" kelimesi sağlık kapsamında kullanılan bir kelimedir ve bir hastalık için kullanılan bir kelimedir, hastalığın tanısı. Biz burada bir hastalıktan söz etmiyoruz, biz burada bir zihinsel durumdan söz ediyoruz. o zihinsel duruma kişilerin sahip olup olmadığından söz ediyoruz. Dolayısıyla "seçme" demek veyahut da başka bir kelime kullanmak, "belirleme" demek çok daha güzel olacaktır. Ama hani madem öyle geçiyor şimdiki literatürde, tanılama.

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – Üstün zekâlıları da hasta kabul ettiğimiz için belki...

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet, doğru.

Arkasından, seçtik, tamam ne güzel, BİLSEM'lere koyalım, ondan sonra zekâsı ne olduğu bilinmeyen öğretmenler ALES puanıyla, sicil notuyla gelsin, bunları şey versin. Bu mu olmalı? Doğru eğitim modelini bulmamız lazım. Bu eğitim modelini bulma işi konusunda muhakkak ki buraya gelen uzmanlar bir sürü değişik şeyler söylediler; sınıf içinde sınıf, okul içinde okul, ayrı bir okul vesaire gibi bir sürü değişik modelden söz ettiler. Ben, benim konum olmamakla beraber, düşünen bir insan olarak, burada şunu söylemek zorundayım: İşte, sınıf içinde sınıf, derse bağlı... Nedir? Matematik bölümünde çocuğun zekâsı çok iyi, ayrı bir sınıfa gidiyor, öbür sınıfta öbürleriyle beraber şey oluyor. Burada ayrı bir sınıf oluyor, orada bilmem ne. Çocuk bir oraya koşuyor, bir buraya koşuyor. Yani şimdi siz bizim eğitim sistemimizde bu kadar çok çocuğun olduğu, öğretmenin bu kadar az olduğu, imkânların bu kadar az olduğu bütün bu organizasyonlar... İşte o çocuk oraya, bu çocuk buraya, o çocuk burada, bu çocuk burada... Kim yapacak bu organizasyonu? Yani böyle hayalî bir şeyler söyleniyor da onların da üzerinde çok iyi düşünmek lazım. Bence, en iyi model burada, işte o iki tane var ya, ilkokul -iyi çalışıyor çalışmıyor, ama konsept olarak- ve lise bu çocukların seçilmesi, ayrı bir yerde tutulması gerekir. Neden? Psikolojik nedenlerden. Bir: Bir kere bu çocuklar... Biz biliyorsunuz etiketlemeye çok şey olan insanlarız ve bayılırız da. Velilerimiz de ortalıkta ben üstün zekâyâ sahip çocuğa sahibim diye dolaşıp durur. Şimdi, böyle bir çocuğun sınıfta öbür çocuklar üzerinde nasıl bir etki yapabileceğini düşünebiliyor musunuz, nasıl bir aşağılık duygusuna neden olabileceğini? Aynı şekilde, bu çocukların da nasıl gereksiz bir işmeye girebileceğini ve ileride nasıl bir şeyler olabileceğini düşünebiliyor musunuz? En güzeli, bunları ayrı bir yerde tutmaktır.

Mesela, Van'da diyelim ki o kadar nüfus şey değil, ben ayrı bir okul mu açacağım? Yatılı okutun.

BAŞKAN – Herkes evinin dibinde istiyor, mümkünse evinde özel eğitim istiyor Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii, istenebilir, herkes her şeyi isteyebilir.

BAŞKAN – Yani, şehrin birinde bir öğretmenin 2 çocuğu bir başka yere alınmış, eğitim görsünler diye. Bana akşam feryat figan mesaj çekiyor "Çocuğumu benden ayırmamalısınız, bu memleketi kurtaracak çocuk onlar, özel eğitim istiyoruz..." Yani bu noktalara geldik.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Öyle isteyebilirler. Netice olarak doğrusu budur dendiğinde de kimsenin bir şey diyecek hâli yok diye düşünüyorum.

İnsan kaynakları: Nasıl bir öğretmen, nasıl bir müdür, nasıl bir idareci, nasıl bir temizlik elemanı hatta. Dolayısıyla bu ayrı bir konu. Yani siz en iyi şekilde tanımladınız en iyi şekilde eğitim modelini ama insan kaynağını belirleyemiyorsanız, yetiştiremiyorsanız bu da başarısız olacaktır.

Nihayet sürdürülebilirlik: Benim ülkemde çok güzel fikirler olmuştur, bakınız fen liselerinde olduğu gibi, ama sürdürülememiştir. Yani yasal düzenlemelerin, kurumsal düzenlemelerin ve işleyişlerin bu paralelde yapılması lazım ki bütün bu emek ve çaba devamlılığa sahip olsun.

Tanılama nasıl olmalıdır? Bugüne kadar tanılama öğretmenin yarattığı darboğazdan sonra TKT gibi eski bir test ve arkasından WISCR'lar yapılmış vaziyette, yapılmakta. Artık WISCR'ın ne olduğu konusunda zannediyorum ki bir bilgi sahibi olmadık burada.

Şimdi, ne olmalıdır? Artık, 2000 yılı biliyorsunuz Beyin On Yılı ilan edildi dünyada.

BAŞKAN – Hocam, bu WISCR konusunda Psikoloji Derneğinin dışında iyi olduğunu düşünen var mı, herkes sizin gibi mi düşünüyor? İyilikten kasıt tabii şu: Mevcut yapılan testin uygulamada herkes aksaklığından bahsetti. Negatif düşünenler var, pozitif düşünenler var, alanı dar veya geniş. Bir tek olumlu düşünen sanıyorum Derneğin kendisi, değil mi, onun dışında kalmadı.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet, doğru. Çünkü biz bir şeye sahipsek eğer, onu koruyup kollamak ve de ilelebet işlerliğini sağlamak yönünde de hepimizin bir şeyi var, yani milletçe bizim bir özelliğimiz bu, takım tutar gibi.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, bugüne kadar yaptığımız görüşmelerde dinlediklerimizde hep ortak, beraber eğitim ve öğretim almalarını savundular. Siz şimdi ayrı olması gerektiğini savunuyorsunuz. Bunun bilimsel olarak tartışması yapıldı mı, yapılmadı mı, o konuda bir bilgi alma şansımız var mı?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Dünyada her türlü model uygulanıyor, yani onu da uygulayan var, şunu da uygulayan var, topyekûn ülkeyi kalkındırmak üzere uygulama yapanlar da var, bir ülkede bazı okullarda şöyle bir modelin uygulandığı durumlar da var. Yani, hani böyle standart, işte herkes bunu yapıyor diye bir şey yok.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Peki, çıktılar hangisini daha geçerli kılıyor, öyle bir sonuç var mı?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi bunu uzmanlarına sormanız lazım. Umarım böyle bir istatistik yapmışlardır, yani başarılarını vesairelerini filan. Ama ben bir psikolog olarak, demin söylediğim çekincelerle, bu sınıf içinde sınıf, okul içinde sınıf, okul içinde bina gibi vesaire gibi şeylerin hem gerçek dışı olduğunu hem uygulanabilirliğinin fevkalade düşük olduğunu hem de psikolojik ve sosyolojik açıdan uygun bir şey olmadığını düşünüyorum. Ama dediğim gibi, benim alanım ölçme. Ölçme derken bu zihinsel süreçleri ölçme. O yüzden de burada daha ehil sizinle konuşabileceğim.

Şimdi, 2000 yılı Beyin On Yılı ilan edildi. 2000 yılına kadar neredeydik? Çünkü, 2000 yılına kadar hâlâ beyin konusunda toplum kademelerini sokabileceğimiz, uygulayabileceğimiz teknik ve bilgilerimiz uzun yıllar içerisinde ancak gelişti ve 2000 yılında artık bunun muhakkak ki her yere girmesi gerektiği fikri dünyada kabul edildi. Bunun adına “Nörobilişsel Yaklaşım” deniyor. Çünkü, siz beni gördüğünüz zaman sadece benim konuştuğularımı mı dinliyorsunuz, sadece benim dış görünüşümü mü görüyorsunuz? Benim zihnim nerede, benim bedenim ne? Zihinle beden arasındaki ilişki ne? Ruh nerede? Bunlar bir bütün. Biz teknoloji ve bilgiye sahip olmadığımız için –biz derken insanlığı kastediyorum- mecburen davranışlara bakarak bu işleri yapmışız WISCR’ da veya diğer testlerde olduğu gibi. Ama artık biz beyne bakabiliyoruz. Dolayısıyla eğer bakabiliyorsak, o zaman bizim ölçmelerimiz içerisinde kişinin yanılmayacağı, yalan söyleyemeyeceği tepkilerinin de artık yavaş yavaş girmesi gerekir.

Nedir nörobilişsel yaklaşım? Bilişsel süreçlerin... İsterseniz buna zihinsel süreçler deyin, arada bir nüans var ama bu o kadar önemli değil bu bağlamda. Zihinsel süreçler, nörobilişsel yaklaşım bilişsel süreçleri sinir sisteminin yapı ve süreçleri temelinde ele alır. Tabii zihin söz konusu olduğu zaman da en önemli yapı omurilik değildir, beyindir. Bu temele uygun teknik ve yöntemlerle incelenir ve bu alan kavram, model ve kuramlarıyla anlaşılmaya çalışılır. Yani WISCR belli bir kuramla zekânın sözel ve performanstan ibaret olduğunu düşünürken şimdi biz artık bu zekâ kavramının içerisine beyin için geçerli kuram, kavram ve modelleri koyabiliriz. Burada kuram diye söz ederken faraziyeden söz etmiyoruz, bilimsel açıklamalardan söz ediyoruz, çünkü insan beyni, çünkü insan zihni doğanın bilinen en karmaşık nesnelere aittir.

180 milyar hücre vardır insan beyninde ve her bir hücre de diğer hücrelerle bin ila on beş bin ilişki kurar. Yani ben bir insan olarak demek ki bin, hatta 15 bin kişiyle ilişki içindeysen benim etkinliğimi ve gücümü düşünebiliyor musunuz? İnsan zihni gücünü işte bu çok büyük bir harmoni içinde çalışan birimler topluluğu olmasından sağlıyor ve evrende bunu yapabilen yegâne canlı da insandır. Nörobilişsel yaklaşım, işte bu insan beyni temelinde olayları anlamaya çalışır. Burada üç tane teknik kullanabiliriz. Bir, nöropsikolojik testler; iki, beyin elektriksel faaliyeti, kendiliğinden ürettiği faaliyet veya bir olayın yarattığı faaliyet çünkü beyin uyarıcılara cevap verir -biraz sonra bunun örneklerini göstereceğim- ve ben hiçbir şey yapmazken de benim beynim çalışır. Artık bu CSI’larda filan da hepimizin çok yakından bildiği gibi, beyin ne zaman susar? Öldüğü zaman susar. Düz çizgiyi yani EEG, beyin elektriksel faaliyeti, düz çizgiyi öldüğü zaman gösterir. Uykuda da beyin çalışır. Hatta uykunun belli bir bölümü vardır ki rüya görme çok önemli bir aşamadır çünkü öğrendiklerimizin sağlanması büyük bir çapta rüya aşamasında meydana gelir.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Kalp durduktan sonra beyin ne kadar süre çalışıyor?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Beyin daha çabuk ölüyor çünkü oksijensizliğe dayanmıyor beynimiz.

Üçüncüsü, fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme. Ben şimdi size öncelikle nöropsikolojik testler ve görevlerle ilgili bazı bulgular göstereceğim. Şimdi size vermiş olduğumuz kitap iki cilt hâlinde; çocuklar için yapılmış olan standardizasyon çalışmalarını içeriyor.

Şimdi bu nöropsikolojik testlerin özelliği ne? “Nöro” kelimesi şunu gösteriyor: Bu testten alınan puanlar beynin değişik yerlerinin nasıl çalıştığını ve ne ölçüde çalıştığını gösteriyor. Bu testler şunlardan ibaret: Bakın şimdi burada beyin alanlarını görüyorsunuz. Ben elimle işaret etmeye çalışacağım, ayrıntılarını da bir-iki tane söylerim hani ne derecede ayrıntılı çalışılmış olduğu için. Bu tür çocuklar için araştırma geliştirmeleri yani standardizasyonu tamamlanmış olan nöropsikolojik testleri görüyorsunuz şurada.

Şurada ise hâlen sürmekte olanları görüyorsunuz. Şimdi biz şunlara bakalım: Kitap bunları ve bunları içeriyor. “Wisconsin Kart Eşleme Testi” denen test...

BAŞKAN – Anlayan varsa verebilirim kitabı.

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – ...beynin ön tarafının faaliyetlerini ölçen bir testtir. Beynin ön kısmı -biz buna “alın lobu” diyoruz- yüksek zihinsel süreçlerin temsil edildiği alandır. En geç gelişir, en çabuk gider. Yani çocukta en son gelişen alandır -çok değerli olduğunu oradan anlıyorsunuz, hazırlanmasının ve gelişmesinin zamana bağlı olmasından- ve yaşlanmayla birlikte de en çabuk çökmeye başlayan alandır. İşte hani yaşlılarımızda görürüz ya “Ya, işte ben sana bunu söylemişim. Niye böyle yapıyorsun?” Anlatırsınız, anlatırsınız, döner arkasını yine aynı şeyi yapar. Biz buna “obsesyon” diyoruz, “stereotipi davranış” diyoruz. Stereotipi davranışın başlıca nedenlerinden bir tanesi, frontal lobların atrofiye olması, gerektiği gibi çalışmamasıdır.

BAŞKAN – Yani?

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani, “atrofiye olmak” demek, sinir hücrelerinin ölmesi, sınırları birbirine bağlayan, hani “bin ila on beş bin” dedim ya, liflerin fonksiyonelliğini kaybetmesi, hücreler arası ilişkilerin...

BAŞKAN – Kayıt yapmıyor artık?

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Kayıt yapmıyor, gerektiği gibi çalışmıyor.

BAŞKAN – Yani IQ’su 150 de olsa fark etmez artık orada.

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Zaten öyle bir durumda IQ düşüyor. Yani çok üstün zekâlı birisi frontal lobları içeren bir hastalığa sahip olduğu zaman IQ’su düşüyor çünkü IQ testinde ölçülen özelliklerin büyük bir bölümünde kişinin frontal loblarını kullanması lazım cevap verebilmesi için.

BAŞKAN – Hocam, zekâ, bu çalışmalar sadece insan beyni üzerinde mi yapıyor? Mesela aynı şekilde paralel, maymunda yapılan bu tür çalışma var mı?

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Var. Tabii orada -yani mihenk taşımız insan tabii çünkü bu işin en iyi olduğu canlı türü insan olduğu için- şöyle çalışmalar yapıyor: Yani “Maymun veya şempanze -ki şempanze en yakındır insana- ne derece insana benziyor?” Böyle çalışmalar var. Mesela Wisconsin Card Sorting Testi’nin kullandığı uyarıcıların kullanıldığı çalışmalar yapıyor. Mesela stroop testi, yine aynı şekilde frontal lob.

Diyeceksiniz ki: “Nasıl ayırt edeceksiniz?” Çünkü Wisconsin Kart Eşleme Testi -karmaşık bir kelime kullanacağım ama yani hani böyle üfürmediğimi anlatmak için söylemek istiyorum- beynin yan taraflarında, adına “dorsolateral prefrontal korteks” denen alanın faaliyetidir. Hâlbuki yine frontal lobla ilgili olan stroop testi, beynin orbital frontal korteks kısmıyla ilgilidir. İki değişik alandan söz ediyoruz. Yani biz o zaman bu testlerdeki puanlara baktığımız zaman bu alanların ne derece çalıştığı, çalışmadığı konusunda bilgi sahibi olabiliriz.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Peki Hocam, bir şey sorabilir miyim?

Bu frontal loblar dış etkilere ne kadar bağımsız ya da hani derler ya işte “Topa kafa vurma aptal olursun.” falan.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Veya boks.

BAŞKAN – “Özel beslenme var mı?” diye soruyor arkadaş. Çocuğunun ön lobunu geliştirecekmiş de.

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKİYARAR – Veya özel bir egzersiz?

HÜ PSIKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, gayet tabii ki zihni çalıştıran bütün her şey frontal lobları da geliştirir. Biraz sonra da göreceğiniz gibi, esasında beynin gelişmesi -demin de söylemiş olduğum gibi gayet

basitçe- bu hücrelerin birbirlerine bağlanmasıyla sağlanır. Ne kadar çok bağlantı meydana gelirse zihin o kadar daha gelişmiş bir hâl alır. Zaten öğrenme de budur işte. Biz öğrenirken değişik hücrelerimiz birbirleriyle bağlanır.

BAŞKAN – Hani, “Karnınızda çocuğunuzla konuşun.” falan diyorlar ya, uyarıcı. Bu, bununla alakalı bir şey herhâlde?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet. Uyarım sunumu.

Şimdi isterseniz, madem sordunuz, ufak bir parantez açalım. Evet, uyarıcı, bir canlının en iyi şekilde yetişmesi için gerekli olan bir faktördür. Yani çocuğu değişik şeyler, değişik uyarıcı ortamlarda buldurmanız lazım. Yalnız uyarım miktarıyla başarı arasında, olumlu durum arasında linear, doğrusal bir ilişki yoktur, ters U şeklinde bir ilişki vardır, böyle. Yani çok düşük uyarım kötüdür, çok yüksek uyarım öldürür. Orta derece uyarım olması lazım. Yani bir insan sınava girerken çok düşük kaygıya sahipse başarılı olamaz, çok yüksek kaygıya da sahipse başarılı olamaz, optimal düzeyde bir kaygıya sahip olması gerekir.

Şimdi biz çocuk eğitiminde ne yapıyoruz? “Aman, çocuk daha iyi gelişsin.” diye, özellikle hâli vakti yerinde olan insanlar alıyor, alıyor, çocuk ata da biniyor, bilmem ne de yapıyor, piyano da çalıyor, şeye de gidiyor, böyle, böyle... Bu, çok fazla uyarı. Çocuklar hasta, alerjik, o, bu... Bakın mesela büyük şehirlerdeki çocuklara yani bu kadar çok alerjik çocuk var mıydı eskiden? Bu kadar çok sık hastalanma var mıydı eskiden? Hastalanma neyin bir işareti? İmmün sisteminin düşmesi. Dolayısıyla yani “uyarım” dendiği zaman da bunu çok iyi bilmek lazım.

“Beyne yapılan darbeler...” Tabii ki biliyorsunuz ki beyne yapılan darbe, beyin alanlarını öldürür, kanamalara yol açar, oradaki hücrelerin özelliğini kaybetmesine yol açar, ölmesine yol açar. Evet, bunlar iyi şeyler değildir, boks, vesaire, düşmeler, çarpmalar.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Futbol... Hüseyin Bey, siz oynuyorsunuz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Sigara, alkol, onlar da zararlı.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi tabii her şeyin kararı iyi yani belki alkolün de kararı iyi.

BAŞKAN – “Sigara, alkol” diyor Sayın Halıcı.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi yani konumuzun çok dışına çıkıyoruz ama hani belki cevaplamakta fayda var. Sigara demeyelim, nikotinin şöyle iyi bir tarafı olduğunu tıp mensupları söylüyor: Evet, iki veya üç sigara bağırsakları güzel çalıştırır.

İki; sigara içtikten sonra dikkat geçici olarak artar çünkü sigaranın... Beyinde demin bu söylemiş olduğum o hücreler ve liflerin arasında yani diyelim ki: “Hücre-lif-bir başka hücre” Bunlar birbirine böyle değişiyor mu? Hayır, değişmiyor. Bunların arasında küçük aralıklar var, “snaps” deniyor buna. Bu aralıkları sistem bir biyokimyasal maddeyle geçiyor. Bu biyokimyasal maddelerden bir tanesi asetilkolin. Asetilkolinin iki türü var, muskarinik, nikotinik. İşte, sigaradaki nikotin maddesi bu maddeyle çok yakından ilişkili. Dolayısıyla, sigara içtiğiniz zaman bu snaps’lar faaliyete geçiyor ve bu da dikkat hatları üzerinde olduğu için, beynin dikkat sistemi üzerinde olduğu için geçici olarak dikkat artıyor; geçici olarak.

KOMİSYON UZMANI – Sonra normale mi dönüyor?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Artırıyor.

KOMİSYON UZMANI – Sonra geri normale dönüyor.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bakın, mesela şizofreni hastalarında çok yüksek sigara içme oranı vardır. Bunun bir sürü nedeni olabilir. Nedenlerinden bir tanesi, doğrudan şizofreni hastasının farkında olmadan, bunun dikkatini artırdığının farkına varmış olması olabilir çünkü şizofrenideki etkilenen zihinsel süreçlerden bir tanesi dikkattir. Bir nevi sigara içerek...

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Mediste çok fazla Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Öyle mi? Ben o konuda bir şey söylemeyeyim, ben sadece...

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – Yani sizin bu dediğinizden “Sigara sağlığa çok faydalıdır.” şeklinde anlamıyoruz değil mi?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Hayır.

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – Hocam, aman! Arkadaşlar hemen gevşeyiverdi, sigara içenlerimiz var da.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani bağırsaklarınız iyi çalışıyorsa birinci alternatifi atıyoruz zaten. İkincisi de yani kısa süreli bir şey için bütün bir bedeninizi, ciğerlerinizi, damarlarınızı, kalbinizi, şununuzu, bununuzu riske sokar mısınız?

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – O son dediğiniz çok güzeldi, çok teşekkür ederim.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Rica ederim.

Çizgi yönünü belirleme testi. Bu da bir nöropsikolojik test. Puanlar elde ediliyor. Hangi kısmla ilgili? Beynin arkası, şurasıyla ilgili. Şimdi “şurası” derken beyinde bir tane oluk var, onun önü frontal lob, arkası parietal lob. Bu kısım, daha ziyade görsel-mekânsal algılamayla ilgili. Algılamanın otomatik hâle geçmesi durumunda burası çalışıyor. Sayılarla ilgili bir bölge. İşte bu, bu şekilde devam ediyor, aşağı doğru inmeyelim.

Yalnız nöropsikolojik testler var. Türkiye’ye bunların standardizasyonu yapılmıştır, üzerinde iki yüze yakın araştırma yapılmıştır, Türkiye’de ne ölçüyor, ne ölçüde ölçüyor, normalizasyonu, şusu, busu üstünde çalışma yapılmıştır, hepsi bir kitabın içerisinde toplanmıştır. Biz bu puanlara baktığımız zaman, yazdığımız raporlarda ve vardığımız sonuçlarda, içeride beynin nasıl çalıştığı konusunda çıkarsamalar, istiballer, tahminler yaparız. Bu testler bunu yapmak üzere geliştirilmiştir.

Şimdi biraz ilerleyeceğiz, bazı örnekler göreceğiz. Bir örnekleme üzerinde yapılmış olan bir TÜBİTAK çalışmasını görüyorsunuz. Bu, gerçekten de bence bu konuda Türkiye’de yapılmış en büyük projedir. Bir sosyal soruna multidisipliner ve multiteknolojik çözüm. Bunun içerisinde nöroloji, psikiyatri, psikoloji, biyofizik, radyoloji, istatistik, mühendislik. Çünkü en sonunda beyne geldiğiniz zaman mühendislerle çalışmak zorundasınız, o teknikleri mühendislerle beraber geliştirmek zorundasınız. Büyük bir grupla yapılmış olan bir çalışma ve çok temiz örneklemlerle yapılmış olan bir çalışmanın sonuçlarını göreceksiniz zihinsel süreçler açısından.

Şimdi “temiz örnekleme” ne demek? Şimdi, araştırma bilimsel bir yere girdi diye bilimsel araştırma olmaz. Bilimsel araştırmaların herhangi bir anlam ifade edebilmesi ve sonuçlarına bizim güvenebilmemiz için, o örneklemin yani araştırmayı üzerinde yapacağınız vakaların, olguların doğru seçilmiş olması gerekir. Mesela ben size birkaç tane örnek vereyim. Mesela diyelim ki biz bu çalışmada dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu üzerinde çalıştık. Şimdi bu çocuğa bir sürü testler uyguladık, radyoloji, elektrofizyolojik çalışmalar yaptık bunların üzerinde. Diyelim bu çocukta dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, ayrıyeten özgül öğrenme bozukluğu. Şimdi bu çocuktan siz bir veri elde ettiğiniz zaman, bunu “Bu dikkat eksikliğinde olan durumdur.” diyebilir misiniz? Diyemezsiniz çünkü bu çocukta aynı zamanda bir başka hastalık daha var.

Sadece Türkiye’de değil dünyada da bu örneklemler bu kadar kirli olduğu için bunun adına “eş hastalanım” deniyor yani çocukla sizin ilgilendiğiniz hastalık var, onun yanında bir sürü işte otizm, şu, bu, davranım bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluğu, hepsi var. Bu çocuğu alıyor, uyguluyor bir şeyleri, bir şeyler buluyor. O yüzden de klinik çalışmalarda siz bana bir bulgu söyleyin, ben size, onun tam karşısında otuz tane bulgu getireyim. Neden? Örneklemden ötürü.

Kaygı: Kendi başına puanları düşürür çocuğun dikkat eksikliği olsun olmasın. Depresyon: Çocuklarda da depresyon vardır, kendi başına puanları düşürür. Eğer siz örnekleminize kaygısı yüksek, depresyonu yüksek çocukları koyarsanız, oradan siz doğru sonuçlar elde edemezsiniz. Elde ettiğiniz sonuç, dikkat eksikliği artı yüksek kaygı sonucudur, dikkat eksikliği artı depresyonu olan çocuğun durumudur ve zekâ.

Yani siz eğer zekâyı kontrol etmezseniz, 70-80’lerden eğitilebilir, öğretilenlerden, ta, yukarıda üstün yeteneğe kadar her şeyi, ne geliyorsa sokarsanız işin içine, yine siz doğru sonucu elde edemezsiniz çünkü bazı çocuklar ne yaparsanız yapın yapamaz, bazı çocuklar da en kötü hastalık koşulları altında bile yapabilir. Dolayısıyla, böyle bir gruptan söz ediyoruz.

Bu da üstün zekâlı çocuklarla yapılan küçük bir projeden. Şimdi biz bu çalışmayı yaptığımız zaman... Peki, bunun ucu neresi? “Üstün zekâlı çocuk ne yapardı?” sorusunu araştırmak istedik, o noktada biz özel eğitim, rehberlik ve danışma hizmetleriyle ilişkiye geçtik ve böyle bir çalışmayı yürüttük. Oradaki yuvarlaklar kişileri gizlemek için yapılmış olan bir şey.

Demir stroop testini gördünüz, hani o karmakarışık lafı söylemiştim, “Orbitoprefrontal kortekle ilgili.” demişim izlemiş olduğunuz şey. Bakın şimdi burada, üst ve alt yetenek gruplarından çocukların bu testte elde ettikleri puanlar arasındaki farkı görüyorsunuz. Bu, zaman, buradaki ölçüm zaman, ne kadar zamanda yaptığı. Gördüğünüz gibi, “alt yetenek grupları” derken kastımız, normal zekâyâ sahip çocuklar, öyle eğitilebilir, öğretilenler değil. Bakın görüyorsunuz, normal zekâyâ sahip olan çocuklara göre ne kadar daha hızlı yapıyor. Bu, bu çocukların frontal lobunun ve özellikle belli beyin bölgelerinin ne kadar iyi çalıştığına bir göstergesi oluyor.

Bu bir sürdürülen dikkat testi. Dikkatin bir sürü değişik çeşidi vardır, dikkat tek bir şey değildir; dikkati odaklama, seçme, sürdürme, aktif-pasif, bölünmüş gibi bir sürü değişik türü vardır. Şimdi burada, kişinin bir şeyi seçtikten sonra bunun üzerinde sürdürme yeteneğini görüyorsunuz. Sürdürülen dikkat, zekâyla en yüksek ilişkisi olan dikkat türüdür. Yani üstün zekâlı çocukların en önemli özelliklerinin başında dikkatlerini sürdürme yetenekleri gelir. Yine buradaki farkı görüyorsunuz, normal zekâlı çocukla üstün zekâlı çocuk arasında.

Bu ise, burada bir fark yok. Bu ne? Bu çok önemli bir şey. Bizim bilincimizin, odaklanabildiğimiz yerin bir sınırı vardır. Biz belli bir zamanda 7 + - 2 birimi işleyebiliriz. 5 ila 9.

Şimdi siz bana diyacaksınız ki: “Bir dakika, yani hani şimdi saçmaladınız.” Yani ben...

BAŞKAN – Estağfurullah...

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Onu demiyoruz ama bir dakikayı diyelim.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, bir dakika, yani ben, işte ülke kodu, şehir kodu, yedi tane de bilmem ne şeyisini hatırlıyorum, bir koca sayfayı öğrenip hatırlayabiliyorum. Bir dakika... Siz orada 7+-2 birim tutmuyorsunuz. Siz, o söylemiş olduğunuz şeyi aklınızda tutarken -1 birim, 90; 2 birim 312, 225; 3; 28; 4, 80- beş birim tutuyorsunuz. Yani öğrenmede belleğe yardımcı stratejiler kullanarak biz bu kapsamı genişletiyoruz ama bu, böyle bir şey.

Peki, şimdi bu açıdan fark var mı normal çocuklarla üstün yetenekli çocuklar arasında? Hayır. Demek ki üstün yeteneği belirleyen, kapasitenin 9-13 olması filan değil, başka şeyler. Mesela ben bir özet çıkardım burada, iki grup arasındaki fark ne? Bir kere, bu çocukların görsel mekânı bilme, algılama, bunun üzerinde işlem yapabilme, bir şekli zihninde döndürebilme, döndüğü zaman nasıl bir şekil ortaya çıkabileceğini hesaplayabilme, yer bulabilme, kendi yerini tayin edebilme gibi özelliklerdir ki WISC-R' in o performans bölümü bunu ölçüyor işte.

BAŞKAN – Hocam, o zaman oradan iyi mimar çıkar, iyi şehir plancı çıkar, değil mi?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Doğru. Yalnız tabii, mimarlığın ayrıyeten birtakım sanatsal özellikleri de içerdiğini düşünmemiz gerekecek. Yüzde 57 daha yüksek.

Öğrenme yeteneği bu çocukların yüzde 34 -normal çocuklardan söz ediyoruz- normal çocuklara göre daha yüksek.

Çelişki çözümü ve kendini kontrol edebilme yeteneği yüzde 27 daha yüksek.

BAŞKAN – Öfke kontrolü de giriyor mu buraya Hocam?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii ki.

Yani şöyle: Bir insan için en önemli olan şey, “insan” denen canlı için en önemli olan şey, bir şeyi yapabilmek değil, bir şeyi yapmamayı başarabilmektir. “İrade” dediğimiz şey, “kendini kontrol etme” dediğimiz şey budur. İşte bu, beynin frontal bölgesi ve gerisindeki yapılarla ilgili olan bir özelliktir. Yüzde 27 daha yüksek. Sürekli dikkat yüzde 7 ila 16 daha yüksek.

Şimdi diyacaksınız ki: “Hocam, bir dakika, şurada yüzde 1’le 2 var. Bize ne yapıyorsunuz burada?” Şöyle: Bakın, bu testlerden çok sayıda puan hesaplanıyor. Çok sayıda puanın hepsinde bu çocuklar daha farklı değil. Mesela bakın, burada doğru tepki sayısı açısından fark yok. Ne açıdan fark var? Tepki süresi açısından fark var, daha hızlı olmaları açısından fark var. Seçici dikkat yüzde 7 ila 18 daha yüksek.

Neden bahsettik? Nöropsikolojik testlerden bahsettik yani puanlardan, beynin nasıl çalıştığı konusunda istiplal yapabildiğimiz, çıkarsama yapabildiğimiz, elinizdeki kitaplardaki testlerden söz ediyorum.

BAŞKAN – Hocam, özür dilerim, bir şey dikkatimi çekiyor. Öğrenebilme yeteneğini ölçüyoruz da öğretebilme yeteneğini ölçme şansımız var mı?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii ki.

BAŞKAN – Mesela öğretmen seçerken öğretebilme yeteneğini ölçmek de gerekmez mi o zaman madem ölçülebiliyor bunlar? Çocuğun yeteneğini ölçüyoruz da öğretmenininki de ölçsek olmaz mı?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – İşte, yani o kadar güzel bir şey ki muhakkak ki böyle ölçü araçları da vardır, ben hiç duymadım, ülkemde kullanıldığı konusunda da en ufak bir bilgi sahibi değilim. Öğretmenin öğretme yeteneği, çocukların ne derece öğrendiğinden çıkarsanan bir şey oluyor bizim ülkemizde ama dediğiniz çok doğru. İşte, şu anda Millî Eğitim Bakanlığında şu anda bir çalışma yapılıyor biliyorsunuz, performans değerlendirmesine benzeyen bir çalışma yapılıyor. Özel alan yeterlikleri...

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Şimdi bu konuya girmeyelim.

BAŞKAN – Girmeyelim Hocam.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Çünkü yani şu anki dünyada öğretmekten çok öğrenmeye ağırlık verilmesi lazım. Öğretmen muhakkak olacak ama yani öğretmeye değil öğrenmeye odaklanan bir sistemi...

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Ama öğrenmeyi öğretme de bugün eğitimde çok tartışılan bir şey.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Öğrenmeyi öğrenmek diyoruz sonuçta. Yani “öğretmek” dediğimiz zaman, zorla birisinin kafasına bir şey sokmaya çalışıyoruz; o iyi yaklaşım değil. Öğrenmek.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Bunun metodolojisini anlatabilmek yani bunu benimsetmek, öğrenmeyi nasıl başaracağını anlatabilmek...

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – İşte orada şey dediğiniz zaman, öğrenmeyi temel alıyoruz, dolayısıyla “öğrenmeyi öğretelim” dediğiniz zaman o çelişki gene devam eder. Hâlbuki “öğrenmeyi öğrenmek” kavramı yani bence çok sihirli, güzel bir kavram.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Kavramın ötesinde pratiğe geçirmek için öğrenmeyi bilen ve başaran insanlar yetişmesi de gerekiyor. Sistemin bunu başarması da gerekiyor.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Öğrenmeye yardımcı olacak çok araç var.

BAŞKAN – Hocam, düğmelere basabilir misiniz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Öğretmen, aile, teknoloji, bunların hepsi öğrenmeye yararlı olacak unsurlar.

Öğrenmeye yararlı olan araçlar var, kanallar var; okul, öğretmen, aile, kişinin kendisi, arkadaşları, çevresi, teknoloji, bütün bunlar öğrenmeye bir katkı sağlayan, öğrenme süreçlerini oluşturan kuralar, kanallar ama “Öğrenmeyi ille öğreteceğiz.” dediğimiz an o zaman öğretme temelli bir eğitim...

BAŞKAN – Öğrenmeyi öğreteceğiz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – “Öğrenmeyi öğrenmek” demek yani benim uygun bulduğum bu, “öğrenmeyi öğrenmek”

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Ben başka bir şey söyleyebilir miyim.

BAŞKAN – Buyurun.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Şimdi bu, sisteme yönelik bir şeydir. Bir eğitim sisteminin, öğrenmeyi öğretebilen bir metodolojiyle hareket etmesi gerekir. Yani bir öğretmen çıkıp da “Sen şöyle öğreneceksin.” değil benim söylediğim ama sistem, öğrenmenin yöntemini öğrenciye benimsetecek şekilde geliştirilebilmeli. Siz, öğrenmeyi öğrenmemiş öğrenci yetiştirdiğiniz, mezun ettiğiniz zaman, o yaşam boyu devam ediyor ve sistem başarısız, ezber. İşte ezberin karşıtı budur. Yani bütün eğitim metodolojisinde en çok konuşulan şeylerden biri, öğrenmeyi öğrenmiş insan yetiştirmek. Okulların misyonunu da böyle tanımlar. Okul nedir? “Okul, sadece belli bilgileri aktaran bir kurum değildir ama çocuğa öğrenmenin yöntemlerini de benimsetebilmiş bir kurumdur.” diye bakılır. Dolayısıyla, benim söylemek istediğim o. Yani birisi, “Öğretmen geçsin de şunu yap.” desin diye söylemiyorum ben, sistematik bir yaklaşım bu.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Şimdi, çocukların öğrenebilmesi için de yani onlara öğretmek ya da bir öğretici olması gerekmiyor. Biz Dokuz Eylülde bu grup çalışmalarını ya da öğrenmeyi öğrettiğimiz konularda yönlendiricilerle -yani iyi yönlendirici oluyor, kötü yönlendirici olabiliyor- yürütüyoruz, daha doğrusu yürütüyorduk biz bu çalışmaları. Hani bu çalışmalarda da çocuklara yönlendirici bir koç mutlaka gerekiyor ama nasıl çalışacaklarını bir şekilde gösteremiyor.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – O da yine bir öğretmen yani adı farklı...

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Ama öyle tam değil, yok tam değil.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Yani öğretmen tanımı... Kısır bakıyoruz da biz, onun için.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Yani bir yönlendirici olarak gitmeleri gerekiyor, çalışmaları gerekiyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Hocam, alt zekâ grupları için yönlendiriciler gerekiyor ama alt zekâ grubu dışındakiler için... Zekâ zaten öğrenebilme becerisi, o yüzden...

BAŞKAN – Hocam, ben şöyle yapayım, noktalayayım. Yani buna girmek değil ama bu öğretmeyi burada niye önemsedik? Belki “öğretme” ifadesi çok teknik kalabilir ama biz sessiz filmler oynuyoruz, değil mi? Birisine bir kelime veriyoruz, birisi çok iyi anlatıyor, hemen anlıyorsunuz. 5 kişi aynı kelimeyi anlatırsa, birisi hayatta. Görüyoruz, oo, nerelere gidiyor. Bu biraz görgü, görme, tanıma, algı, anlatanın algısı.

Şimdi, öğretmenden bahsediyorsak bir örnekle çok şeyi anlatabilir. Bir, o, onun hem zekâ düzeyini yani algısını, bilgisini, görgüsünü gösterir bize –ki bize böyle öğretmenler lazım- bir de çok kolay öğrenilebilecek bir şeyi üç gün anlatıp öğretemeyen insan kimlikleri var. Var, bunları yaşıyoruz yani ve biz karşımızdaki muhatabin ifade etme yeteneğiyle, zekâ düzeyiyle birlikte ya kolay öğreniyoruz yahut da o yıllarımızı kaybediyoruz. Yani demek istediğim o kadardı. Diğeri daha teknik, hani onlara girmeyeyim.

Çok teşekkür ederim.

Devam edelim.

FATMA NUR SERTER (İstanbul) – Çok önemli bir nokta.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Bu konuda itirazlarım var. Başka bir toplantıda bunu detaylarıyla konuşalım.

BAŞKAN – Tamam, olur Hocam.

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi diyoruz ki: “Tamam, zamanında davranışsal yöntemler vardı elimizde, başka da teknik yoktu, dolayısıyla, onları kullandık geldik.” Ama şimdi başka teknikler var elimizde. Dolayısıyla, nörobilişsel yaklaşım altında da bizim bu işleri yapıyor olmamız lazım. Bunların da en başta gelen aracı nöropsikolojik testlerdir.

Şimdi “eğitimde beyin” kavramı, Millî Eğitim Bakanlığında telaffuz edilmemiş. Özel eğitim kurumları bu yönde toplantılar yaptılar ve bu bağlamda kongreler hazırladılar. Yani eğitim sisteminin içerisine “beyin” kavramı giriyor yavaş yavaş. Önce özel okullara girdi, yavaş yavaş Millî Eğitim Bakanlığına da girecek.

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – Hocam, “Millî Eğitim Bakanlığı önceden beyinsizdi.” anlamını çıkarmıyoruz değil mi?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yok. Kastettiğim Sayın Vekilim, yani bu tür tekniklerin de kullanıldığı ve “Burada bir beyin var bak, biz işlevimizi yaparken beynin de nasıl bir şey olduğunu ve nasıl çalışacağını, bizim bunu nasıl kontrol edeceğimizi göz önüne almamız gerek.” tarzı şeyler. Burada da kullanılabilir en ilk baştaki şey nöropsikolojik testlerdir. Neden? Çünkü bunlar, davranışsal ölçü araçları -standardizasyonları yapılmışsa eğer- aynı zamanda bize beynin nasıl çalıştığı konusunda bilgi veriyorlar. Onun bazı örneklerini de demin gördük.

Şimdi o deminki testler, bizim standardizasyonunu yaptığımız testlerdi. Şimdi burada yine bir batarya görüyorsunuz. Bu batarya birtakım basit görevlerden oluşuyor. Görevlerin ne olduğunu zaten şurada görüyorsunuz. Bu özellikle dikkat ve kendini ketelemeye yeteneğini ölçmek için geliştirilmiş olan bir batarya. Bundan 90 küsur tane puan hesaplanıyor ve demin dedim ya, dikkatin bir sürü değişik türleri vardır, ketleme biçiminin bir sürü değişik türleri vardır. Yani çocuk kendini ketleyemiyor. Nesini ketleyemiyor?

BAŞKAN – “Ketlemek” ne demek Hocam?

HÜ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Kontrol edebilme, davranışını durdurabilme. Yani potansiyel bir davranışını mı durduramıyor?

Sürdürülen bir davranışını mı durduramıyor? Otomatik bir tepkiyi bastırıp da yerine bir başka bir şey mi yapamıyor? Bir sürü değişik türleri var. İşte bu batarya yoluyla bütün onları ölçüyoruz. Bunu artık, gördüğünüz gibi burada... Yani bu çok karmaşık bir olay. İşte burada bir sürü değişik görevi görüyorsunuz, her birinden hesaplanan puanları görüyorsunuz, norm değerleri görüyorsunuz, normların yüzdeliğini görüyorsunuz, o çocuğun aldığı puanları görüyorsunuz, o çocuğun aldığı yüzdeleri görüyorsunuz ve normla karşılaştırarak bu çocuğun yaptığı doğru tepki sayısı, yanlış tepki sayısı, yapmada yanlış tepki sayısı, doğru tepki sayısı, tepki süresi filan gibi yani bu davranışları ölçme işi öyle basit bir iş değil, olmaması da lazım. Ve elimizde böyle araçlar var. Yani biz eski moda şeylerle uğraşmak zorunda değiliz artık. Madem biz atılım yapıyoruz bu ülkede, bu atılımın içerisinde yeni teknolojilerin de işin içine girmesi gerekiyor. Bu böyle devam ediyor. Böyle raporlar yazılabiliyor çocuklar hakkında, onlara, ayrıntılara girmeyeceğiz.

İkinci teknik: “Beynin elektriksel faaliyeti” demiştik. Ya bu kendiliğinden olan faaliyettir ya da bir uyarıcıya verdiği cevap şeklindeki faaliyetlerdir. Böyle bir laboratuvar sistemi içerisinde değişik şeylerin aşamalarını görüyorsunuz. Bakın, işte, beynin şu, şu, şu noktalarından kayıtlar alınıyor, böyle gelişigüzel yapılan bir işlem değil; böyle kepler kullanılarak yapılıyor, böyle odalarda kayıtlar alınıyor, böyle yerlerde analiz ediliyor. Bakın, frontal lob şurası işte, beynin ön tarafı; parietal lob şurası. Bakın, şurada görme alanları var.

Söyle bir görev yaptırdığınızı düşünün ve elinizde sağlıklı çocuklarla dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olan çocuklar olduğunu düşünün. Öğretmen ne diyor bu çocuklara sınıfta? Dikkat eksikliğinden veriyorum yani bu teknikle neler yapabileceğimizi göstermek açısından bunu veriyorum. Ne diyor? “Oğlum, dikkat etsene!”, “Bak gene dikkat etmiyorsun!”, “Dikkat etsen yapabileceksin bak.” Şimdi bakalım bu çocuk ne yapıyor. Burada iki tane uyarıcı geliyor, bazen yeşil, bazen kırmızı ve çocuğa söylenen şey: “Yeşil

uçan daireyi gördüğün zaman 1'e bas..." elinde bir tepki konsolu var "...kırmızıyı gördüğün zaman hiçbir tuşa basma." Yani burada bir şeyi yapması, burada ise yapmaması gerekiyor. Kırmızı olan, dikkat eksikliği olan çocuğun beyin dalgaları, siyah olan ise normal çocuğun beyin dalgaları. Bunlar böyle orijinal, bizim keşfettiğimiz bir şey değil, binlerce araştırma böyle uyarıcılarda beynin nasıl tepki verdiğini göstermiştir. Uyarıcıyı şu noktada veriyorsunuz, bunu verdikten sonra, hop yukarıda böyle bir "N 100" dediğimiz zirve çıkıyor. Bu zirve, kişinin korteksinde o uyarıcıyı duyumsadığını gösteren zirvedir. Bu, bunu gösterir. Yani yeni bir tarafı yok bunun. Şurada gördüğünüz şu çıkıntı N 200 zirvesidir. Bu zirve, kişinin dikkatini gösterir. Şu ise "P 300" denen zirvedir; kişinin o uyarıcı hakkında bir karara vardığı noktadır çünkü burada bir karara varması gerekiyor. "Uyarıcı geliyor, basacak mıyım, basmayacak mıyım? Basacağım." "Geliyor, basacak mıyım, basmayacak mıyım? Basmayacağım." Karara vardığı yani orada o uyarıcıyı değerlendirdiği, "basılmayacak uyarıcı", "basılacak uyarıcı" dediğimiz nokta. Bakın, normal bir çocuk, korteksinde bunu gösteriyor, dikkatini gösteriyor, ondan sonra, uyarıcı hakkında bir değerlendirme yapıyor. Şurada dikkat eksikliği olan çocuğa bakar mısınız? Bilakis ki o zirve, hani dikkatle ilgili olduğum zirve daha da büyük. Bu bize neyi gösteriyor? Bu çocuğun bunu yapmak için beyninin buna gayret ettiğini ama bir şekilde yapamadığını gösteriyor. Yani bunu bildikten sonra "İşte sen dikkat edersin bak." demek ne derece doğru oluyor?

KOMİSYON UZMANI – Peki, yapmasını engelleyen nedir Hocam, orada, dikkati daha yüksek ama yapmasını engelleyen ne?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Dikkati yüksek fakat yapamıyor. Yapamıyor yani o dikkat sonuç getirmiyor. Bakın, şimdi şuraya bakın, hele şu, hani kendini tutması gereken duruma, hani şuna dedim ya P 300 zirvesi diye uyarıcıyı değerlendirdiği, bu bir kronometredir, "zihinsel kronometre" olarak geçer literatürde. Bu nokta kişinin o uyarıcı hakkında bir değerlendirme yaptığı noktadır. Bakın şimdi, sağlıklı çocukta bu burada, bu çocukta ne kadar gecikmiş vaziyette.

KOMİSYON UZMANI – Kaç milisaniye diye sorsak...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Aşağı yukarı 100 milisaniye. Çünkü burada milisaniye eksenini var bakın. Beyin de bu arada işini öyle dakikalarla, saatlerle yapmıyor. Beyin işini milisaniye yani 1 saniyenin binde 1'i düzeyinde yapıyor. O zaman, demek ki, elektrofizyolojinin elinde güvenilir beyin endeksleri var ve biz bu beyin endeksleriyle bu çocukların... Tabii, herkesi oturup da elektrofizyoloji kayıt alacak değilsiniz ama öyle bir nokta gelebilir ki örneklerde kararsız kaldığı noktalarda bu işlemler yapılabilir. Tabii, bu, bu görüldüğü kadar basit değil. Bunların kaydı işlemi, analizi işlemi, vesairesi gibi şeyler var.

O, doğru tepkiler içindi. İsterseniz, bakın burada da yanlış tepki verdiğinde ne oluyor? Yine aynı şeyi, bakın N 200'ün burada ne kadar yüksek olduğunu orada görüyorsunuz her iki durumda da, P 300'ün ne kadar sığ olduğunu görüyorsunuz. Bu, matematiksel olarak şöyle ortaya çıkar... Bu sığlığın ortaya çıkma nedenlerinden bir tanesi: Çocuklardan biri bunu şurada, biri burada, biri burada, biri burada yaptığı zaman siz ortalama aldığınız zaman burası böyle yayılır kalır. Bunun böyle yayılması, esasında burada bir tutarlılık olmadığını da bize gösterir.

BAŞKAN – Bu, hangi yaş aralığı Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bu, altı-on iki yaş aralığı yani tam sizin hedef kitleniz olan yaş şu anda.

Üstün yeteneğin nörobiyolojisi yani literatürde üstün yetenekli çocukların elektrofizyolojik faaliyetleri konusunda ne gibi bulgular elde edilmiş? Yani bu çalışılan bir konu, çok çalışılan bir konu ve bulgular var. Ben, burada, mesela size şöyle söyleyeyim: Beyin belli frekanslar üretir, saniyede 1 ila 3 titreşim gösteren, 4 ila 8 titreşim, 8 ila 12 titreşim gösteren... Bu 8 ila 12 titreşim gösteren dalgaya "alfa" dalgası denir. Bu alfa dalgası normalde kişi gevşek uyanıklık konumundayken elde edilir yani akşam oluyor –evinize gidebiliyor musunuz bilmiyorum ama- hani evinize gittiğiniz zaman şöyle bir rahatlıyorsunuz ya işte o zaman alfa dalgası üretiliyor. Meditasyon teknikleri de alfa dalgası üretmeye yöneliktir. Bu, beynin bir nevi huzurlu ve sakin olduğu noktadır. Bakın şimdi, bu çocuklarda alfa dalgalarının çok daha etkin olduğunu görebiliyoruz. Yani bu beyin belli bir sükûnet içerisinde çalışabiliyor yani bu çocukların beyin dalgalarına bakarak biz normal bir çocuktan, "normal" derken normal zekâdaki çocuktan farklı örüntüler gösterdiğini şey yapıyoruz.

Ben, bütün bu ayrıntıya tabii ki girmeyeceğim ama şunu hatırlatmak istiyorum size: Ne demiştik? Beyin hücre ve liflerden oluşur. Ne demiştik? Beyinde hücre sayısı normal olarak artmaz. Beyni büyüten şey, liflerin sayısının artmasıdır. Lif oradan çıkar, büyür, bir başka hücreyle ilişki kurar. "Beyaz cevher" dediğimiz şey ilişki kurar. "Bu ilişkiler de bin ila 15 bin olabilir." demiştik.

Yapılan çalışmalar üstün yetenekli çocuklarda bu bağlantıların lif sayısının ve bu bağlantıların coherent yani bütünlük bir şekilde çalışmasının normal çocuklara göre çok daha üstün olduğunu göstermiştir.

BAŞKAN – Almanların yaptığından, temiz ırk üretmesinden ne farkı var bunun Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Hayır, hiç ilgisi dahi yok. O soruyu sorduğunuz gerçekten çok iyi oluyor. Yani beyinden söz ediyoruz ve kafatasçılık filan gibi veya ırk, etnik bilmem ne değil, bu, bize... Yani siz mesela mideniz için böyle bir şey söyleyebilir misiniz? Gastroenterolog da ne yapıyor? Sizin midenizin hücrelerini inceliyor, onun içerisindeki kimyasal maddeleri inceliyor, salgılamaları inceliyor; biz de şimdi beyin için yapıyoruz bunu.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Tam aynı şeyi söylüyor Hocam, diyor ki: Beynin aslında kapasitesi aynı, hücre sayısı hemen hemen herkeste aynı fakat bu bağlantıların oluşturulması kişiden kişiye değişiyor, o da zekâyı ve yeteneği ortaya koyuyor yani sizin sorduğunuz sorunun aynısını cevaplamış oluyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani bu çocukların beyni daha bütünlük şekilde çalışıyor, lifleri çok daha fazla ve beyin bir sürü yerinin, bir sürü şeyle... Hani “bin ila 15 bin” dedim ya, diyelim ki mesela bu çocuklarda 20 bin-25 bin ilişki kuruluyor. Zaten “yaratıcılık” denen şey ne? Yaratıcılık bundan kaynaklanıyor işte. “Yaratıcılık” demek ne demek? Kimsenin düşünemediği bir ilişkiyi bulabilme yeteneği değil mi? Yaratıcılık bu. Yani doğada o şeyler zaten orada duruyor, keşfi bekliyor. Bu çocuk bu ilişkiyi görüyor. Newton o ilişkiyi görüyor. Yoksa herkes asırlar boyunca ağaçtan elma düştüğünü bin kere görmüştür herhâlde, milyon defa, milyar defa görmüştür. Niye Newton bu ilişkiyi görebiliyor da bunu yer çekimiyle açıklıyor?

HÜSEYİN BÜRGE (İstanbul) – Var olan şeyi ortaya çıkarmak, önceden.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet. İşte bu ilişkiler de onu şey yapıyor, bu böyle devam edip gidiyor.

Bu çocuklarda bu lobların işlevselliği çok şey. Bu çocukların davranış kontrolü çok daha güçlü. Bu çocuklarda beyin çok daha hızlı çalışıyor.

Siz bana diyebilirsiniz ki: “Elimizde bir üstün zekâlı çocuk var ama bu çocuktaki davranış kontrolü çok kötü.” Eğer öyle bir çocuk varsa elinizde olasılıkla bu çocukta ya davranım bozukluğu vardır ya da çok daha büyük bir olasılıkla dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğunun hiperaktivite dürtüsellik grubuna girmektedir bu insan. Yoksa, normalde üstün zekâlı ve sağlıklı, ruhsal açıdan sağlıklı olan bir çocukta davranış kontrolü çok güçlüdür.

Diyeceksiniz ki: Peki, bunlar elektrofizyolojik olarak görülüyor, başka türlü de görülebilir mi? Evet, görülebilir. Bunun adına “MR traktografi” denir. Yani demin söylemiştim ya MR verisi alınırken onlar fotoğraf olarak alınmaz. Onlar, isterseniz bir sürü pikselden oluşan şeylerdir yani bir sürü sayısal veri gelir. O sayısal veriler kullanılarak MR makinesi bu fotoğrafları oluşturur kendi gerisinde. O sayısal veriler kullanılarak işte bu yöntemle “traktografi” denen yöntem ile -veya “difüzyon tensör görüntüleme” de denir buna DTI- siz, beyin değişik alanlarının birbirleriyle nasıl bağlantılandığını da görebilirsiniz. İşte bu yöntemle, bilimde, araştırmalarda, zeki olan çocuklardaki traktların -“trak” demek “lif” demek, “lif toplulukları” demek- liflerini görsel olarak da görme olanağına sahipsiniz. Demek ki ne demek? Bir kere, bir: Nöropsikolojik testlerle biz bu çocukların beyinlerinin nasıl çalıştığı konusunda çıkarsamalar yapabiliriz. Onun da ötesinde, beyin elektriksel faaliyetiyle bilfiil bunu görebiliriz ve de MR’la bilfiil bunu görebiliriz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Bir şey sorabilir miyim Hocam?

Bu, beyin elektriksel faaliyetleri ve fonksiyonlarına ilişkin çalışmalar yıllardır var ama şu anki gelinen nokta ne? Yani bu aslında çok daha kolay, bir kişinin beyniyle ilgili, zekâsıyla ilgili bir değerlendirmede bulunma açısından hiçbir hataya veyahut yanılmaya yol açmayacak biçimde, hani, birisinin tansiyonunu ölçmek ne kadar netse, aslında bunun hedeflediği sonuç da bu. Bunun neresindeyiz yani bu aşamalar sizce yavaş yavaş ilerliyor mu, dünya bu konuda ne durumda?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Dünyanın kaydettiği gelişme, artık bunların kaydı açısından değil, bunların, demin gösterdiğim türden eğrilerinin çizilmesi açısından da değil; o, artık yerleşmiş bir teknoloji. Ne açıdan? Bu dalgaların çok daha kompleks sinyal işleme tekniklerine tabi tutulması açısından. Matematiksel işlemler... Çünkü ben o dalgayı dekompoze ederek onun içerisindeki, o demin söylediğim delta, teta, bilmem ne, bilmem ne dalgalarının ne durumda olduğunu ve bunların zaman eksenini üzerinde nerede ortaya çıkabildiğini görebilirim. Nitekim, bizim bu projede Bilkent Elektrik Elektronik Mühendisliğiyle yaptığımız çalışma –ki akredite oldu o teknik yayınlanarak- bu tür bir analize yönelik ama o, işin artık çok uç tarafları. Bunların kaydı ve “olay ilişkili potansiyel” dediğimiz şunların elde edilmesi rutin bir olay.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Benim sorum şu Hocam: Bir beyni değerlendirmek açısından bu teknolojiyi kullanarak sonuçta bir puanlama yapacaksak, hedefimiz buysa, benim bildiğim kadarıyla bu hedefin, şu an dünyadaki teknoloji bunun yüzde 10’unda, hatta yüzde 10’undan daha altında bir başarı oranında. Yüzde 100’e ne zaman ulaşılır, ulaşılabilir mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

BAŞKAN – Yani “yüzde 10” derken 100 kişide...

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Hayır, hayır yani bir kişinin aynı tansiyon ölçer gibi beyin fonksiyonlarını tamamen elektriksel bir yöntemle, diyelim beyinlerine bağladığınız çeşitli aygıtlarla ölçüp ona “Sizin beyninizin şu konudaki yeteneği budur.” veya “...özelligi budur.” deyip...

BAŞKAN – Tamam. O yüzde 10 neyin oranı?

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Bu olayı gerçekleştirmenin daha çok başında olduğumuzu söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Hayır, hayır Hocam, her 100 kişiden anca 10 kişiyi mi test edebiliyoruz?

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Çalışmanın doğruluğu, daha mesela...

BAŞKAN – Hah, doğruluğu konusunda.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Yani hedefe ulaşma konusunda.

BAŞKAN – Ona birleşik olarak, bunu neyle test ediyorsunuz Hocam, bu görüntü sonuçlarını? Yani Sayın Vekilim dedi ya: “Yüzde 10 başarı...” Yani 100 kişiden 90 kişide yanılıyorz...

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Değil efendim.

BAŞKAN – Değil mi? Yanlış anlamayayım.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Yani bir bina yapmaya çalışıyorsak bu binanın daha yüzde 10’unu inşa edebilmişiz, “O binanın yüzde 90’ı daha yapılmamış.” demek istiyorum. Yani bunu kullanamıyoruz henüz, kullanamayız. Çok spesifik alanlarda kullanılabilirdiğini tahmin ediyorum ama...

BAŞKAN – Mesela Türkiye’de yasak olduğunu ben biliyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Hayır, bunlar noninvaziv, girişimsel olmayan teknikler. “Girişimsel” demek, organizmaya müdahale etmek, içeriye bir şey koymak, bir şey almak, bir şey kesmek, bir şey biçmek; bunlar invaziv teknikler sadece tıp mensuplarının yapabileceği. Bunlar, invaziv teknikler değil çünkü bu aynen dereceyle ateşe bakmamız gibi. Ne oluyor? Bir metal disk konuyor buraya. O metal disk bu yüzeyde bulunan elektriksel faaliyeti kaydediyor yani buranın ne de fonksiyonel MR’ın, girişimsel hiçbir yönü yok. Demin de söylemiş olduğum gibi fonksiyonel MR psikoloji bölümlerinde uygulanıyor dünyada. Girişimsel değil, BT değil. BT çok sayıda röntgen çekilmiş gibi bir şey yani radyasyona maruz kalınıyor. PET fevkalade girişimsel bir şey.

BAŞKAN – Ayhan Songar Hoca’nın uyguladığı ne?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ayhan Songar Hoca’nın ne uyguladığını ben bilmiyorum. Yalnız, ben şunu çok rahatlıkla söyleyebilirim ki: Bir, bu girişimsel değil; iki, bu düzeyde kayıtları ve analizleri Türkiye’de yapan az sayıda yer var. Mesela, daha çok, bütün psikiyatri bölümlerinde EEG kaydediliyor ama o kaydedildiği zaman... Yani o analog olarak kaydediliyor, sayısal veri değil. Böyle, böyle şekiller görüyor, işte oraya bakarak “Burada uyku bozukluğu var.”, yok işte, “Rüyasında şu oluyor.” falan filan diye sonuçlara varıyor. Bu öyle değil. Burada her 1 milisaniyede 1 bir nokta alınıyor, bir sayısal veri alınıyor. O sayısal verilerden bunlar yapılıyor.

Sizin sorunuza gelince: Bu yüzde 10 filan değildir. Demin de söylemiş olduğum gibi, bunların kayıt biçimi donmuştur. Buraya gelecek yeni bir şey yoktur bunların kaydında. Bunların bu şekilde elde edilmesi donmuştur, buraya gelecek yeni bir şey yok. Yenilik, rutin uygulamayı ilgilendirmeyecek olan, bilimin uç taraflarındaki karmaşık sinyal işleme tekniklerinin geliştirilmesiyle ilgilidir. Burada çok büyük bir literatür vardır geride. Yani demin de söylemiş olduğum gibi, 1900’lü yılların başından itibaren birikmiş bir literatür vardır. Bu, invaziv değildir, bilinmeyen değildir, experimental veya deneysel değildir, denemesel değildir. Onu çok rahatlıkla kabul edebilirsiniz.

Bu kitap, bakın, “nörobilimsel yaklaşım” dedim ya, işte bu, nörobilimsel yaklaşımla ilgili olan bir kitaptır. Biz bunu 2008 yılında şey yaptık. Bu bir çeviri değildir. Bu bir özgün kitaptır ve Türkiye’de bulunan çok sayıda öğretim üyesinin, her alanda kim en güçlüyse onun yazdığı, eli üç bölümden oluşan, bin üç yüz sayfadan oluşan bir kitaptır ve Türkiye’de bu alanda yapılmış olan ilk kitaptır. Buradan neyi söylemek istiyorum?

BAŞKAN – Onun içinden rapor için arkadaşlar okumak isterse hangi aralığı okuyacaklar? Hani dediniz ya “Herkes kendi uzmanlık alanında...” Özellikle zekâ-beyin ilişkisini orada rapora yansıtabilecek veya kaynak... Özellikle okunmasını tavsiye ettiğiniz yer var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tamam, ben onu şey yaparım isterseniz konuşmanın arkasına.

Bu, nörobilimsel yaklaşımın bir sürü değişik konusunu ve tekniğini ele alan bir kitap, yeri geldiği için söylüyorum.

Yani dediğim gibi, bu şey değildir yani işte daha çok başlarında, nedir, ne değildir... Evet, 1900’lü yıllarda çok başındaydı ama bugün, hayır, başında filan değil.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Hocam, bir şey sorabilir miyim? Ben tam sonuca ulaşmak için yani özellikle Komisyonadaki toplantılarımızda sonuca dönük sorular da zaman zaman soruyoruz.

Biz şunu hayal ediyoruz, aynı, tansiyon...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Benim de hayalim var.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Yani tansiyon ölçer gibi, öğrencinin veya o deneyin yanıtmasına imkân vermeden, gene tek bir zekâ alanında değil, çoklu zekâ alanlarından hemen hemen hepsini -eğer yeni çıkan alanlar da varsa- o kişiye elektronik bir aygıtın içine sokarak veya ona bazı bağlantılar yaparak ve müzik dinleterek, birtakım testler uygulayarak, belki ortamını değiştirerek onun sadece kendi verdiği response’lardan hareket ederek değil, aynen beyindeki elektriksel faaliyetleri de kayıt altına alarak, sonuçta bir kişinin değerlendirme yapmasına olanak bırakmadan, gene ekranda bir sonuç çıkacağını ve sonuçta da şunu olmasını: Bu kişinin, diyelim, “Sayısal zekâ bölümü şudur, görsel budur, uzaysal budur.” diyebileceğimiz bir sonuç hayal ediyoruz. Bu bir gün gerçekleşecek, ben bunun gerçekleşeceğine inanıyorum. Şu an yapılan çalışmalar da buraya doğru gidiyor gözüküyor. Sadece Türkiye için değil yani dünyada sizce bu, bir gün gerçekleşecek mi? Bu, eğer gerçekleşecekse şu an bunun yüzde kaçındayız, benim sorduğum soru bu.

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Yani Türkiye’deki bütün öğrencileri bir makineye soksak da çıktıkları alsak ve değerlendiresek...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Benim rüyam da o zaten. Yani bu, bütün çocukları sokup da bilmem ne yapmak... Böyle bir şey gerçekçi bir şey değil çünkü bunlar bir dakikada olan işler değil tabii ki ama bu ülke madem böyle çok önemli bir konuyu ele almak üzere hazırlık yapıyor, o zaman bu işlerin de yapıldığı merkezler kurup gerekli durumlarda bu kayıtlarla da olaya bakmak lazım. Bu, bilimle beraber yani dünya ilerledikçe, burada yapılan bu şeyle ilerledikçe daha da rutin hâle girebilir. Yani biz ülke olarak böyle bir şeyin içerisinde olabiliriz ve olmalıyız da.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Dünyada rüyanızın yüzde kaçındayız, sorum bu. Tahminen yani rakam vermek mümkün değil de, tahminen ne söyleyebilirsiniz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – İşte, orada size bazı araştırmalar göstermişim yani bugün biz biliyoruz ki bağlantı sayısının artmış olması, normal çocuğa göre artmış olması, çocuğun üstün yetenekli olduğunun bir işareti.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Rüyanızın yüzde kaçını gerçekleştirmiş?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Dünyada mı?

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Dünyayı soruyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – İşte bu tür araştırmalar yapıldığını söylüyorum yani.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Ama sonuca da ulaşmış değiliz değil mi, bu rüyanız gerçekleşmedi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – “Rüya gerçekleşti.” demek için...

RECEP GÜRKAN (Edirne) – Ama bu dinamik bir süreç yani bir defa, az önce şunu söylediler: Biz daha bunun başındayız. Yani sonraki evrelerini de ölçmeye başlayacağız.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ama elimizde böyle bir araç var yani siz bugün biliyorsunuz ki, evet, bu bağlantı sayısının, belli bir teknikle ölçülebilecek bu bağlantı sayısının artmış olması, üstün yetenekli işaret eden bir bulgu. Bu önemli bir bulgu çünkü üst üste elde edilmiş. Tamam, siz bu bulguyu kullanarak bir ölçme ve değerlendirme yapabilirsiniz. Ha, dünyada şakır şakır böyle merkezler kuruluyor, zekâlar bununla ölçülüyor bütün çocukların; böyle bir şey tabii ki

yok. Gerek de yok yani siz basit bir şeyi şey yapmak için çok karmaşık şeylere gitmezsiniz. Tabii ki, şurada kaç kişiden söz ediyoruz? 600 bin kişiden söz ediyoruz değil mi üstün yetenekli olduğu var sayılan, yetişkinleri de düşündüğümüz zaman? Yani 600 bin kişiyi alıp, beyin dalgalarını ölçüp... Yani bunu zaten yapmak istemezsiniz ama öyle şeyler vardır ki elinizdeki mevcut ölçü araçları ona cevap vermez, ondan sonra başka şeylere bakmanız lazım; o zaman bunlara başvurursunuz bütün dünyada olduğu gibi.

BAŞKAN – Hocam, böyle bir merkez kurduğumuzda gece gündüz insanlar yatarlar, 70 milyon zekâsını ölçtürmeye kalkar. Ondan sonra, zekâsını ölçtürdükten sonra da “Bu memleketin kurtuluşu bende.” diyen, ortalıkta dolanan bir sürü insan görürsünüz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Eğer bu şekilde bir ölçüm olacaksa bunun ne zararı var? Şu anki testlerin yeterli olmadığını savunduğumuz için “Ölçmeye de gerek yok.” diyoruz.

BAŞKAN – Yüksek sesle tartışıyoruz: Bu ölçme, aynı, üniversitelerde tavsiye ettiğimiz gibi... Diyoruz ya: “Üniversiteler kendi kabulünü kendi yapsın, öğrencisini kendi seçsin. Hoca da kendi öğrencisini kendi seçsin, kimle çalışacağını.” “Ben, IQ 130’la 150 arasında eğitim yapan bir kurumum. Bununla ilgili, bende eğitilmek isteyenler bana gelsin.” diye piyasaya çıkarsanız ve siz kabullerinizi böyle bir ölçüm üzerinden yaparsınız. Bu daha anlamlı. Veya “Ben şu zekâ düzeyinde olanlara özel eğitim...” Ben de giderim o zekâ düzeyindeysem, bakarım hangi kurumlar bu konuyla ilgili eğitim veriyor; müracaat edeceğim kurum benim seviyemi ölçer, hangi zekâmı ölçecekse ölçer ve beni okuluna kabul eder. Bunun karşılığında da ben bir bedeli ya oraya veririm ya da kamudan bir burs isteyebilirim ama toplumda “Hadi, ben, şimdi sizin bilmem nerelerinizi ölçmeye çıktım.” dersiniz bu bir infial yaratır, beklentiyi artırır. Mesela demin sordu, dedi ki: “Ön lobunu geliştireceğim.” Öbürü der ki: “Arka lobunu geliştireceğim.” Bir bakarsınız ki sokakta hıyar satışları artmış, öbürü domates satışlarına yüklenmiş. Yani böyle bir infiale karşılaşma riski... Ama ölçülmesinin ne zararı var? Hani, birisi talep ediyorsa bununla ilgili bir eğitimi veya siz tespit etmişseniz, “Bu eğitilmeli.” deyip o kuruma, bursa, evet, ölçülsün; ama sokağa çıkıp halk sağlığı merkezleri açıp, zekâ ölçüm merkezleri açmak ne kadar doğru bilmiyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Zaten zekâ ölçümü normal olarak her isteyene yapılması gereken bir şeydir. Bu bir etik konudur. Yani zekâ ölçümü yapılabilmesi için...

BAŞKAN – Geldik can damarına konunun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – ...belli şeylerin olması, işte bir hastalık durumu söz konusudur, eğitimde yönlendirme söz konusudur, işte BİLSEM’e yönlendirme, özel eğitime yönlendirme... Yani durup dururken insanlar gidip... Profesyonel, etik standartlara uyan hiç kimse her gelen insana zekâ testi uygulamaz, uygulamaması gerekir etik açıdan, o söylediğiniz nedenden ötürü.

Biz burada neden söz ediyoruz? Üstün yetenekli çocukların belirlenmesi işinden söz ediyoruz. Ne var elimizde? WISC-R gibi bir araç var. Şimdi, “WISC-R” derken baştan sona bunu elbette ki kötülemiyoruz. WISC-R dünyada zekânın ölçümündeki altın standarttır. Ama yeterli değil. Neden? Çünkü demin de söylemiş olduğum gibi zekânın bir sürü değişik yönü var. Bir kere, WISC-R bu yönlerden sadece iki bölümünü ölçüyor. İki: Bizim ülkemizde kullanılan WISC-R eskimiş vaziyette, deşifre olmuş vaziyette. Dolayısıyla -biz tanılamadan söz ediyoruz şu anda- tanılama söz konusu olduğu zaman ne yapılması lazım? WISC-R uygulanacaksa bile yanına başka tekniklerin de konması lazım. Ne zaman? Çocukların -konumuz o- seçilmesi işlemi açısından. Yani nöropsikolojik testlerin de kullanılması gerekir çünkü bu testler, WISC-R’in ölçmediği ama demin de göstermiş olduğum gibi zekâyı işaret eden özellikleri ölçmektedir.

BAŞKAN – Ama şu var ya onu bir ara, şey bittikten sonra tartışalım bence arada nefes alırken: Genel, yaygın yapılmalı mıdır, talebe uygun mu yapılmalıdır? Bakın, bir tanıdığım var, Ayşegül Hoca’ya gitmiş. Çocuğunun tespitini de yapmamış aslında da çocuğun parlak, üstün... Çocuğu on iki kursa mı ne gönderiyor anne, delirmiş vaziyette. Yani o kadar tehlikeli ki. Üstün zekâlı çocuğun hukukunu zekâ seviyesi düşük bir anne-baba üzerinden götürmemiz de mümkün olabilir. Bu, aynı, şarkı yarışmalarına çocuklarını katıp da, dantelli elbiseler giydirip sahne sahne dolaştıran aileler var ya, çocuğunun rızasına müracaat etmeden, o küçük küçük şeyler... Yani, işte o infialden korkuyorum ama raporda da bizim bir yere gitmemiz lazım yani bir önermede bulunmamız lazım.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Zaten ben araya önemli bir araç koydum, “Eğer bu objektif ölçülebilirse bunun herkes tarafından öğrenilmesinde bir beis yok.” dedim. Hocam söyledi, şu an o zekâ testleri uygulandığı zaman çoklu zekâ kuramına göre birçok alan olduğu hâlde sadece bir iki alanı ölçebiliyoruz ve o da gene, yapan kurumdan kuruma, kişiden kişiye farklılık gösteriyor. Hatta o testi yollayan aileler bile belki çocuklarını önceden hazırlık sürecine tabi tutuyorlar. Bu çok tehlikeli. İşte, 95 yılından beri biz Türkiye Zekâ Vakfında birlikteyiz, bu nedenlerden dolayı hiçbir test uygulamasına girişmedik. Zaman zaman düşündük “Bir şey yapılsa uygun olur mu, olmaz mı?” diye ama eğer... mesela kilo, kilo tamamen, insanların kilosu tahminî birisine gidip bir uzmanın

yardımcı olmasıyla ölçülecek olsaydı ve o kiloya göre de okula insanlar alınacak olsaydı aynı sıkıntı olurdu. Bugün kilonun ölçülmesiyle ilgili bir problem var mı? Çıkıyorsunuz terazinin üstüne, kaç kilo olduğunuz gözüktüyor fiziksel olarak. Boyunuz, hiçbir tartışma olmadan belli olabiliyor. Eğer zekânızla ilgili, yeteneklerinizle ilgili beyninizin çeşitli alanlarının fonksiyonları tartışmaya yer bırakmayacak bir biçimde objektif olarak ölçülebilecek bir noktaya bir gün gelirse o zaman bunu herkes istediği gibi ölçtürebilir.

BAŞKAN – Ha, yanlış ölçtüm diyelim. Şimdi, kim için faydası olacağını tartışsak çok daha iyi yere varırız. Eğer buna göre eğitim kurumları açmamışsanız, öğretmen yetiştirmemişseniz ve çocuğu buna göre seçip bir yere göndermeyecekseniz, çocuğu ölçmenin bir anlamı yok. Çocuk kendi seviyesine göre gitti, yanıldı. Biz, çocuğa torpil yaptık, selamla çocuğumuzun testini yüksek çıkarttık. Benim açtığım, işte 130’lu çocukların eğitim yaptığı yere de geldik -fen liselerinde ben devamsızlıkları ve okul ayrılmalarını aldırıyorum- daha altıncı ayda kopup gidiyor çocuk.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Sevgili Başkanım, ben Komisyon toplantılarının başından beri söylüyorum, bu çocuklarımız çok önemli, siz de söylediniz, altın değerinde. Onları keşfetmemiz ve onları doğru yönlendirmemiz, eğitmemiz çok önemli ama bu konu sadece çocuklarla ilgili değil. Çocuklarımızı seçtik, bir üniversiteye yolladık. Türkiye’de, dünyada da insanların çoğu kendi eğitildikleri alanda daha sonra faaliyet göstermiyorlar, başka alanlarda faaliyet gösteriyor yani ana konu olarak başka alanlarda faaliyet gösteriyorlar. Hadi diyelim kendi alanında faaliyet gösterse bile başka birçok ilgi alanında da dünyaya, ülkelerine faydalı ama sanat ürünü, ama kültür ürünü, ama bilim ürünü üretebiliyorlar.

Dolayısıyla biz, sadece çocuklarımızı, öğrencilerimizin ötesinde, onlar okurken, mezun olduklarında, yönetici oldukları zamanda da yeteneklerini bilmeleri, zekâlarını bilmeleri, eğer onu geliştirebilecekleri alanlar, fırsatlar varsa bunları kullanabilmeleri konusunda bir algıyı kamuoyuna vermeliyiz. Örneğin, siz, mezunsunuz şu anda, herhangi bir objektif değerlendirme neticesinde diyelim müzikle ilgili, sanatın herhangi bir alanıyla ilgili yeteneğiniz olduğunu görürseniz ve bunu da zaman zaman işte ayda bir, yılda bir kendinizi ölçmek, aynen kilonuzu ölçer gibi veya gardiobunuza bakıp elbisenizi kontrol eder gibi, ya ben bu konuda iyiye mi gittim, kötüye gittim diye kendinizi denetlerseniz, bunun topluma faydası olmaz mı? Yani bireye de faydası olur, topluma da faydası olur. O yüzden tabii ki çocuklarımıza...

BAŞKAN – Demin bir ifade kullandı, yetenekleri en son sınırına kadar zorlamak bir eğitim politikasıdır, toplumdaki bir eğitimin politikasıdır yani toplumun bilimcinin de aslında alanına girer.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ - Evet, çok doğru.

BAŞKAN – Ama biz rapora üstün dediğimiz yani iki içindesin...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tabii.

BAŞKAN - Çünkü dün Ruhi Şirin Hoca vardı burada, on dörtlere gitti, hatta daha da yüksekleri tavsiye etti. Dediğimize katılıyorum, aynen öyle ama o başka bir şey. Biz, burada ikinin içinde yani normal, normal üstü, normalin üstünün üstünde ötesinde özel bir alan, özel bir eğitim yani aleti edevatı, yaşayacağı mekânı da farklı düşündüğümüz bir alandan bahsediyoruz. Öyle olduğu zaman, demin dedim ya, normal bir çocuk, bana göre, baktığım zaman o çocuk, annesi öyle kabul ediyor. “Ölçtürdün mü?” diyorum. Yok. On küsur tane kursa götürüyor Hocam çocuğu, deliye dönmüş bir vaziyette. Yani nasıl bir beklentideyiz? Bu tabii kaygılarımız, virgül koyup bunları şey yapacağız.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani zaten sizin birkaç başlık altında bu raporunuzun konuları var. Ben şu anda tanılama için buradayım, onunla ilgili şeyleri anlatıyorum veya noktaları göstermeye çalışıyorum. İkincisi, nasıl bir eğitim modeli? İkinci konu bu, başı başına ayrı bir konu.

BAŞKAN – Siz o konuda çalışıyor musunuz Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ - Hayır.

Üçüncüsü, insan kaynaklarının eğitimi. Hani, seçtiniz, kimin eline teslim ediyorsunuz?

Dördüncüsü, yasal düzenlemelerinin yapılması.

Beşinci, bu çocuklar nereye istihdam edilecekler?

Yani en azından beş ana başlık altında değişik değişik konular var üzerinde durulması gereken. Şu anda tanılama için konuşuyoruz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Hele Hocamınki çok önemli, tanılama. Tanılamada da aslında bir dolu sorun var. O sorunlara çok daha farklı bir yaklaşımı Hocam anlatmaya çalışıyor bir yandan da.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet, doğru.

Şimdi, fonksiyonel MR. İsterseniz, bir test var, bir nöropsikolojik test bu. Bu testte yapılması gereken şey... Literatürde çok fazla çalışılmış, "Mangina" isimli bir kişinin yapmış olduğu bir test Kanada'da. Biz de Türkiye'ye bunun araştırma geliştirme çalışmalarını yaptık. İşte şu şekli. Test maddesi bu değil, etik değil çünkü test maddesini göstermek, ona benzeyen bir şekil çizdik. Deniyor ki: "Bu şekli bu şeklin içinde bul." Kişi bulduğu zaman bir düğmeye basıyor. İşte şimdi bu daha karmaşık. Bu şekli bunun içinde bul, bulduğu zaman bir düğmeye basıyor. Gerçekten de üstün zekâlı çocuklara uyguladığınız zaman, bakın, onlar yüzde 148, yüzde 130, değişik puanlarda, en azından yüzde 130 daha iyi puan alıyor davranışsal ölçümlerde.

Şimdi, merak ediyorsunuz, diyorsunuz ki yani bu çocuklar niçin daha yüksek puan alıyor? Şimdi, buradan bilebilmeniz mümkün mü niçin daha yüksek puan aldığını? Şimdi, beynin MR resimlerini, fonksiyonel MR'ını görüyorsunuz. Zannediyorum ki bu üzerinde duracağım son şekil olacak. Hani biraz da bu ne zaman bitecek diye...

BAŞKAN – Yoo, hayır, benim hiç şikâyetim yok Hocam çünkü bir sürü şey anlatıyorlar, bunları anlamadan onları anlamamız mümkün değil.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Sağ olun.

Şimdi, beynin yandan görünüşü, üstten görünüşü, önden görünüşü yani şöyle bir kesit aldığınız zaman.

BAŞKAN – Gider gitmez bir beyin alacağım dışarı çıkınca kasaptan.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Beynin MR şeyleri. Bir analiz yapılmış ve beynin hangi alanlarının çalıştığı gösterilmiş.

Şimdi, Mangina testini çözerken çocuk MR altında... Bunu bu şekilde yapan yegâne grup biziz şu anda yani bu karmaşık bir teknoloji çünkü içeride çocuk yatıyor, görevi oluşturuyorsunuz, onu dışarıdan yolluyorsunuz, içeride MR uyumlu tepki konsolları var. O tepki konsoluna cevap veriyor. O cevaplar dışarıda kaydediliyor, MR şeyleri kaydediliyor. Bunlar ondan sonra bir sürü analizden geçiyor ki bilen bir insan bu analizi baştan sona aşağı yukarı bir mesai gününün yüzde 75'inde filan yapıyor bu analizi, tamam.

BAŞKAN – O sırada yatıyor mu içeride?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Çocuk içeride yatıyor.

BAŞKAN – On dört-on beş saatten bahsediyoruz Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Analizini söylüyorum.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Analiz on saat.

BAŞKAN – Tamam, anladım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ve de yani hareketsiz yatması gerekiyor. Bir de şunu da, öyle mitler var dünyada, ben bu araştırmayı yapmaya kalktığı zaman hani biraz hava hafiflesin diye, demin sözünü ettiğim o projede nörolog, bilmem ne, bilmem ne arkadaşlar vardı. İşte "Ben, bu geliştirmiş olduğum teknolojileri önemli bir soruna uygulamak istiyorum emekli olmadan önce." dedim. Ne olabilir bu? Bana dediler ki: "Dikkat eksikliği olsun." Ben dedim ki "Ama peki MR altında bu çocukların -EEG' de de öyle de MR altında büsbütün öyle- hareketsiz durması gerekiyor yani "dürtüsel çocuk" diyorsunuz, "hiperaktif çocuk" diyorsunuz, durur mu? Dediler ki: "Durmaz." Onun üzerine, peki, nasıl yapacağız? Dediler ki...

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – İlaç verelim. İlaç verirsiniz de olmaz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – İlaç verirsiniz olmaz zaten.

"Bizim yöntemlerimiz var." dediler. Şimdi, ben de koskoca profesörler "Bizim yöntemlerimiz var." deyince "Yönteminiz nedir?" diye sormayı düşünemedim. Devlet Planlama Teşkilatında proje kabul edildi, ben dünyanın satın almasını yaptım, sistem kuruldu, dedim ki: "Hadî şimdi çocuklar geliyor, nasıl durduracaksınız?" Dediler ki: "Ama bu çocuklar durmaz ki." Pardon... Ama durmaz bu. "Ama ben size bu soruyu sordum." dedim, "Vallahi durmaz." dediler.

BAŞKAN – Yöntemlerimiz dedikleri ne?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Onu sordum, yöntem ne? Hıh yaptılar ve o 110 çocuk üstünde çalıştık ama 150 çocuk çalışıldı burada çünkü o geri kalanlar, o demin söylediğim, özgül öğrenme bozukluğu olmayacak, zekâsı bilmem ne olmayacak. Bazı çocuklar belli bir noktada zekâsı düşük çıktı gitti, yüksek çıktı gitti, başka hastalığı geldi çıktı. 150 tane çocuktan söz ediyorum. O çocukları ben durdurdum MR altında.

BAŞKAN – Ne yaptınız?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi şöyle: Bir kere çocuğa olayı çok iyi anlatmanız gerekiyor ve onunla çok iyi bir iletişim kurmanız gerekiyor. Gerekliyse çocuğu alıp, yanınıza oturtup içerideki

çocukla ne yapıldığını göstermeniz gerekiyor. 15-20 tane çocukta bu yetmedi, ben içeriye girdim. Elini tutmanız gerekiyor yani bir yerini tutmanız ve benim kaçırdığım bir tane çocuk yoktu. Yani burada da kendimi doğrusu çok şey yapıyorum. Yani yapılabiliyor.

BAŞKAN – Yani ölçtüğünüz neydi bu arada?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – MR yani çocuk MR'a giriyor, orada hiç hareketsiz şu görevi yapması gerekiyor. Bu görev kaç dakika sürüyor? Mesela...

BAŞKAN – Uyarıcıyı nasıl verdiniz içeriye?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – MR yapıldı mı size hiç? Şimdi, içeride yatmış olduğunuz zaman böyle yuvarlak bir şey vardır, o yuvarlağın üstünde bir ayna vardır. Dışarıdan projeksiyonla aynanın üstüne görüntüyü düşürüyorsunuz. O görüntüden kişi görüyor, yatıyor, burada da tepki konsolu var elinde. Dolayısıyla geldi o şekil, hani dedim ya, kareyi bulacak, buldu kareyi düğmeye basıyor, bulduğu an program kendini bir sonraki uyarıcıya aktarıyor.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Kaç dakika durdular?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bu görev on beş dakika süren bir görev ama sadece bu olmuyor yani biz çocuğu oraya koyduktan sonra birkaç görevi arka arkaya yapıyoruz. Yani toplam bir çocuk içeride iki kere girip çıkıyor. Bir, yapısal MR'ı çekiliyor, çıkıyor, biraz dinleniyor, tekrar fonksiyonel MR için giriyor. Aşağı yukarı yarımşar saat, kırk beşer dakika.

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Hiç kıpırdamadan bunu yaptılar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Zaten kıpırdadığı zaman görüntü çıkmıyor, bozuluyor fotoğraf.

BAŞKAN – Hocam, siz kendi programladığınız uyarıcıları verdiniz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Doğrudur.

BAŞKAN – Ama hava şartları uyarıcısı yani işte etrafında, doğal hayatın içindeki diğer uyarıcılardan soyutladınız çocukları. O makine hassasiyetinden mi yani ölçümlene hassasiyetinden mi teknikten dolayı mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bir kere, birinci olarak seçtiğiniz uyarım biçiminin sizin ölçmek istediğiniz şeyi ölçmesi gerekiyor.

Şimdi, bu Mangina testi dediğimiz şey görsel, mekânsal algılamayı ve bilişi, özellikle dikkat eksikliği olan ve özgül öğrenme bozukluğu olan çocuklarda çok iyi ölçtüğü gösterilmiş olan bir şey. Mesela bizim diğer görevlerimiz de bu stroop test, Wisconsin card, sorting, binlerce araştırma var bunun üstünde ama içeride MR odasının sabit bir ortamı var.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Çaresiz, MR'den dolayı bu yani.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani neyse MR'ın ortamı o.

KOMİSYON UZMANI – Elektronik olarak devamlı içeriye bombardıman, manyetik ortam oluşturuyor. Onların geri kalan sinyallerini topluyorsunuz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bir nevi öyle de diyebiliriz.

KOMİSYON UZMANI – Peki, bunun beyne bir şeyi var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Hayır, MR, non-invaziv yani girişimsel olmayan bir yöntemdir. Bu, sağlıklı insanlara, çocuklara...

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Bu her insan için geçerli, değil mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Her insan için geçerli. BT'den farklı, BT bir sürü röntgen filmi çekilmiş gibidir, radyasyon alırsınız, burada öyle değil.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Beni MR'a soksanız benim başarı oranım yüzde 99 azalır yani ben, bir kişi değil, üç kişi elime tutarak ancak girebiliyorum yani nefes alamıyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Klostrofobiniz var herhâlde.

BAŞKAN – Ben, yüz otuz kişi tutsanız duramam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Öyle örnekler var tabii ama bizim örneklerimizde, dediğim gibi, bir tane çocuğu ben şey yapmadım. Her neyse...

Şimdi, şöyle bakacaksınız buna, sarı olan alanlar beynin çalışan alanları, şuraları ise bilakis bastırılan alanları, D aktivasyon diyoruz biz ona. İsterseniz şimdi bu sarı alanlara, bakın, alın lobu demiştik ya buraya, alın lobunda büyük bir alan çalışıyor. Burası da

çeper lobu veya parietal lob demiştim, büyük bir alan çalışıyor. Bu da alt beyin yapıları yani korteksin altında bakın çalışan alanlar var. Nedir bu? Zekâsı normal olan, dikkat eksikliği bozukluğu olan çocuğun bu işi yaparkenki beyninin nasıl çalıştığı. Bu, sağlıklı kontrol grubu, yine zekâsı 90 ila 129, normal zekâ yani. Ne fark görüyorsunuz?

KOMİSYON UZMANI – Çok daha az bir alanda çok daha fazla iş yapıyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Süper.

Şu alan yok bir kere, öyle mi? Bu alan var ama çok daha küçük yani frontal lob, evet, aktive oluyor ama çok daha küçük bir alana aktive oluyor. Yani bu çocuk bu işi görebilmek için burayı böyle bu kadar büyük uyararak zorunda kalmıyor, öyle mi?

Şimdi, üstün zekâlı çocuğa bakalım.

KOMİSYON UZMANI – Ön tarafı hiç kullanmıyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ön tarafı kullanmıyor çünkü o ön taraf, iş çok zorlaştığı zaman, yoğun zihinsel çaba gerektirdiği zaman kullanılan bir alandır. Üstün zekâsı olan bir çocuk, böyle bir çaba gerektiren bir zihinsel faaliyete ihtiyaç duymuyor. Bunu arkadaki, daha ziyade otomatikleşmiş olayları çözmede kullanılan kısımla yapıyor ve çok daha küçük bir alanda yapıyor. Normal zekâda...

KOMİSYON UZMANI – Sarı renk bile olmamış yani turuncuda kalmış.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Bu çocuk her tarafı uyarıyor. Beyin kabuğunu, beynin altını, bazı yerleri yoğun bir şekilde bastırmak zorunda kalıyor bu işi çözebilmek için. Aynen nasıldı N200, çok daha büyük dalga? Aynı sonuç bakın. Bir çaba var orada ama sonuç alan bir çaba değil.

BAŞKAN – Hocam, on dakika içinde toparlamamız lazım ki bir yemek aralığı verelim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Tamam.

Şimdi, burada bir şey daha var, mesela, beyin biz bu tür işlerle şunu da görebiliriz. Şimdi bu görev beş bölüm hâlinde uygulanıyor, giderek daha zorlaşıyor. Burada sağlıklı çocukları görüyorsunuz, burada dikkat eksikliği olan çocuğu görüyorsunuz. Bakın sağlıklı çocuğun beyini de önce alın lobunda başlıyor, görüyor musunuz?

BAŞKAN – Hocam, şimdi “Bu üstün zekâlı çocuklarda dikkat eksikliği var.” diye hep konuşulur ama burada tersinden mi acaba bir şey söylüyoruz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Söylemiyoruz. Burada ne yaptık biz? Örnelemeyi temiz tutmak için bütün çocukları normal zekâda aldık ve sadece dikkat eksikliği olan çocukları aldık. Bir de bizim küçük bir grubumuz vardı, üstün zekâlı olup sağlıklı olan çocuklar vardı. Şimdi, burada o şeyler de var, o veriler de var ama zaten zamanımız kalmadı. Yani dikkat eksikliği olan çocukların arasında da üstün zekâlı çocuklar var.

BAŞKAN - Yani “Üstün zekâlı çocuklar dikkat eksikliğine sahiptir.” genellemesi yok.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yok, hayır. O dağılım, popülasyondaki bir dağılım. Yani mesela başlangıçta şöyle zannedilmiş o konuda: Bu dikkat eksikliği bozukluğu ortaya çıktığı zaman tam olarak ne olduğu bilinmediğinde, 1902 yılında adı konuluyor bu hastalığın, bu çocukların öyle zannederiz ya, yaramaz çocuk zekidir, işte bunlar yaratıcı, sezgisel falan oldukları zannedilmiş fakat daha sonra bunun böyle olmadığını, bunun bir hastalık olduğunu ve bu dikkat eksikliği bozukluğu içinde, hani şurada normal dağılım var ya zekâ bölümlerinde, bir normal bir dağılım olduğunu yani bu çocuklarda da düşük zekâlı eğitilebilir, öğretilir de var, normal da var, üstün de var, her şey var normal popülasyonda olduğu gibi. Yani dikkat eksikliği olan çocuklar zekidir, zeki değildir, böyle bir şey yok.

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Zeki olmakla akıllı olmak aynı mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi “akıl” diye bir şey bilimsel olarak çalışılan bir şey değil ama orada çok güzel bir laf vardı, belki başlangıçta şey yapacaksınız, akil, doğru seçenekler arasından yani seçenekler arasından en uyumsal olanı seçme yeteneğidir yani burada biraz felsefe yapıyoruz veyahut da şeylerimizden bahsediyoruz. Zekâ, evet, ölçülüyor; evet, beyin bazında da bu gösterilebiliyor ama akıl nasıl gösteriliyor? Böyle bir şey yok. Zekâyı yaratıcılık, hareketlilik, esneklik vesaire gibi şeylerle beraber düşünüyorsanız, akıllı...

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Bunu şunun için diyorum: “Zeki ama yaramaz.” gibi, bir de “Zeki ama akıllı değil, çok zeki bir çocuk ama çok yaramaz, akılsız.” böyle yorumlar da yapılıyor. Bunların tabii bilimsel tarafı pek yok ama...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, o yaramaz çocukların, bir kere, öncelikle bir klinik tanıya sahip olup olmadığının kesinlikle incelenmesi lazım. Yani bundan yirmi sene önce o yaramaz çocuklar yaramaz çocuk muamelesi görüyordu, şimdi onların bir bölümünün dikkat eksikliği olduğunu biliyoruz.

Yalnız, şimdi şunu da burada söylemek zorundayım geri kalan kısımda: Bu dikkat eksikliği konusunda da çok fazla yanlış tanı var. Yani sağlıklı olan çocukların dikkat eksikliği olarak tanılanıp ilaç aldığı bir sürü çocuk var.

BAŞKAN – Bizim çocuklarımız, hepsi aynı durumda Hocam.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Akıl, zekâyı doğru kullanabilmek yeteneğidir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Evet.

Yani o zaman ne oluyor? Demek ki zekâ, demin de söylemiş olduğum gibi, bu yüksek çaba gerektiren bir durum olmaktan çıkıyor, bu gibi işler, beyin daha otomatik işlemler yapan kısımlarıyla hâledilebilir bir şey.

Özelle, yani tanılama konusunda WISC-R, evet, dünyada bir altın standart, sakıncaları, her şeyi ölçmüyor, eski, deşifre olmuş, yanına muhakkak başka teknolojilerin konması lazım, konurken de muhakkak standardizasyonu yapılmış ölçü araçlarının konulması lazım herhangi bir değeri olabilmesi için ve dünyaya koşturarak bu sistemin, tanılama sisteminin içerisine binlerce insan bazında değil fakat başlangıç olarak beyni de ele alan tekniklerin konması gerekir diye ben bitirmek istiyorum.

BAŞKAN – Hocam, çok teşekkür ederiz, ağızınıza sağlık.

Benim kayıtlara geçmesini istediğim birkaç nokta var.

Şimdi, Hocam, bulunduğunuz yer KOSGEB Teknoloji Geliştirme Merkezi. Orada ne yapıyorsunuz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, orada, biz, bir ARGE çalışması yapıyoruz. ARGE çalışması da yine bu fonksiyonel MR'la ilgili olan bir sistem, bir cihaz.

BAŞKAN – Cihaz çalışması yapıyorsunuz.

MEHMET EMREHAN HALICI (Ankara) – Ziyaret yapalım oraya.

BAŞKAN – Yapalım Hocam biz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani biz bu şeyleri yaparken... Daha ziyade bu işler için geliştirilen şeyler dünyada da laboratuvarlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş olan, üst düzey personel tarafından, işte iyi yetmişmiş elemanlar, uzmanlar, şu bu. Biz dedik ki: "Biz bu sistemi rutin hastane şeysi içerisine sokmak istiyoruz." O zaman bunların çok daha basitleştirilmesi lazım yani bu uyarım sisteminin teknisyen düzeyinde kullanılması lazım. Şu anda bizim yaptığımız şey, bu uyarımların, demin gördüğünüz uyarımları teknisyenin yani radyoloji teknisyeninin şu anda MR'ı kaydederken bu anda da çalıştıracak hâle getirmeye çalışıyoruz. Yaptığımız şey bu.

BAŞKAN - Şimdi, affınıza sığınarak, açmak için söylüyorum, kendim anlayayım diye, arkadaşlar mutlaka anlamışlardır.

Psikologsunuz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Doğru, psikolog ve biyofizikçi.

BAŞKAN – Tamam.

Çocukların ruh dünyası yani siz bize ruh dünyasının veya soyut olarak tanımladığımız kavramları dokunabilme hâllerini anlattınız.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Doğru, zihinsel durumunu diyelim.

BAŞKAN – Evet. Ama bir de hâlâ göremediğimiz ruhsal durumu yani çocukların mutluluğu, çocukların tatmini, çocukların ayrı bir dünyası var dokunamadığımız. Bu ölçümler, bu eğitimler, sizce çocukların ruh dünyasında neler geliştiriyor? Hangi travmaları yaşama tehlikesi var ya da hiç yaşamazlar mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Yani biz bu ölçümleri çok aldık. Yine en azından şurada gördüğümüz 110 kişide aldık. Bu herhangi bir travma meydana getirecek bir şey değil yani icabında iğne olmak da çocuk için bir travmadır, hatta icabında makatından ateşinin ölçülmesi de bir travmadır. Bu, çocuğa bunu nasıl lanse ettiğinizle, nasıl gösterdiğinizle, nasıl yaklaştığınızla ilgili olan bir şeydir. Nitekim, demin de söylediğim gibi, o çocuklar MR'a girdiler, gayet güzel durdular, çıktılar, çıktığı zaman tabii onların motivasyonu, işte çikolata, şeker, şu bu, yok MR altındayken istediği masalı dinletmek vesaire gibi şeylerle çocuk için bunu rutin bir hâle sokmak fevkalade mümkün.

Peki, bu çocukların bu gibi işler mutluluğunu, ruh sağlığını, şusunu busunu nasıl etkiler? Bence uzun vadede çok iyi bir şekilde etkiler. Neden? Çünkü buradaki arkadaşların çoğu da biliyordur, Maslow'un "gereksinimler hiyerarşisi" denilen bir şey var. Bu

hiyerarşi yani kişinin nelere gereksinim duyduğu, bu en altta açlık, susuzluk diye başlar yani insan önce açlığını gidermeye, susuzluğunu gidermeye, cinselliğini gidermeye, giderek bu daha soyut hâl alır, bu piramidin en tepesinde de kendini gerçekleştirme vardır. Her canlı insan kendini gerçekleştirmek ister, her canlı insan potansiyellerini en iyi şekilde gerçekleştirmek ister.

Siz burada ne yapmaya çalışıyorsunuz? Çok küçük bir grubun potansiyelini gerçekleştirme için bir şema, bir düzen, bir teknikler üzerinde duruyorsunuz. Yani çocuğun öğrenme zevkini kapması kadar güzel bir şey var mıdır? Ama siz öğren, dikkat et, bilmem ne yaptığınız zaman bu olmuyor ama siz dersiniz ki bu çocuğun şu yanı şöyle, bu yanı böyle, doğru olarak ölçtüğümüz takdirde, nasıl çalıştığını beynin, ne gibi şeyler aldığını şey yaptığınız takdirde çocuk buna çok rahat bir şekilde asimile olur çünkü dediğim gibi, her insan için kendini gerçekleştirme en başta gelen özelliklerden bir tanesidir. Aile de memnun olur.

BAŞKAN – İyi bir cevaptı, tatmin oldum.

Şimdi, Hocam, son zamanlarda hasta-doktor ilişkisine baktığımız zaman makineleşmiş yani şu makineden tahlil sonuçlarını alıyor, o makineden, eline dört tane kâğıt alıyor, hastasının bile yüzüne bakmadan teşhis koyuyor ve tedavi süreçleri. Yani konuşulan ve genel kanaati paylaşıyorum. Hasta-doktor ilişkisi bozuldukça, teşhis konusunda teknolojik olarak doğru sonuçlar olsa bile, tedavi konusunda iyi sonuçlara ulaşamadığımız kanaati oluşuyor. Doktorların eskiden bir gözünüze bakarak bir sürü hastalığı teşhis edebildiği ama şimdi bunca teknolojik gelişmeye rağmen hasta-doktor ilişkisi ve tedavisi için olumsuz yürüdüğüyle ilgili hekimler arasında da genel bir kanaat var. Bu alanda da teknoloji alana girdikçe bizim elimizi rahatlatacak bir şey mi olacak yahut da bunun çocukların zaten ruh dünyasıyla alakası yok ama bundan sonraki sürecin esas eğitim sürecinde ilişkinin, kişi, insan ilişkisinin daha önemli olduğunu söyleyebilir miyiz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi şöyle: Einstein atom fiziğini geliştirdiği zaman ve ortaya koyduğu zaman bu çok büyük bir olaydı ama daha sonra bu atom bombası yapmada kullanıldı ve ondan sonra da Japonya'da olan olaylar oldu. Şimdi, bunun tehlikesi altında yaşıyoruz. Yani eğer bir şey kötüye kullanılacaksa, şu içtiğimiz su bile, en mukaddes şey kötüye kullanılabilir. Dolayısıyla ya kötüye kullanılırsa diye teknolojiden uzak durmak bence doğru bir şey değil. Hasta-doktor ilişkisi içerisinde, evet, teknoloji kötüye kullanılıyor. Bakın, şu anda da kötüye kullanılıyor. Mesela çocuk geliyor psikiyatra, hiç yüzüne bile bakmadan, WISC-R uygulansın, Benton uygulansın, Bender uygulansın. Yahu, Benton, Bender, nedir bunlar, ne ölçer? Hiç kimse bilmiyor. Benton 15, Bender 20. Peki, nedir bu 15, 20? Az mı çok mu, iyi mi kötü mü, yaptı mı yapmadı mı, neyi gösteriyor? Şu anda da öyle. Yani kötüye kullanmaya kalktığınız zaman her şey kötü. Kötüye kullanılabilirse diye, Einstein, atom fiziğini geliştirmesin mi?

BAŞKAN – Son sorumu soruyorum: Türkiye'de bu çocukların eğitimiyle ilgili bir strateji belirleyebilmemiz için tanı kısmını çok önemsiyoruz. Hem insan kaynağı olarak tanılayacak kişimiz olmadığı için hem coğrafyanın büyüklüğüne baktığımızda bütün coğrafyada uygulanabilirliği açısından şu anda önerdiğiniz nedir Hocam, kâğıt üzeri mi, makine mi?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şu anda önerdiğim eklektik bir yaklaşım, şu anda önerdiğim mevcut ölçü araçlarına ilaveten bizim ülkemiz için geliştirilmiş olan diğer araçları da ilave etmek, sistematik olarak bunların geliştirilmesi için gerekli kurum ve kuruluşlar kurmak ve ayrıyeten de bütün dünyanın gittiği bu beyin alanını da bu sistematik içeriğine sokmaya başlamak.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Ben de bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Kayıtlara geçsin istiyor musunuz?

TEMEL COŞKUN (Yalova) – İstiyorum.

BAŞKAN – Peki.

Buyurun.

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Hocam, teşekkür ediyoruz, çok kıymetli bilgilerinizi dinledik.

Çalışmalarınız daha çok büyük şehirlerle mi sınırlı, yoksa Anadolu –ben hep orayı çok önemsiyorum- yani orayla alakalı çalışmalarınız var mı ve bir de bu çalışmaların sonunda umudunuz ne kadar yani nereye kadar gidiyoruz?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Şimdi, benim umudum çok fazla çünkü ben ülkeme çok önemli ölçü araçlarını kazandırdığımı düşünüyorum.

Çalışmalarımız daha çok Ankara, İstanbul, İzmir. Yalnız bizim yaptığımız şeyler kültürel, bölgesel etki yapabilecek olaylar değil. Biz neye çalışıyoruz? Van'da da olsa, Diyarbakır'da da, Zonguldak'ta da, İzmir'de de, şurada da burada da olsa biz dikkate çalışıyoruz, biz belge çalışıyoruz. Biz tutumları, yargıları, değerleri, şunları bunları çalışmadığımız için oralara gitmek ihtiyacımız yok.

TEMEL COŞKUN (Yalova) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Çok teşekkür Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SİREL KARAKAŞ – Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Kapatıyorum.

Kapanma Saati: 14.30

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.33

BAŞKAN: Halide İNCEKARA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel ÖZDEN (Muğla)

SÖZCÜ: Çiğdem Münevver ÖKTEN (Mersin)

KÂTİP: Temel COŞKUN (Yalova)

-----0-----

BAŞKAN – Hoş geldiniz, buyurun Hocam.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi bu çerçeveden bakınca yani bazı sorunları görmek, bazı sorunlarla karşılaşmak yani Komisyonunuzun gelmiş olduğu noktada belli sınırlılıkları irdelemek doğal olsa gerek bence de. O nedenle yani ben kendimden düşünüyorum, diğer arkadaşlardan düşünüyorum Türkiye’de üstün yeteneklilik henüz tam olarak ele alınmış bir konu değil, akademik olarak tam olarak ele alınmış bir konu değildir, disiplin olarak ortada yoktur. Belli uygulamalar vardır üstün yetenekliyi kavram olarak, düzlem olarak, ele alınış şekliyle beraber topyekûn ele alınmadığını görüyoruz. Örneğin, basitçe ben size ifade etmeye çalışayım: Bilim sanat merkezlerinin kuruluşu üstün yetenekliliğin doğasına aykırı bir şekilde kurulmuştur. Yani topyekûn olarak bütüncül baktığımız zaman yani öyle bir kurumsallaşma üstün yetenekliliğin doğasına aykırıdır, üstün yetenekliliği ele alma şekline aykırıdır. O nedenle altyapısı henüz oluşmamış, hâlâ oluşmamış. Uygulamalar yok mu? Var muhakkak, belli çalışmalar var. Sadece bu yönde çalışan yeni yeni arkadaşlar var, mesela Uğur bunlardan bir tanesi, salt üstün yeteneklilerle çalışıyor. Ümit Hoca vardı aynı şekilde ayrıldı, okulları var vesaire. Ama altı dolmamış, uygulama anlamında, politika anlamında yeterli bir şekilde temsil edilmemiş, örneğin yaptığımız bu çalışma Millî Eğitim anlamında sonuçta “üstün yeteneklilerin eğitimi” diyorsak bu topyekûn Millî Eğitimin bir sorunudur, eğitim sistemimizin bir sorunudur. Yani aynı şekilde zihinsel engellilerin veya otistik veya kaynaştırma eğitimiyle ilgili sorunlar ne ise üstün yeteneklilerle ilgili eğitimin de buna benzer bir kulvarda yer alması gerekir ve Millî Eğitimin içerisinde ele alınması gerekir yani ayrıcalıklı bir tarafı söz konusu değil veya ihmal edilme durumu söz konusu değil. Bu nedenle benim daha önce de savunduğum, ele aldığım, hatta Bursa’da biz bir çalışma yaptık daha önce, okul öncesi eğitime yönelik ama genel anlamda üstün yetenekliler eğitimiyle ilgili çerçevenin ortaya konulduğu, anlayışın ortaya konulduğu, bakış açısının ortaya konulduğu bir yaklaşımın sonucu olarak bunu gerçekleştirdik ve onun içerisinde “üstün yetenekliler” kavramının geçmesine dahi gerek olmadan sonuçta bazı çocuklarımızın eğitim ihtiyaçları, gelişim ihtiyaçları farklıdır ve bu gelişim ve eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim ortamı sunmak gibi bir yükümlülüğü vardır devletin, kurumların, toplumun, ailenin. Yani sonuçta her çocuğun farklı farklı farklılaşmış ihtiyaçlarına cevap vermek zorundayız. Bunların bir kısmı yetenek olarak, özellik olarak A’dır, B’dir, C’dir, X’tir, herhangi bir nitelendirme yapmadan çocukların tamamen ihtiyacına dayalı, onların gelişimini öngören ve gelişimini teşvik eden bir bakış açısıyla beraber ele almak gerekir diye. Dünyadaki uygulamaların öyle olduğunu görüyoruz. O yüzden tamamen okul sistemi içerisinde, okulun yapısı içerisinde, ayrılmış, farklılaşmış bir kurumsallaşmaya gerek duymadan bir uygulamadan daha çok dünya üzerinde duruyor, önemiyor, dikkate alıyor yani Batı’da özellikle yani ben daha çok Amerika’yı bu konuda örnek gösterebilirim veya Amerika’daki uygulamalardan söz edebilirim yani üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili. Tabii bizdeki gibi bizde eğitim sistemi sürekli ayrılmaya, bölünmeye, farklılaşmaya, her gruba, her kurumdan gelen çocuğa farklı okullaşma ve okul türleriyle beraber cevap verme gibi bir özelliğe sahip. Aynı okul çatısı altında çocuğun tüm veya tüm çocukların özelliklerine, gelişimlerine hitap eden, onların gelişimini teşvik eden bir yaklaşımın, bir bütünlüğün olduğu, bir okul çatısı, yapısı geliştirme gibi bir şansımız maalesef olmadı, olmamış daha doğrusu. Hâlâ o konuda sınırlılıklarımız var. Yeterli düzeyde hatta bir anlayışın dahi gelişmediğini söyleme şansımız var. İşte fen lisesi diye, Anadolu lisesi diye, Trakya lisesi diye ayırmışız okulları ve müfredat anlamında belli bir düzeyde sınavla, yeterlilikle beraber ayırıştırma yoluna gitmişiz ama bunlar pedagojik anlamda bir altyapısı olan şeyler değil. Düz lise, eğri lise vesaire yani çok iğreti kavramlar var, eğitim sistemiimizde çok iğreti yapılanmalar var. Tüm fen lisesinden normal lise dediğimiz düz liseye kadar birçok öğrenci popülasyonun aynı okul çatısı içinde farklılaşmış bir eğitim içeriğiyle beraber, her çocuğun kendi ihtiyacına karşılık verebilecek bir eğitim içeriğiyle beraber sunma gibi bir yapıyı başaramadığımız için veya böyle bir bakış açısıyla olaya yaklaşmadığımız için hep ayırıştırma yoluna gitmişiz. Bu ayırıştırmanın geldiği noktada, örneğin, biz bir zamanlar fen liselerini üstün yetenekli çocuklar şeklinde niteliyoruz, nitelidik daha doğrusu. Ama böyle bir ayırıştırma ile beraber böyle bir okullaşmanın dünyada henüz şu anda kabul edilebilir tarafı yok. Çünkü şöyle bir uygulama vardı hâlâ belli okullarda, okul sistemlerinde söz konusu: Çocukları başarı düzeylerine göre sınıflandırıp onlardan

ayrı ayrı yetenek düzeylerinde sınıflar oluşturmak diye bir yaklaşım uygulanıyordu, uygulanıyor belki hâlâ. Ama bu, pek ne pedagojik ne de insani bir şey değil. Yani diyelim ki bir okulda çok üst düzeyde performans sergileyen çocuklardan 15 tanesini oturup bir sınıfa, hiç yapamayanları başka bir sınıfa koymak gibi hem insani olmayan, hem de pedagojik olmayan bir yaklaşımla olaya yaklaşma şansız söz konusu değil. Çünkü bu çocuklar kendi gelişim çizgileri içerisinde ve kulvarlarında diğerleriyle beraber, akranlarıyla beraber gelişmek gibi bir yükümlülüğe sahip ve dünyanın da günümüzde üzerinde durduğu kavram “kaynaştırma” dediğimiz minimum düzeyde dahi olsa akranlarıyla ve gelişim çağındaki yaşlılarıyla beraber çocuğun etkileşim içerisinde olma zorunluluğu var. Hangi özellikler olursa olsun, hangi boyutta sınırlılığa sahip olursa olsun. Özel eğitime veya diğer türlü özelliklere sahip olma durumu da bu çerçevede değerlendirilmesi gerekiyor.

BAŞKAN – Hocam, soru sorulunca insicamınız bozulur mu?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Sorunuza bağlı, nereden soracağınıza bağlı.

BAŞKAN – Şimdi farklılaştırmayı haksızlık olarak gördünüz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

BAŞKAN – Peki, çocuklar yedi yaşına gelince biz götürüyoruz ilkokula birinci sınıfa kaydettiriyoruz, diğeri de dördüncü sınıfta. Niye? Çünkü yaşları farklı, öğrenme düzeyleri farklı olduğu için. İlk farklılaşma oradan başladı, eşitsizlik oluyor diye onları yan yana koymadık. Aynı birinci sınıfa, dördüncü sınıftaki çocuğun öğrenme kabiliyetine sahip hatta belki de geçen, dördüncü sınıfa gelmiş çocuğun bilgisine sahip birisini birinci sınıfta okutmak haksızlık değil mi o çocuğa?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Haksızlık.

Şimdi bununla ilgili olarak kısmen dünyada demeyeyim ama Amerika'daki uygulamalar var, benim asansör şeklinde nitelendiğim bir sistem var. Asansör sistemiyle beraber çocuk akranlarından ve yaşlılarından üstün olduğu alanlarda daha üst yaşlı gruplarıyla beraber eğitim alma, aşağıda olan örneğin, diyelim ki çocuk fen alanında çok üst düzeyde bir yeterlilik ve yetenek sergiliyor. Bu üst düzeydeki yeterlilik ve yeteneğini üst akran grubuyla beraber etkileşimle, beraber öğrenmeyle beraber gidermesi gerekiyor ama başka bir alanda ise kendi yaşlıları düzeyinde yani kronolojik yaş anlamında veya daha alt, onları da nerede, hangi yaş düzeyinde yeterlilik sergiliyorsa onlarla beraber eğitim alma bir özellik, bir nitelik taşıması gerekiyor eğitimin yapısı, doğası.

BAŞKAN – Yani tahterevalliyeye binerken boyu birbirine uyduğu için birinci sınıftaki çocukla aynı yerde oynayıp, okuyup, koşmak durumunda.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Koşabilir, fiziksel özellikleri ona uygunsa...

BAŞKAN – Ama bu arada matematik dersini beşinci sınıfta...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Beşinci sınıfta beraber alabilir.

BAŞKAN – Bunu tek matematik için...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet, matematikte böyleyse.

BAŞKAN – Bu spor içinse spor için. Türkiye'de bu kadar farklılaşmış eğitimi yürütecek kadro var mı?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bu kadar farklılaşmış bir eğitimi yürütmek derken sadece burada yapmamız gereken şey, sınıf tabanlı değil de ders ve içerik tabanlı olarak bir yapılandırmaya gitmemizden kaynaklanıyor.

BAŞKAN – O zaman şimdi 4+4+4 için de önerdiğimiz, arzu ettiğimiz ders geçme usulü bu ihtiyacınızı karşılıyor mu?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Kısmen karşılayabilir veya ona uygun hâle getirilebilir. Yani şimdi bizde hâlâ üniversitede bile sınıf kavramı var.

BAŞKAN – O değişecek şimdi Hocam, sınıf olmayacak, matematik sınıfı olacak, fen sınıfı olacak, coğrafya sınıfı, müzik sınıfı olacak.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani beşinci sınıfı matematik, 5/A matematik yani bu dersi alan çocuklar herhangi bir sınıf olarak değil de o derse kaydolun, o dersi alma yeterliliğine sahip olan kronolojik yaşına da bakmadan gerçekleştirdiğimiz zaman bunun üstesinden gelme şansımız söz konusu olabilir. Örneğin, sınıf atlatma, diyelim ki beş yaşındaki bir çocuğu veya yedi yaşındaki bir çocuğu ilkokul 1'e başlattınız sınıf atlatmanın beraberinde getirmiş olduğu sınırlılıklar var yani çocuk entelektüel anlamda, belli bir düzeyde olması onun psikomotor ve duyuşsal anlamda o düzeyde olduğunu...

BAŞKAN – Bunlar ne demek Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani az önce söylediğiniz, yedi yaşındadır, dokuz yaşındaki arkadaşıyla beraber tahterevalliye binemeyebilir, onun yanında onun duygusal özelliklerini sergileyebilir ama onun kadar veya ondan daha fazla matematik problemini çözebilir. Fen bilgisinde doğayla ilgili, diğer türlü merakı, ilgisi, öğrenme kapasitesi daha yüksek olabilir. O zaman hangi düzeyde daha yukarıda ise onunla beraber etkileşime sokmak gibi bir yükümlülüğümüz var. Bu düşündüğümüz kadar da karmaşık ve eğitim kadrosunu mutlaka içerik olarak gerektiriyor ama yani çok fazla bir yükten ziyade bir anlayışı gerektiriyor, bakış açısını gerektiriyor, yaklaşım tarzını gerektiriyor. Yani biz eğitim fakültelerinde günümüzde öğretmenlere bireysel farklılıklara hitap eden bir bakış açısıyla beraber sınıfı yönetmek ve öğretmek diye bir yaklaşım içerisinde olmalarını öğretiyoruz, dikte ediyoruz, veriyoruz. Yani sonuçta aynı düzeyde 30 tane çocuğun olduğu, 25 tane çocuğun olduğu bir sınıfta düşündüğümüzde bunların her birinin bireysel anlamda farklılıkları var. Aynı zekâ düzeyine sahip olsalar da, aynı yaş düzeyine sahip olsalar da yine farklılıklara sahipler ve bu farklılıkları gözeten, göz önünde bulunduran ve her farklılığa uyaran bazında katkı sağlayan, uyaran dünyasını ona göre ayarlayan, eğitim içeriğini ona göre ayarlayan bir öğretmen bakış açısı. Yani ama 30 tane çocuğun hepsine aynı kategoride, aynı ortalama düzlemde yaklaşım onlara bir içerik sunmak sadece ortadan birkaç öğrenciyi yakalamakla beraber veya işte bazen üst öğrenen veya parlak çocukları yakalamak gibi bir sınırlılıkla beraber sonuçlanabiliyor. Yani bu bakış açısından öğretmeni uzaklaştırdığımız zaman ve buna uygun içerik ve eğitim yani formasyon kazandırdığımız zaman çok büyük bir olgu değil yani büyük bir devrim değil daha doğrusu.

BAŞKAN – Şimdi, siz çalışmalarınızda bunlara yer verdiniz, tabii çalışmışsınız. Şimdi bir öğretmen bakış açısı diye bir şey... Bu genel eğitim için de öğretmen bakış açısı çok önemli, özel eğitim için de öğretmen bakış açısı çok önemli. Biz buradan YÖK'e bir çıktı vereceğiz "Şöyle bir öğretmen gönder çocuklarımıza." diyeceğiz değil mi?

Sizden önce de şunu tartıştık: Hep öğrenme kabiliyetini tartışıyoruz, öğrenme becerisini araştırıyoruz ama öğretme becerisiyle ilgili hiçbir kaygımız yok. Öğretmenin de öğrenme kadar önemli bir beceri olduğunu düşünenlerdenim ben. Hoş arkadaşlarımız arasında itiraz edenler oldu "Hiç de öyle değil." dedi. Ben de şuradan örnek verdim yani bir sessiz film oynadığımız zaman aynı kelimeyi 5'imize verseler 5'imizin de karşıya anlatma özelliği farklıdır. Yani Hocam anlatır, tık diye bilir aynı kişi. Öbürü anlatır belki bilmez çünkü orada bir sürü şey giriyor. Biz YÖK'e diyeceğiz ki: Bize öğretme kabiliyetini de ölçtüğün... Bunun başka ölçekleri vardır, onu anlamam ben ama bir öğretmen deyince, çocuğu kavrayan... Yani -arkadaşlar biliyorlar- bütün ziyaretlerimizde çocukların, velilerin, en büyük şikâyeti öğretmen olarak geldi. Sevmeyen, iletişim kurmayan, öğretemeyen bir zümre olarak geldi fakat bu arada kendini hiç irdilemeyen, özeleştirme yapmayan, geliştirmek için bir derdi olmayan ve iş güvenliği olan da bir kitlemiz var. Bunlar veri. İsteddiği yerde, istediği zaman, istediği kadar çalışmak isteyen bir öğretmenle ben çocuğun üstün menfaatini nasıl buluşturacağım? Kayseri'de fizik öğretmenine ihtiyacım var ama eş durumundan İstanbul'da yaşamak ihtiyacı olan öğretmenim var. Burada fizik öğretmenine ihtiyacım yok, orada da çocuğun fizik öğretmeni yok. Bütün bunları konuşmamız gerekiyor çünkü bunları konuşmazsak aynı lisede süper lise, Anadolu lisesi -üç liseydi benim kızın okuduğu lise- normal lise. Şimdi bir nedenle ben süper liseye yolladım kızımı. Dedim ki "Hiç üzülme kızım Anadolu lisesine giremedin." diye çünkü onun matematik dersinden çıkan öğretmen senin dersine giriyor, orada altın yumurtlamıyor nihayetinde, aynı müfredat, aynı kitap, aynı ders. Bizim farklılaşmamız sırf isimlendirmekten öteye...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Geçmiyor.

BAŞKAN – ...geçemedi -dediğiniz gibi- içine ruhu koymayınca. Peki, "Ruhu nereden koymaya başlayacağım?" dediniz zaman, eski ile yeni dediğimiz kavramda bizim bir tarihimiz olması lazım yani şu tarihten önce... Mesela ne diyoruz: "Öğretmen lisesinde yetişen öğretmenler" diye bir kavram, bir tarih bu, bir milat gibi bir şey. Öğretmen lisesinden yetişen öğretmenler farklı. Şöyle bir çıktı vermeliyiz ki biz YÖK'e: "Kardeşim, 2013'ten itibaren alacağım öğretmende şu vasıfları almıyorsa benim için geçerli değil."

Şimdi, üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili bir tek üniversite var, çıksın çıksın yılda 50 kişi çıksın. Biz bunları direkt atamıyoruz ilgili yerlere.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Diğer sorun yani onlar yani sınıf öğretmeni bağlamında belki yetişiyorlar, ediyorlar ama yani biz bazen işi daha ekonomik ve uygun yollarla değil de daha pahalı ve uzun yollarla beraber gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Yani bana göre üstün yetenekliler lisans düzeyde eğitimine gerek yok, yani mezun ettiğiniz sınıf öğretmenine, içlerinden üstün yeteneklilere eğitim verebilecekleri formasyon kazandırdığınız zaman diğerinden daha ekonomik hâle getirebilirsiniz eğitimi.

BAŞKAN – Mesela...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani normal sınıf öğretmenliğinden mezun olan, başarılı olan veya gerçekten üstün yeteneklilerin eğitimi için uygun olarak çalışabilecek niteliklere sahip...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Birincilik, ikincilik, dereceyle mi?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ondan ziyade daha farklı özellikleri olması gerekiyor yani üstün yetenekleriyle beraber...

BAŞKAN – Bir tarih fakültesini bitirmiş bir adamı niçin ben bilim sanat merkezinde tarih öğretmeni olarak kullanamıyorum formasyon aldıktan sonra, yatay birbiriyle ilişkili eğitim aldıktan sonra? Yani en doğal benim bir tarih, sadece tarih öğrenerek dört yılını geçirmiş bir adamı benim bilim sanat merkezine koymam daha doğal bir şey değil mi?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet ama tarih öğretmenine üstün yeteneklilerle ilgili bir formasyon vermeniz lazım.

BAŞKAN – Kesinlikle. Ne diyoruz ona?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani onun için ayrı bir okul kurmanıza gerek yok.

KOMİSYON UZMANI – Oryantasyon...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani oryantasyondan ziyade formasyon diyoruz. Bir master olabilir, bir formasyon olabilir.

BAŞKAN – Paralel eğitim yani o eğitimi yaparken de bir taraftan da bu dediğiniz eğitimi alabilir.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Onu da gerçekleştirebilir yani öyle bir program olabilir yani şimdi diyelim ki örneğin -şu anda ne hâle geldi en son bilmiyorum iki de bir değişiyor- fen edebiyat fakültelerinden mezun olduktan sonra da formasyon alıyorlardı, işte süreçte de alabiliyorlardı.

KOMİSYON UZMANI – Bu yıl kaldırıldı ama önümüzdeki yıl tekrar gelecekmiş.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Diyelim ki ikinci sınıfta öğretmenlik yapabilecek, orada öğretmen olabilecek... Nasıl seçilir, nasıl edilir? Başarı düzeyine göre vesaire. Onlara süreçte eğitim veriliyor yani formasyon veriliyor, öğretmen olmaları konusunda, ki aslında tüm eğitimi fakültesinin de bana göre olması gereken, yapması gereken bu. Yani biz eğitim fakültesinde kimya öğretiyoruz, eğitim fakültesinin kimya öğretmenle yükümlülüğü yok. Eğitim fakültesi eğitim öğretir, eğitimle ilgili, eğitim süreçleriyle ilgili bir eğitim verir. Kimya eğitim fakültesinde okunmaz yani her disiplin kendi alanında, kendi kürsüsünde okunur. Yani böyle bir anlayışımız da yok bizim.

BAŞKAN – Bunu çok önemsiyorum ben, bu alanları özellikle basından arkadaşımızın çizmesini istiyorum.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani diyelim ki -atıyorum- ben eğitim fakültesinde iktisat dersi görüyorum yani hocası iktisattan gelebilir hiç önemli değil ama iktisat dersi sadece iktisat fakültesinde açılır. İktisat dersi eğitim fakültesinde açılmaz veya ne bileyim...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) - Sınıf öğretmeni o zaman eğitim alacak.

BAŞKAN – Çok önemli bir şey söylüyor Hocam, işin neredeyse can damarı. Eğitim fakültesi kimya dersi vermez, kimya fakültesi kürsüsünde kimyayı verir, bu arada paralel olarak eğer o gidip bir laboratuvarında çalışmayacak eğitimci olmayı düşünüyorsa aynı şu anda ne diyorsunuz? Söyleyemedim yani yatay ilişki...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Eş zamanlı olarak...

BAŞKAN – Eş zamanlı olarak diğerini tamamlar.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Tamam da ben de onu sordum yani neler olmalı eğitim fakültesinin müfredatının içinde?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Eğitim fakültesi müfredatı derken?

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Sınıf öğretmeni olacak öğretmene...

BAŞKAN – Kimya olmayacak, iktisat olmayacaksa neyin eğitim verecek eğitim fakültesi?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Eğitim bilimleri var, eğitimle ilgili içerik var. Eğitim psikolojisinden eğitimin yönetimine kadar, özel eğitimden rehberliğe kadar yani...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Bir de hocam siz dediniz ki ders geçme sistemi olması gerekiyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ders geçme demiyorum ben buna tam olarak adına ama...

BAŞKAN – Dersi seviyesi olanla birlikte almak Hocam. Peki, nasıl mezun edeceğiz? Nasıl olacak?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Kredisini ve gerekli koşulları ders içeriği anlamında tamamlayan öğrenci mezun olur.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Bazı üniversitelerde olduğu gibi...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet, ki üniversitede bile başaramamışız biz bunu. Yani sınıf düzeyinde belli blok dersler var, çocuk her dönem geliyor o dersleri alıyor. Kalırsa şayet onları geriden alıyor, ileriden alıyor yani tam olarak onu biz üniversitede bile başarmış değiliz.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Belli bir alanda ihtisaslaşacak...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet, ama yani Batı'da birçok yerde Amerika'da özellikle yani diyelim ki matematik öğretmeninin matematik sınıfı vardır yani öğrenci oraya gider. O dersi seçen, o öğretmenden seçen gider oradan alır. Bu çocuğun kaçınıcı sınıfta olduğu diye bir kavram söz konusu değildir.

BAŞKAN – Ama Amerika'da öğretmenlerin sekiz ay sözleşmeli çalıştığını da bu arada eklememiz lazım. Öğrencinin tercihini sınıfının doluluğuna, aldığı başarıya göre dönem sonunda öğretmen ya kalır ya gider. Yani veri bu iken Amerika'yla mukayese edemeyiz Hocam. Bizdeki standart buyken, bu RAM sistemiyle öğretmen alırken ve çocuğun karşısında dev gibi güçlendirdiğin bir öğretmen tipi varken, nedir bu? İş güvenliği dediğiniz, öğrenci memnuniyetini hiç dikkate almayan... Performans dediğiniz, performans ölçümünü öğrenciye veliyle göre değil, üstünün takdirine göre verdiğiniz. Arkasından sendikayla güçlendirdiğiniz, arkasında da notla güçlendirdiğiniz dev gibi ilişkiye bakar mısınız öğrenci ile öğretmen arasındaki...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – O zaman Hocam, ilköğretimden itibaren okuma yazmayı çocuk öğrendikten sonra matematik dersini matematik öğretmeni, fen dersini fen öğretmeni yani o şekilde vermesi gerekiyor. Esas branşlaşmada da geç...

BAŞKAN – Sınıf değil de, ders...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bu tartışılabilir, bu benim konum değil. Yani "İlköğretiminin içeriğini nasıl yapılandırırım?" benim uzmanlık alanım değil yani sonuçta veya üzerinde düşündüğüm bir konu değil. Ama yani ilköğretimde 1'inci sınıfta da branşlara ayırıp çocukları ona maruz bırakmaya da çok fazla gerek yok yani gelişimsel anlamda yani öyle yazılıp çiziliyor yani çocuk özellikle tek bir öğretmenle beraber ilk üç yıl, ondan sonra o anneye, aileyle kurduğu bağımlılığı sürdürebilecek, çözümlenebilecek bir yapı içerisinde eğitime devam etmesi gerekiyor. Yani öyle ayrılmış bir yapı içerisinde yani onun sonuçlarını irdelemek lazım.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Bir de bir şey soracağım Hocam: Sizin konunuz, genel de okullarda çocukların taramalarını PDR'ciler yapıyor, onu nasıl buluyorsunuz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Tarama derken?

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Yani çocuğa mesela bazen viskar testine benzer o tür testler bile yapıyorlar.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Okuldaki rehber öğretmenler viskar testi yapmaz genelde.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Psikolojik danışmanlar...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yok yapmaz. Viskar testini sadece RAM'lar yapar.

BAŞKAN – Onlar da yapmıyorlar, yasak şu anda.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Viskar yapıyorlar.

BAŞKAN – RAM'lar yapmıyormuş, rehberlik araştırmalar. Daha evvelsi gün ziyaret ettim RAM'ları "Test yapıyor musunuz?" dedim. Eğitim almış psikologlar var ya o bölgede bir iki tane varsa onu bulup, onda... Her RAM yapamıyormuş zaten.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI UZMANI ÖZLEM MISIRLI TAŞDEMİR - Personeli varsa yapar.

BAŞKAN – Tabii.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ama yani eğitim sistemimiz içerisinde viskar uygulama anlamında şu anda yetkilendirilmiş kurum RAM'dir. Rehber öğretmen RAM'la işbirliği hâlinde viskar uygulama yeterliliğe sahipse yapabilir ama RAM'la işbirliği hâlinde.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – O yeterliliği alıp okulda oluyor yani ben rastladım, biliyorum.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, yani bu tür yapısal sorunlar daha fazla ön plana çıkıyor diye düşünüyorum yani bunlar üzerinde durmak lazım. Yani genel çerçevesi, ben her zaman şundan kaygılanırım yani şöyle bir örnek vereyim ben size: Bir zaman Yasemin Karakaya İlköğretim Okulunda. Benim kızım da orada okuyordu o zaman. Müdür Bey beni çağırdı dedi ki: “Hocam hafta sonu bir televizyon kanalı geliyor program yapacak, siz de gelir misiniz? Hem velisiniz, hem de bu konuları biliyorsunuz, o yüzden beraber bizimle bulunmanızda fayda görüyoruz.” Gittim cumartesi günü, bir iki tane öğretmen sınıflarına sokmamaya çalıştılar bizi. Sınıfın bu öğrencilerin çok stratejik bir eğitim aldıklarını, deşifre edilmemeleri gerektiğini, ulusal bir güvenlikle alakalı bir durum olduğunu konunun ve asla bu çocukları işte televizyona çıkarmak gibi böyle bir şeyle karşı karşıya bırakmamak gerektiğini söylediler, şaşırdım kaldım tabii ben yani olay böyle bir ulusal strateji, gizli, bu çocukların eğitimlerini, varlıklarını, kimliklerini böyle gizlemek, yer altında yani böyle bir şeyden söz etmeyi çok garipsedim. Yani bu normal bir eğitim yani her çocuğun alması gereken farklılaşmış bir eğitim. Nasıl ki sınırdaki bir zekâ engelini sahip olan çocuğa farklı bir eğitim veriyorsak biraz daha farklı ve özel yetenekleri, özellikleri olan çocuğa da farklı bir eğitim vermemiz gerekiyor, çocuğun hakkı olan bir şey bu. Devletin, milletin stratejisi yani bizi uzaya götürecek filan böyle yaklaşıldı yıllarca yani çocuklara sürekli bilim sanat merkezlerine ilişkin olarak yani üç beş yıl hep şunla karşılaştım daha doğrusu, bu çocuklara bir proje yaptırma ve projelerden bizim dünyamızı ve ahiretimizi kurtaracak bir şey bulmalarını... Yani bu öngörüyle, bu çabayla yani böyle bir yaklaşımla beraber bilim sanat merkezlerinde çocukları koşturdular, uğraştırdılar ama bu değil mesele yani bu çocukların temelde eğitim hakları ve gelişim hakları ve bu gelişim ihtiyaçlarını, eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak bir eğitim olgusundan bahsediyoruz. Yani bunu çok abartmaya da gerek yok ama şimdi olduğu gibi yanlış kulvarda veya göz ardı edici bir bakış açısıyla beraber olaya yaklaşmaya da gerek yok.

Şimdi özellikle yani tabii benim çalıştığım alan daha çok bu çocukların sosyal ve duygusal alanı. Bu çocuklar doğal olarak yetenek ve entelektüel düzey anlamında belli bir yeterliliğe sahip oldukları tescil edildiği, o yönüyle ele alındığı için en çok ihmal edilen, risk altında olan alanları duygusal, sosyal alanları ve o duygusal, sosyal alanlarıyla ilgili herhangi bir şey yapılmıyor. Yapılmamasının altında yatan temel neden ise işte bu olaya bir zekâ boyutuyla, bir zekâ faktörüyle beraber yaklaşılması. İşte bu çocuk matematik, fen de vesaire diğer alanlarda çok üst düzeyde bir zekâ yeterliliği sergiliyor ve bunun gerektirdiği çıktıları da ondan almamız gerekiyor bağlamındaki bir yaklaşım yine yani gelişimsel olmayan, insani olmayan, pedagojik olmayan bir bakış açısı ama bu birey yani bir birey geliştiriyoruz, bir bireyin gelişimini teşvik ediyoruz ve bireyin topyekûn gelişimine katkı sağlayacak bir eğitim ortamı ve içeriği sunma gibi bir yükümlülükle karşı karşıyayız. Yani çocuğun matematikte çok ileri düzeydeki yeterliliğini alıp yani ondan sömürmek, söğüşlemek değil mesele. Onu topyekûn o yeterliliğiyle beraber topluma bir birey olarak kendisini bireysel gelişimiyle beraber bir bütün hâlinde gelişmesine katkı sağlayacak bir ortam sunmak, temel amacımız bu olmalı. Yani ne ileri düzeyde böyle stratejik, ulusal güvenliğimizle alakalı bir olgu olarak bakmak ne de olayı minimize edip günümüzde olduğu gibi çok farklı kulvarlara çekmek gerekir diye düşünüyorum. O yüzden olayı farklı kurum kurumlarla, farklı kurumsallaşmalarla, farklı yaklaşımlarla yani böyle izole ayrılmış yapılarla değil tamamen eğitim sisteminin içerisinde, eğitimin kendi bütünlüğü içerisinde yani eğitimin üniter yapısı içerisinde çözmek gerekir.

BAŞKAN - On dört yaşında çocuğumuzu üniversiteye gönderebilir miyiz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet. Üniversiteye gönderme olgusunu aynı şekilde düşünelim şimdi. Üniversiteye matematikte üniversitede ders alabilir on dört yaşında ama hâlâ liseye gidiyor olabilir. Hatta on altı yaşında mastır dersi de alabilir, doktora dersi de alabilir. Önemli olan o ihtiyacı karşılayabilmek, önemli olan diploma vermek değil çocuğa. Hangi ihtiyaç... Yani diyelim ki iki buçuk yaşında üstün yetenekli bir çocuk okuma yazmayı öğrenmiş yani kitapları okuyor, bütün klasikleri bitirmiş iki buçuk yaşında çocuk var böyle ama bu çocuğun aynı zamanda iki buçuk yaşındaki bir akranıyla beraber oynamaya ihtiyacı var, onunla beraber gülmeye ihtiyacı var.

BAŞKAN – Onun güldüğüne o gülemez ki.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Güler.

BAŞKAN – Yani espri anlayışları da aynı değil Hocam, hatta arkadaşları aptal yani gülüyor falan der.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Olabilir ama akranıyla beraber gülmeye ihtiyacı var.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) - Bir şey bilmiyor diyor, aşağılıyor.

BAŞKAN – Tabii aşağılıyor. Şimdi onu irdelemek istiyorum özellikle kayıtlara geçsin diye. Onun güldüğüne gülmüyor. O yirmi dört yaşındaki anladığı esriyi anlayıp ona gülüyor. Hatta benim annem babam da aptal diyor mesela. Filme bakıyor on beş dakika sonra filmin sonunu gördü bitirdi ama o filmi seyredeceği kişinin yaşı yirmi dört yani şimdi hayatı sadece okulda değil, o sosyal alanda da kesik kesik.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – İşte bu nedenle akranıyla beraber de eğreti dursa da, farklı dursa da, normal durmasa da akranıyla beraber gülmeye ihtiyacı var. Akranının gülmesini anlamasa da kendi gülmesinin daha farklı bir motifle beraber gerçekleştirdiğini düşünse de başkalarıyla beraber daha büyük yaşlılarıyla gülmenin kendisini daha fazla tatmin ettiğini algılasa da akranıyla beraber gülmeye, oynamaya, koşmaya ihtiyacı var. Kendi gelişimini ancak öyle normalize edip gerçekleştirebilir. Öbür türlü yirmi dört yaşındakiyle gülüyor diye sadece onunla beraber sosyalleştirmemiz onu kendi duygusal, sosyal gelişimi anlamında bir robot hâline getiririz, bir makine hâline getiririz. Sağlıklı birey olarak topluma entegre olma şansını...

BAŞKAN – Bu sözel ve sayısal zekâsı olanlarla ilgili söylüyoruz bunu.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

BAŞKAN – Bedensel zekâsı olanlarla, sanatsal zekâsı olanlarla ilgili de aynı iddiamız var mı?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Aynı iddiamız geçerli tabii ki. Bu zaten genellikle yani psikomotor alanda çok fazla ortaya çıkmıyor. Yani yaş anlamında yani bahsettiğim bu asansör sistemine dayalı bir yapılandırma yapmak genelde diyorum yani yüzde 90 böyle bir ihtiyaç ortaya çıkmıyor ama sanat anlamında yani resim anlamında, müzik anlamındaki yeterlilikler bağlamında evet dört yaşındaki çocuk belki de daha çok çok yani yaşlarının üzerinde yani ayrılmış olabiliyor bu yeteneği, kendi farkındalığını sağlamış olabiliyor. Bunu sergileme konusunda ortaya çıkarma anlamında, deşifre etme anlamında yani başkalarının görmesi ve gözlemesi anlamındaki bir ihtiyacı gerektirecek yaşa gelmiş olabiliyor. O zaman bunu sergilemek yani yaşlarından daha fazla bir eğitim içeriğiyle beraber bunu desteklemek gereği ortaya çıkıyor.

BAŞKAN – Hocam, şu başlıkta devam edelim: Çok farklı farklı çocuk ve aile tipleriyle çalışmanız oldu fakat burada gördüğüm aile refleksleri diğerlerine hiç benzemiyor. Bir anne baba tipi var karşımızda çocuğun üzerine çullanmış, istisnalar kaideyi bozmaz ama kapının önünde bekleyen ellerini havaya kaldırmış karşıdakini tırmalayan “Benim çocuğuma onu da ver benim çocuğuma bunu da ver.” Artık o kadar abartılı hâle geldi ki yani mailler geliyor “Benim çocuğum bu ülkenin geleceği ve siz farkında değilsiniz.” diye ve bunlar şaka değil, içinde öğretmeni var, sağlıkçısı var, akademisyeni var yani ben şaşırdım çok. Aslında beş altı sene önce bu kesimin hiç sesi soluğu çıkmazdı. Bu özellikle araştırma komisyonunda biz bunu çok dillendirdik “Bak bu kesim konuşmuyor, haklarını aramıyor.” falan diye keşke demez olsaymışız, konuşmaya başlayınca şimdi bu işin tadı kaçmış durumda. Öğretmenleri mahkemeye vermek, okul müdürlerini mahkemeye vermek, MİSEM’i bir eğitim kurumu gibi kabul edip orada sorguyu yani garip bir şey. Bize lütfen bu aile psikolojini ve buna nasıl fren tutacağımızı söyler misiniz? Yani hangi kurumlar hangi rolü üstlenmesi lazım aileyle iletişimde? Mevcut öğretmen kadrolarımızı bu kitleyi durdurma ve dengeleme şansı yok, bu ilişki içinde ben o öğretmenlerin çok zorlandığını falan düşünüyorum. Bir gün, onunla bağlantılı diye. Hocam, gittiğimiz bilim sanat merkezinde yine istisnalar kaideyi bozmaz, özellikle Ankara için söylüyorum, çok fazla üst düzey yönetici çocukları var yani Allah bütün IQ yüksekleri o kesime mi dağıtmış yani nasıl bir ilişkidir bu? Bunun üzerine irdelince şöyle bir şey çıktı: Bu çocuklara ders aldırılıyor. İşte WISC-R ortalarında dolanıyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Sadece WISC-R uyguluyor bildiğim kadarıyla yani.

BAŞKAN – WISC-R uyguluyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – TKT de uyguluyor.

BAŞKAN – Şimdi yani çarpınca orada profesör, savcı, üst düzey yönetici bunlar bir tesadüf müdür?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Değildir. Şöyle değildir: Mesela bunu incelerken normal dağılımın diğer tarafına bakmak gerekiyor. Örneğin zihinsel engel veya diğer türlü engellilik durumuna sahip olan çocukların geldiği aileler de tam tersine genelde düşük sosyo ekonomik düzeyinden geliyor. Yani biz değişik öğrencilerimiz yüksek lisans, doktora çalışmaları yapan çocukların gittiği yani gözlemlediğimiz genelde düşük sosyo ekonomik ailelerin çocukları rehabilitasyon merkezlerinde...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) - Akriba evliliği falan mı?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bir sürü faktör var tabii ki yani çevresel koşullar var, genetik koşullar var, ekolojik koşullar var. Tüm bunların çerçevesinde düşündüğümüz zaman yani böyle bir ayrışma var, bir. İkincisi, ölçmeyle ilgili sorunlarımız var.

BAŞKAN – Bu ölçmeyle ilgili sorunları açar mısınız Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ölçmeyle ilgili sorunlarımız var derken yani belki yani bu komisyonunun belki de önerilerinden yani bir tanesi olabilir. Türkiye’de sadece WISC-R ve TKT başka herhangi bir aracımız söz konusu değil. Dünyada yüzlerce araç var, yüzlerce sistem var yani hem zihinsel yeterlilikleri hem diğer alanlardaki yeterlilikleri ölçen, standart anlamda ölçen alternatif ölçme sistemlerimiz söz konusu değil. Yani evet haklısınız bir de şu var mesela: Ben bilim sanat merkezleriyle çalıştım. Ta 98 yılından beri çalıştım. Bayburt bilim sanat merkezinin kuruluş aşamasında...

BAŞKAN – Bayburtlu musunuz Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bayburtlu değilim ama o zaman Trabzon’da çalışıyordum, Özlem Hanım da asistanımdı o zaman, beraber orada öğrenci belirledik, iki üç yıl öğretmenlerini eğittik, eğitim programlarına katkı sağladık, eğitim fakültesinin diğer Devlet Planlamayla beraber projeler yaptık vesaire. Şimdi diyelim bir çocuk bu yıl başvuruyor yani seneye veya diğer eğitim öğretim döneminde tekrar başvuruyor. WISC-R testini verdiniz yani tekrar test etme etkisinden dolayı çocuk en az bir standart sapma üstünde alma şansına sahip yani bir önceki aldığı WISC-R’deki puanın onun bir standart sapma yani 15 ile 20 puan üzerinde alma şansına sahip, üçüncü de girdi mi kazanır yani çok vasat bir öğrenci, böyle bir ortamda yani bilim sanata girebilir ama diğer koşulları, özellikleri ne kadar ölçülüyor, biçiliyor onlar ne kadar değerlendiriliyor o ayrı mevzu ama yani sadece bir ölçme birimi üzerinden hareket edildiği zaman böyle bir sorun var. bir de olaya nasıl yaklaştığımızla alakalı yani nasıl yaklaştığımızla alakalı derken şu anda genelde üç tane ayağı var. Yani bildiğim kadarıyla hâlâ mevcut sistemde değişiklik olmadıysa. Yani bir veri ve öğretmen gözlemlerine dayalı bir gözlem check listi var. Sadece öğretmen değil veli artı bunun üzerine genel bir tarama testi var. Daha çok akademik ve yetenek alanlarındaki başarıyla alakalı. Üçüncü düzeyde de WISC-R veya entelektüel düzeyini standart bir ölçümle beraber belirleyen bir yaklaşım var. Sonuçta WISC-R testi de TKT ve kültür bağımlı öğrenme bağımlı olduğu için yani çocuğun öğrenilmiş olduğu tarafını da değerlendirdiği için bunları göz ardı edemediği için çocuk ne kadar fazla eğitim uyarısına, ortamına maruz kalmışsa WISC-R’den daha fazla, daha yüksek not alma şansına sahip.

BAŞKAN – Dört kere denedi mi diyorsunuz beşincisinde...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Aynen. Yani yapma özeline sahip, eğitim ortamı da aynı şekilde yani çocuğun eğitim uyarılarına ne kadar çok ise o kadar yine fazla puan alma özelliğine sahip. Biraz da bununla hem kültürlenmişse yani yeniden tekrar test almışsa daha fazla şansı var demektir. Şimdi okuldan gelen önerilen çocuklar okullarda görmüşsünüzdür...

TBMM YASAMA UZMANI KORKUT TÜRKİYARAR - Tekrar aldı daha yüksek IQ puanı elde etti alacağı bir sonraki aşamada diğer aynı puanı almışlar arasında bir fark olmayacak mı? Yani çok puan aldı tamam, BİL-SEM’e gitti.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Tek ölçüt böyle olursa bunun gibi sınırlılıklarla karşı karşıya kalırız ama tek ölçüt bu değil. Yani şimdi bir sürü kayıp çocuk var, okullarda şu anda tarama yapılıyor, ediliyor vesaire ama ben şöyle varsayıyorum gerçekten üstün yetenekli çocuklar BİL-SEM’e gitmiyor. Bu çocuklar ya dikkat eksikliğinden psikiyatr kliniklerine gidiyor ya özgül öğrenme güçlükleri var, farklı farklı ailelerin yardımlarıyla beraber boğuşuyorlar veya diğer davranış problemleri var, bunlarla beraber psikolog kapısında, psikiyatr kapısında dolaşıyor bu çocuklar. Yani önemli bir kısmı üstün yetenekli diye nitelendirdiğimiz çocukların böyle bir açmazın içindeyiz. Kimler öneriliyor okulda? Yani bilmiyorum arkadaşlar nereden geliyorlar?

BAŞKAN – Bakanlıkların görevli uzman arkadaşlarımız. TÜBİTAK var, Aile Bakanlığı var, Bilim Sanat var, milletvekilimiz Şirin Ünal Bey var, YÖK var, Kalkınma Bakanlığı var.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi okullarda yani öğretmenlere kimler üstün yetenekli çocuk diye bize liste olarak verin dediği zaman sınıf bazında yani sınıf öğretmenlerinden alınan geri bildirimlerde öğretmen parlak çocukları ve başarılı çocukları sadece düşünüyor. Diğer taraftan gerçekten yeteneği olup ama buna paralel duygusal, sosyal başka türlü problemleri olduğu için bu çocukları önerme eğilimi sergilemiyor.

BAŞKAN – Çok doğru bir şey söylüyorsunuz. Sınavlara o çocuklar tavsiye ediliyor, Ramdan akan çocuklar da davranış bozukluğu sergiledikleri için Rama yolu düşmüş çocuklar o sırada eğer oradaki arkadaş hani bir de şunun şeyine bakayım dediğinde çıkana yolluyorlar.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

İşin içerisine erken yaşlarda tanılama, belirleme, bu çocukları ayıklama, bu özelliklerini görme gibi şansımız da olmadığı için veya öyle bir bakış açısıyla bakmadığımız için bildiği özellikler, problemler kümülatif olarak daha sonraki yaşlarda irdelendiği zaman o zaman sadece önümüze davranış problemleriyle olan bir çocuk çıkıyor, o tarafını görüyoruz veya dikkat eksikliği, hiperaktivite problemi olan bir çocuk çıkıyor, onu görüyoruz ama diğer özelliğini görme şansımız olmuyor, bir. İkincisi böyle bir özellik yumağıyla beraber, böyle bir sorun yumağıyla beraber yaptığımız IQ testinin de çok fazla geçerliliği, güvenilirliği söz konusu olmuyor. Yani çocuk belli bir düzeyde dikkat eksikliği, hiperaktiviteyle beraber boğuşmuş vesaire belli bir düzleme gelmişse ona uyguladığınız yani diyelim WISC-R testinin de çok fazla geçerliliği söz konusu değil yani büyük bir sınırlılıkla beraber...

BAŞKAN – Aileye gelelim Hocam. Genetik mi bu vaka?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Hangisi?

BAŞKAN - Demin sosyolojik olarak şöyle baktık: Genellikle gelir düzeyleri düşük göç almış dediğimiz yerlerde akraba evlilikleri yani bu olabilecek olan yerde daha negatif dezavantajlı gruplar yaparken eğitim düzeyi yüksek -yok demek değil ama- akraba evlilikleri daha seyrek gördüğümüz başka bir kesim de başka bir dezavantajlı grup üstün yetenekli çocuklarımızın olması, bu sosyolojik bir şey. Öbür tarafta genetik olarak –demin hocam söyledi- bu bir genetik vakadır dedi.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Zaten üstün yetenekli olma doğuştan gelen bir şeydir. Yani üstün yetenekli İngilizce’de gift it denir yani verilen bir şey, kazanılan bir durum değil yani Allah’tan, doğuştan.

BAŞKAN – Peki “İşleyen demir ışıldar” durumuyla alakası yok mu bunun?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – İşleyen demiri ışıldarsınız ama demirse, demir değilse ne yapacaksınız? O zaman başka türlü ışıldar yani.

BAŞKAN – Aileye gelelim Hocam. Bu ailelerin durumu vahim.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ailelerin durumlarının büyük bir şeyde değerlendirmek lazım. Bir örnek vereyim ben size, biraz şey yapsın diye söylüyorum, bu farklı bir şey yani üstün yetenekli olma. Benim küçük kızım da müzik alanında üstün yetenekli olarak Trabzon’dayken belirlenmişti. Kuşadası’nda bir seminere gittim. Çocuklar da geldiler, tatil yapıyoruz. Kızlar sabah dersime geldiler, ben de orada BİL-SEM öğretmenlerine anlatıyorum, üstün yeteneklilik budur filan diye. Ablasıyla beraber o zaman ama büyükler yani bayağı, biri lisede, biri orta sonda falan. Sabah dinlediler ondan sonra çıkışta dedi ki büyüğü: “Bak ben biliyordum zaten. Bu üstün yetenekli dediğiniz şeyler geri zekâlılık gibi bir şeymiş. Ha geri zekâlılık ha üstün yetenek bunun gibi bir olguymuş.” Çocuğun kendi içerisinde abla olarak algılayışı, değerlendirmesi, ailenin algılaması, anne babanın algılaması yani Bayburt’tan örnek vereyim başka bir örnek. Aileler kavga ediyordu çocuklarının belirlenme sürecinde yani her anne baba çocuğunun üstün yetenekli olduğunu varsayıyor, düşünüyor, olmasını hele hele bir küçük kasabada üstün yetenekli çocuklar, hatta orada üstün yetenekli kavramı da çok fazla yerleşmiş değil, üstün zekâlı çocuklar belirleniyor deyince hayda bizim çocuk da belirlensin, bizim çocuğun da üstün zekâlı olduğunu kim yani söyleyemez yani ben bunu... Kavga edenler hele bu üst düzeyde bürokrat vesaireyse orada. Çok özellikle hatırlıyorum yani bir vali yardımcısı, bir komutanla beraber yaşadıklarımı ama çok fazla şey yapmayacağım yani nasıl olur yani filancanın çocuğu üstün yetenekli çıkıyor bizimki nasıl olmaz. Ebeveynlik anlamında, ebeveyn psikolojisi içerisinde çocuğunun yeterli olması boyutunda yaklaşıyor ve o boyuttan yaklaşıldığı için aslında çok büyük bir sınırlılığın içerisine giriyor aile. Hem onore oluyor çok büyük onore oluyor, çocuğumuz üstün ama diğer taraftan cevap veremiyor. Şimdi toplum olarak, eğitim sistemi olarak kurumsal anlamda bu ailelere bu çocuğunuz özel eğitime muhtaç mesajını vermemiz gerekiyor. Bu çocuğunuz zeki olabilir ama...

BAŞKAN – Bu üstün yetenek ve üstün zekâ kavramının yerine ne ikame edebiliriz Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bence şu anda üstün yetenek kavramını daha çok kullanıyoruz bence bu uygun gibi.

BAŞKAN – Ama bize özellikle bakın yazarken de üstün zekâyla üstün yeteneği birbirinden ayırt ettirerek yazdılar, birbirinden farklı diye. Ama neyi kullanmamız lazım onu bilmiyorum.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Akademik anlamda biz yani...

BAŞKAN – Ben psikolojik tanımı önemsiyorum.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani engellilik kavramına paralel olarak çocukları etiketlememe adına ve olayın sadece zekâ boyutundan ibaret olmadığını vurgulama adına günümüzde yani dünyada da üstün yeteneklilik kavramı kullanılır yani zekâ kavramı kullanılmaz. Zekâ sadece bir boyuttur üstün yetenekliliğin. Özel bir yetenek bir başka boyuttur, motivasyon başka bir boyuttur, yaratıcılık başka bir boyuttur. Bana sorarsanız üstün yetenekli olmanın ana parçası zekâ değil yaratıcılıktır. Aynı şeyler değil de yani kavram olarak kullanmak gerekirse yaratıcı çocuklar bunlar yani zeki çocuklar değil diye söyleme haklılığına sahibiz veya öyle bir meşruiyeti de var ama olay sadece zekâdan ibaret değil, zekânın toplumda, toplumsal düzlemdeki etiketleyici, damgalayıcı tarafını da...

BAŞKAN – Bize biraz atasözünü vermeniz lazım Hocam. Bizim raporda da daha anlaşılır olması için kullanmamız lazım yani bu ateşi de düşürmek için. Her zeki başarılı değildir her başarılı zeki değildir ki bir motivasyon vermemiz lazım ki “Vay benim IQ'm bilmem ne çıkmadı, o zaman hayattan koştum.” endişesi yaşatmayalım insanlara.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani bu gayet doğal bir şeydir yani çok parlak bir çocuk, çok başarılı bir çocuk yani okul sistemi içerisinde ilk yüzde 5'e, yüzde 1'e, binde 1'e giren bir çocuk yani üstün yetenekli anlamına gelmez. Yani az önce dünyada yine akademik anlamı tanımladığımızda zekâ, yaratıcılık, motivasyon ve yetenek yani bu parçaların bileşmesiyle beraber üstün yetenekliliği değerlendiriyoruz.

BAŞKAN – Peki Hocam, bir öğretmen yazmış bana yanıp yakılıyor “Ben bir yerde görev yapıyordum. Orada başımıza bir iş geldi. Çocuğum orada bilim sanat merkezine gidiyordu, başka bir şehre çocuğu götürmem. Beni acilen çocuğumun eğitim alabileceği bir yere tayin etmeniz gerekiyor.” diyor. Bu arkadaş mevcut yerinde iki yıl dursa iki yıl sonra tayin olduğu gittiği yerde çocuğunu eğitime verse ne kaybeder?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Çok şey kaybeder. Yani aynı şey diğer özür ve engel durumları için de geçerli yani diyelim ki çocuk otistik yani otistik kaynaştırma eğitimi veya diğer türlü eğitim verme imkânınız yok. Diyelim ki atıyorum Erzincan'ın Kemah ilçesinde yani veya benim memleketim Samsun'un Terme ilçesinde yani eğer yoksa yani bir vatandaş olarak, bir birey olarak o çocuğun kendi hakkı olarak o eğitimi alma hakkına sahiptir. Sadece Türkiye'de değil dünyanın neresinde olursa olsun yani devlet o çocuğun eğitimini alma konusunda ne zaman belirlenmiş ve ne zaman ortaya çıkmışsa bunu sağlamakla yükümlüyüz. Ama bu tabii ki yani işin başka parçaları olabilir yani sistimal ediliyor, edilmiyor onları demiyorum. Belirlenmiş bu çocuğun, üstün yetenekli bir çocuğum var benim, Sinop'un Ayancık ilçesinin bilmem neresindeyim...

BAŞKAN – O zaman benim kız sarışın seviyor, bir sarışın bul diyene de sarışın mı bulacağız?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ha işte bunu çözme yani bunlar nedir?

BAŞKAN – Yani bu tercihi neye göre yapacağız? Ben de falanca yere vali olmak istiyorum ama yapan yok.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bunlar sistemin semptomları, belirtileri. Sistemimizde problem var.

BAŞKAN – Bu arada Adalet Bakanlığından da arkadaş var yani yasal düzenlemelere de girmesi için orada da terim ve terminolojiye bizim ihtiyacımız var. Bilerek irite ediyorum ki arkadaşlar kendi paylarına düşeni alsınlar diye.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Eğitim sistemimiz bu duyarlılıkta olursa yani bunu her yerde, nasıl okuma-yazmayı her yerde öğretebiliyoruz, her yerde verebiliyoruz. Tüm eğitim sistemimiz, okullaşmamız hem engellilik için kaynaştırma hem üstün yeteneklilik anlamında kaynaştırma eğitimi verir konuma geldiği zaman bu tür sorunlarımız zaten ortadan kalkar.

BAŞKAN – Şimdi Hocam, tabii olduğu gibi sosyal ve psikolojik boyutundan bakıyoruz çocuğa. Diğer farkındaysanız şeylere hiç girmiyoruz yani eğitimin tekniği, eğitim nerede olacağı, nasıl olacağı falan o ilgi alanımızda değil şimdi, sadece çocuk ve ailenin yatay ve dikey ilişkilerindeki psikolojik alışverişleri ve kendi dünyasındaki alışverişleri ama aileyi hâlâ açamadık aile hâlâ bir handikap.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Devam ediyoruz.

BAŞKAN – Onun öncesinde... Onun sonrasında, akabinde “Devlet bunu vermekle mecbur” dediğimiz yerde biz engelli kardeşlerimize verdiği hizmetleri sosyal devlet olma esnasından hareketle veriyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bu da bir engel.

BAŞKAN – Siz Amerika'da yaşadınız, devletin hiç böyle bir derdi yok. Devlet sosyal hizmetlerini kiliseler üzerinden, vakıflar üzerinden falan götürüyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yok, yok...

BAŞKAN – Mesela özürlerle ilgili İş Kanunu'nda bir tek madde bulamazsınız Amerika'da. Ha, bu şuna engel değil, onun yollarda kaldırımları şey yapmasına, aracının geçmesine. Çünkü özellikle sordum, özellikle iş kanunlarını istedim. Çok küçük şeylerle, sosyal projeler bazında yerel yönetimle iş birliği dışında genelinde bir şey yok. "Ben sosyal devlet değilim, cezaevindekine bakmam, engelliye bakmam, hastaya bakmam, bunun için bir prim ödemesi lazım yahut da bir kurumsal bir vakıf yardımı içinde olması lazım." deniliyor. Genel bakış açısı bu. Hâlbuki, biz, farkındaysanız, saçını boyatmak isteyen boya parası veriyoruz, evi yoksa evini alıyoruz falan. Bunun da hepsini "sosyal devlet" adı altında yapıyoruz, yasalarımız da buna göre. Ama buraya geldiğimizde hareket edemiyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz bilmiyorum ama benim gözlemlediğim kadarıyla bunu devlet ya direkt olarak yapıyor ya endirekt yollarla yapıyor. Yani ya tüzel kişilikleri yetkilendiriyor, finansa ediyor, altyapısını, oluşturuyor, standartlarını oluşturuyor...

BAŞKAN – Amerika için mi?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Amerika için. Eyaletlere göre bunu her eyalet kendi içinde yapıyor. Yani herhangi bir vakfın yapması devletin yapmasından farklı değil. Standartları yine devlet oluşturuyor, eğitim bakanlığı oluşturuyor.

BAŞKAN – Ben şey için söylemedim deminkini, engellilerle ilgili... Yani biz sosyal devlet olduğumuz için sosyal yardımları böyle yapıyoruz, orada rahat hareket ediyoruz, rahat kanun yapıyoruz.

Eğitim ayağına geldiğimiz zaman, o bahsettiğimizde özel okulu destekliyor orada.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, nereden, hangi eyalete baktınız bilmiyorum ama...

BAŞKAN – En son baktığım Teksas idi.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ben de Teksas'ta kaldım.

Yani engelli çocuğa sahip olma, herhangi bir özür durumuna sahip olma, herhangi bir kronik hastalığa sahip olma, süren bir hastalığa sahip olma, diğer taraftan yaşlı, korunmaya, bakılmaya muhtaç olma durumlarında hem devlet kendi yardımını yapıyor, bireyin talebi olsun veya olmasın, işte hem gıda, bakım, barınma vesaire anlamında hem de bunu diğer kurumlar yani sosyal kurumlar aracılığıyla beraber yürütüyor. Ama sonuçta yine devletin denetimi, gözetimi altında...

BAŞKAN – Organizasyonu...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Organizasyonu altında yapıyor bunu.

Evet, birçok şey Amerikan toplumu için kilise kanalıyla yapılır yani kiliseyle beraber organize edilir, doğrudur ama bunun da standartlarını yine devlet belirler. Ama sadece kiliseler yapıyor demek değildir bu veya sadece başka vakıf kurumları yapıyor demek değildir.

Şimdi, burada özellikle sınırlılık olarak karşımıza çıkan bir olgu, devletin engelli çocuğa bakış açısıyla üstün yetenekli çocuğa bakış açısının aynı olması gerektiği konusundadır. Yani ona sosyal devlet bağlamında yaklaşıyorsak aynı şey üstün yetenekli çocuğa sahip olma durumunda da, buna eğitim hakkını götürme anlamında, verme anlamında, sunma anlamında bir sosyal devletin bakış açısıyla beraber.

BAŞKAN – O zaman Aile Bakanlığı nasıl evinde geçim derdi olan, babası olmayan... Yoksul olunca ne yapıyorsunuz dezavantajlı bir çocuğu? Ya barınması için SHÇEK'e alıyorsunuz yahut da nakit yardımı yapıyorsunuz. İşte, o parası veriyorsunuz, bu parası veriyorsunuz, bir sürü para veriyorsunuz. Hocam diyor ki: "Bu da aynı tür ihtiyaçtır." Tabii, bunun için sizin bir tanıma ihtiyacınız var. Orada da yasaya müdahale edilmesi lazım. Yani sizin o sosyal hizmet politikaları içine bir şey yapıp bunu da eklemeniz gerekiyor. Onu eklediğiniz zaman o kaynağı çocuğa aktarmak çok rahat hâle gelecek. Şimdi bunu yapıyoruz. Yani çocuğun bir tarafını kesmem gerekiyor benim yardım alabilmesi için, bir eksiltmem gerekiyor ki yardım alabilsin. Niye? Çünkü haklı olarak orada vali, kaymakam, vakıf yöneticisi diyor ki: "Tanım yok." Sizin burada çalışmanızı istediğim, sizin bakanlığınız taraf olmalı, üstün yetenekli çocuğun hukukunu korumalı. Hep tekrarlıyoruz, taciz edilen bir çocuğun hukuku kadar bu eğitimi hak eden bir çocuğun hukukunu eşit görmek durumundasınız. Siz de arkadaşım, o Çocuk Hakları Sözleşmesi içinde özellikle çocuğun "üstün menfaati" kavramından hareket ederek oraya bir çıkıntı yapmalısınız. Yapamayınca ne yaparsak yapalım hareket edemiyoruz.

Buyurun.

MÜCAHİT COŞKUN – Söylemiş olduğunuz konuda tanımlamada bu kadar problem varken, bu kadar sorunlar yaşanırken, kurslar alınırken Aile Bakanlığı bunun üstün yetenekli olduğunu hangi kıstasa veya kritere göre ücretlendirecek?

BAŞKAN – Şimdi, onlara da ayrı, biz onların üzerine düşeni yapalım da daha sonra bakacağız, ben biraz sonra Hocama söz vereceğim de konuyu dağıtmayayım diye.

Demir siz dışarı çıktığınızda biz Hoca ile... Çünkü devlet olarak yani biz Medisiz ya, kamunun bu çocuklara desteğini konuşurken ve dediğiniz gibi, testler bu kadar sokaklarda dolaşırken, kültürel ve coğrafi şartlarımızı yansıtan bir test oluşturmamışken, neredeyse elimizi çarpsak 130-140 IQ'ya çarpan bir yerde hemen herkese de koşturalım diye bir şey yapmamız mümkün değil. Kamu otoritesi açısından bakıyoruz. Avantajımız ne? Dört parti de burada, dördü de temsil ediliyor, hemfikir yani. Bir fikir birliğiyle çıkacaktır araştırma komisyonu ki bakanlık bunu hayata geçirirken kavgasız gürültüsüz yapalım.

Söyle bir şey düşündük: Üçe ayırdık. Attık yani, bunu hep farazi düşünüyoruz. Şurada çok yaygın, hani elimizi attığımızda çarpacağımız IQ 130-135. Demir örnek verdim, benim etrafımda 5 arkadaşımın çocuğunun IQ'su yüksek. Yani hepsi benim etrafıma düşmediğine göre bunların, ya ölçümlerde ya bir şey var, gariplik var yani. Bu arada telefon açıp "Benimki de dehaydı, sen hiç fark etmedin bize geldiğinde," falan diyenler de var. Ya da "Benim çocuğum deha." deyip on küsur kursa gönderip "Ölçtürdün mü çocuğu?" dediğimde "Yok, ölçtürmedim." diyen aileler var. Ayşegül Hoca'ya gitmiş, Ayşegül Hoca ne dediyse, bunlar ne anladiysa, çocuk kurs, kurs, kurs, her tarafta dolanıyor.

Bu arada ağızını açmış, salyaları akan özel okullar var. Her yıl 30 milyar alarak çocuğun üstün zekâlı dediği, hiçbir ölçüme tabi tutmadığı da bir canavarlar oluştu.

Şimdi, bütün bunları düşündüğünüz zaman, yok edemeyiz bu çalışmayı, bir yere götürmemiz lazım. Devlet destek verecekse, planlama da içine sokacaksa ve bu çocukların 2 milyonunu yetiştirecek kadar şu anda binam yok, öğretmeni yok, tekniğim yok, o yok, bu yok... Çünkü bir taraftan da yerel yönetimleri sokmaya çalışıyoruz. İşte o zaman bir yerden başlayalım devletin desteklediği, diyelim ki: Matematik, fen bilmem ne zekâsı 150'nin üzerindeki ben destek alanıma giriyor, özel alanıma giriyor. Ben bunu finanse edeceğim, istediği yere göndereceğim, gerekirse yurt dışına yollayacağım, yurt dışına göndereceğim, beş testle tespit edeceğim dediği bir alan.

Onun altına doğru geldiğimiz zaman, şuradan aşağıya, bir de farklı alanlar; sanat yetenekleri olanlar, spor yetenekleri olanlar... Onları da kendi bakanlıkları içinde düzenleme. Kültür Bakanlığının bir ölçümü olacak. Her sene ben yukarıdan aşağıya doğru sıraladığım, resimde, müzikte en az 10 kişi alacağım. "En az 10 kişi alacağım." derken orada 20 de, 30 da çıkarsa en azından bir potansiyel oluşturması açısından. Öbür taraftan da, dün Spor Bakanlığından gelenlere de söyledik, o da şey.

Hocam, burada Millî Eğitim Bakanlığı "Hepsini ben yapayım." diyor, yüzücüyü ben eğiteyim, sporcu ben eğiteyim, koşucuyu ben eğiteyim... Aynı eğitim fakültesindeki mantık gibi, "Her şeyi ben eğiteyim, eğitim bana ait bir şey." diyor. Biz şahsen bunu çok doğru bulmuyoruz ama tartışmalar bizi nereye götürecek bilmiyorum.

Daha sonra da çok yaygınlaşan ve şimdiki testlerin, 1974'ten bakiye kalan testlerin verdiği, neredeyse herkesin IQ'sunun 130'a vurduğu... Hocam çok doğru bir tespit yaptı yani üçüncü girişte herkesin alabileceği bir not olan yerde de tamam, doğrudur, bunu da örgün eğitimin içinde aynı okulda farklılaştırılmış, sınıf endekslili dediğimiz yerde yapalım. Ölçüm yukarıya doğru çıktıkça bölge yatılı okullarına doğru dönüşürelim -yani o grubun içinde de farklılaşma olabilir, özel, daha özel eğitime- bölge yatılı okulları gibi okullar açalım, çocukları her hâlükârda yatılı bir eğitime alalım, laboratuvar imkânları...

Siz yatılıya karşısınız. Bugüne kadar gelenlerin hepsi yatılı olsun dedi çünkü bunu da şundan söylüyorlar Hocam: ETV örneği yatılı örneklerden iyi bir örnek, çocukların mutluluğu çok fazla, hatta evlerine bile gitmek istemiyorlar. Akşam gidip çocuğun annesinin babasının izlediği televizyonu izlemek zorunda kalan çocuk. Annesi babası, hangi tarafın dayak yediğini bilmiyorum ama şiddet uygulanan bir ortamdaki çocuğun reflekslerinin nasıl yönleneceğini bilmediği için "Olabilir." diyorlar. Ben onlara karışmıyorum yani denilenleri söylüyorum. Böyle bir şey tartıştık demir. Daha pratik, hemen sonuca ulaşalım, bu arada gidelim YÖK'e diyelim ki "Senden iki senede şu kadar..." Sen şimdi tarihçileri al, coğrafyacıları al, kardeşim bunları iki sene... Hatta, YÖK bir kısmını geçen Komisyonunda önerdik, yaptı ya, iki yıl farklılaştırma eğitimi yapıyorum diye. Al bunları da iki yıl şeye sok, bunları bilim sanat merkezlerine gönder. Çünkü açmışız 50 tane bilim sanat merkezi. Haydi şunları da yap... Bir hızlandırılmış programımızın çıkması lazım buradan ki sonuçlarını görebilelim. Sonra da sistemi yavaş yavaş oturtunlar diye düşünüyoruz Hocam.

Neye itiraz ettiniz, söyleyin şimdi.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Neye itiraz ettim? Böyle bir ayrıştırmaya doğru götürün... Sadece olay, bir ölçüm merkezli olarak değerlendirilmemesi gerekiyor. Yani bu küçük yaşlardan itibaren hem ailenin hem okulun hem çocuğu takip eden, gelişimsel anlamda takip eden... İşte, bu, ana okulundaki rehber öğretmen olabilir, gelişim uzmanı olabilir vesaire. Tüm bunların doğurgusu olan bir şeyle beraber çocuğun kim olduğu, ne olduğu, hangi düzeyde bir üstün yeteneklilik eğitimine sahip olması gerektiği...

BAŞKAN –O burada Hocam, sizin önerdiğiniz yerde.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

Böyle bir şeyle beraber gelmesi gerekiyor. Olay bence çok şey değil. Yani ne değil? Benim anladığım kadarıyla geleneksel olarak “Toplumda şu kadar insan vardı, en az şu kadar çocuk belirleyelim, ondan sonra bunlara şu şu koşulları sağlayalım” dan öteye bence yani bir bakış açısıyla, topyekün... Ne ailesinden ne okul sisteminden ne toplumundan ayrıştırmadan, onların içerisinde...

BAŞKAN – Hocam, onlar şurada, sizin dediğiniz yerde. Şurada 30-40 kişi çıkar zaten Hocam, çıksın çıksın ama şu 30-40 kişi için 2 milyon galeyana gelmiş durumda.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Onu düzgün ayrıştırmak gerekiyor. Bu da ailenin bir... Nedir? Aile düzleminde konuşuyorduk şimdi. Yani nasıl ki aile bir engelli çocuğu yaklaşık olarak iki-iki buçuk yıl inkâr ediyor yani alışmıyor, kabul edemiyor.

BAŞKAN –Doğruduktan sonra mı Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet. Veya belirgin özellikleri ortaya çıktıktan sonra veya herhangi bir müdahale konusunda böyle bir yaklaşım sergiliyor.

Şimdi, aynı şey üstün yetenekliler tarafında ise gerçekten aile büyük bir servet bulmuş, büyük bir hazineye konmuş, büyük bir çok farklı, ayrıcalıkla, dahi bir çocuk edinmiş izlenimiyle beraber, benzer ama farklı duygularla beraber yanlış bir kulvara doğru yöneliyor. Bu nedenle aile olayı doğru, sağlıklı bir şekilde algılamıyor. Aile doğru, sağlıklı bir şekilde algılamadığı zaman, siz eğitimde ne kadar bunu doğru bir yere oturtsanız da, sisteminiz uygun olsa da yani eğitim ve içerik anlamında çocuğun zihinsel ve diğer türlü yeterliliğine karşılık gelen bir şey sunsanız da aile tarafı yeterli olmayınca, sağlıklı bir bakış açısına sahip olmayınca bu çocuğun gelişimini yine sağlıklı bir şekilde teşvik edemezsiniz, gelişimini sağlayamazsınız.

BAŞKAN – Peki, yatılı alsak bu çocukları aile baskısından kurtarır mıyız?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şöyle bir şey söyleyeyim ben size: Yatılı...

BAŞKAN – Kesinlikle on iki yaşından itibaren bahsettiğim yaş grubu.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani olabilir, kısa sürelerle, belli sürelerle olabilir ama yatılılık... Yapılan araştırmalar bağlamında söylüyorum ben yani dünyada da bizde de yatılılık var mı? Var muhakkak. Ama çok çok çok üstün düzeyde, diyelim ki, faraza söylüyorum, IQ'su 155'in, 160'ın üzerinde çocuk... Gerçekten, bu zihinsel engelliliği düşünün ki işte 25'in, 30'un altında olan çocuk gibi, bu kurumsal bir bakım ve hizmeti gerektiren bir yapıya sahip. Yani bunu ailesinin yanında barındırmanın, toplumda barındırmanın, entegre etmenin, kaynaştırmanın çok da anlamı yok. Yani olaya tersinden baktığımız zaman onlar için de yani bir ailenin içinde olmak çok anlam ifade etmeyebilir, bir toplumla entegrasyonları çok anlam ifade etmeyebilir. Duyusal, sosyal bağlamdaki ihtiyaçlarını yine o toplumla beraber sunmak çok sağlıklı olmayabilir, yeterli olmayabilir. Onun için böyle bir ayrılmış yapı oluşturabilirsiniz, o çocuklar için kurum oluşturabilirsiniz ama bunlar belki milyonda 1 tanedir, 2 tanedir, 3 tanedir, çok fazla değildir.

BAŞKAN – Tabii, bu işte 20 dediğimiz çocuklar.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Çok azdır. O nedenle hem aileyi hem eğitim sistemini entegre eden ve çok fazla da çocuğu etiketleme ve damgalama etkisi altında bırakmayacak ama çocuk ne kadar... Yani dünyada bunun tanımlanması böyle yani minimal düzeyde de olsa, normal gelişen akranlarıyla beraber sunulan, sağlanan eğitim, içerik, toplumsal düzlemden faydalanmaları, onlara katkı sağlanması gerekiyor.

Şimdi, şöyle bir kavram mesela şey yaptı. Bu düzlem, mesela Amerika “No child left behind” diye bir şey geliştirdi, “Hiçbir çocuk geride kalmayacak” Neyin gerisinde ama? Yani akranlarının gerisinde değil, sunulan veya dikte edilen herhangi bir müfredatın gerisinde değil, hiçbir çocuk kendi potansiyelinin gerisinde kalmayacak. Ona verilen, sunulan, sağlanan, doğuştan getirdiği, onun çevreyle etkileşimiyle beraber kazanmış olduğu potansiyelinin gerisinde kalmayacak. O potansiyelini maksimum düzeyde geliştirmek için devlet, toplum, eğitim sistemi, aile, hepsinin bir işlevselliğe sahip olması gerekiyor. Bu anlamda böyle bir yükümlülük veya böyle

bir bakış açısıyla beraber de, işte, çocuğu ayırıştırmak, başka bir yere koymak... Olay sadece bir zekâ testi vermek değil, olay çocuğun zekâsını ölçmek değil, bazen ölçemeyebiliriz de. Yani bunu illa kurumsallaştırıp ondan sonra sektörel hâle getirmenin de çok fazla önünü açmak doğru olmaz diye düşünüyorum. İşte bakın, şimdi, evet, devlet bir şekilde bilim sanat merkezleriyle filan el atmış ama bunun yanında söylüyoruz, işte, kurum açmış, okul açmış, bilmem ne açmış. Yani böyle bir kavram olduğu zaman, böyle bir düzlem olduğu zaman hem aile talep ediyor yani çocuğuna bir şey sunulmasını istiyor, sorunlu olan bir çocuğu var sonuçta. Nasıl bir engel olduğu zaman işte hocaya da götürüyor, ne bileyim kaplıcaya da götürüyor, doktora da götürüyor, psikiyatriste de götürüyor, başkasına da götürüyor, aynı şekilde, yetemediği, ulaşamadığı ve kaynak sağlayamadığı bir çocuğu var. Bunu da her yere götürür ve her yerden imkânı varsa katkı sağlar.

BAŞKAN – Peki, burada bireysel çocuğun desteklenmesini mi düşünüyorsunuz, kurumsal olarak desteklenmesini mi düşünüyorsunuz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, şöyle söyleyeyim: “Kurum” derken bir çocuk için iki kurum vardır; bir okul, bir aile, bunun dışında kurum yoktur. Bir çocuk ya evlattır, çocuktur, kardeşidir yani bireysel, tekil yapısı içerisinde ya da toplumun kurumsallaşma adına, eğitimi aileyle beraber, sosyalleşmeyi aileyle beraber günümüzde modernize bir şekilde işlettiği eğitim kurumları vardır. Ya eğitimin içerisinde çözersiniz çocukla ilgili sorunları ya da aileyle beraber çözersiniz.

BAŞKAN – Niye? Halk sağlığı içinde çözülecek bir şey yok mu Hocam? Bence konu mesela, konuşmalar ilerledikçe, konularımızla birlikte, yani ucundan ucundan sanki halk sağlığı da bir taraftan işin içine giriyormuş gibi gelmeye başladı.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Halk sağlığı derken?

BAŞKAN – Şunu demek istiyorum: Şimdi, çocuğu ana rahmine düştüğü andan itibaren izliyoruz ya biz. Özellikle de en son yıllarda bu ilk iki senesini çocuğun son derece iyi izliyoruz. Yani aşısını yaptırmadığı zaman evine gidip aşını zorla yaptırmaya kadar, aile içinde bir şiddet var mı, ekonomik durumu nedir bilfiil izliyoruz ve Sosyal Hizmetler çocuğun o sürecinde mamasıysa maması, işte baba kötü davranıyorsa evinden... Bütün tedbirler aşağı yukarı iki yaşına kadar çok iyi gidiyor ve ulaşma şansları da yüzde 99 gibi süper rakamlarda Sağlık Bakanlığının çalışmalarında. Bu arada aksak giden yeni bakanlık olduğu için Aile Bakanlığı sosyal hizmetlerde ve çok az sosyal hizmet uzmanları var, kadroları müsaade etmiyor.

Peki, bu arada bu çocuklar da...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ben şey açısından söyledim, bu çocuklara sunulacak hizmetler anlamında. Yani sağlık tedbirlerini, danışma tedbirlerini, başka türlü tedbirleri...

BAŞKAN – Tanı koyma hali de var. Mesela arkadaşın birine doktor çocuğu aldırmasını, çocuğun geri zekâlı olduğunu söyledi. O ağlaya ağlaya hamilelik sürecini, dokuz ayı tamamladı ama sonradan IQ'su 150'lerin üzerinde bir çocuk dünyaya getirdi.

Şimdi, bunu şunun için söylüyorum: O yaş süreci içinde, 0-2 yaş süresi içinde izliyor ya halk sağlığı hizmetleri içinde Sağlık Bakanlığı, o sürecin içinde acaba çocuğun izlenme şansı olabilir mi diye...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Olabilir. O ayrı bir konu, sağlıkla, tıpla, ondan sonra gebelikle, hamilelikle ilgili olan bir konu.

BAŞKAN – Çünkü engelli olursa, gözü görmezse çocuğun ilgileniyor. Demin dedik ya, öbür engelliyi nasıl görüyorsa çünkü kendi içimizde de bizim bir tutarlılığımız olması lazım ki TBMM'ye bununla ilgili yasa... Engelli, çocuğun gözü görmezse tedavi sine başlıyor, on kesiz yaşına kadar biliyorsunuz sağlık hizmeti ücretsiz. Bu da bir sapmaysa eğer, bu sapmadan dolayı çocuğa müdahale etmeli. İster bunu sağlık anlayışı içinde yapsın ister eğitim anlayışı içinde yapsın ama nasıl ki öbürü engelli olduğu için sandalye verme ihtiyacı hissediyor, annesine para verme ihtiyacı hissediyorsa burada da aynı sapmayı gösteren başka konuda vermeli midir, vermeliyse nasıl bir düzenleme yapılmalıdır?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Vermelidir, bana göre vermelidir.

BAŞKAN – Neden? Zaten Allah hediye vermiş.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bana göre değil yani bu alanın bilimine göre vermelidir. Bu çocuk da, annenin, babanın buna ulaşma şansı, yetme şansı, ihtiyaçlarını karşılama şansı, normal kurduğunuz eğitim sisteminde bu çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılama şansımız söz konusu değil. O hâlde, farklılaşmış bir şey sunmak zorundasınız, destek sunmak zorundasınız. Yani ailenin ekonomik düzeyine göre... Sadece ekonomik düzey değil ki, bakış açısı var, alması gereken eğitim var, ondan sonra kendine göre, ailenin eğitim düzeyine göre...

BAŞKAN – Yani ne diyoruz? Sağlık Bakanlığında kimse var mı burada? Biz Sağlık Bakanlığında yetkili istedik mi?

KOMİSYON UZMANI – İstedik.

BAŞKAN – O zaman ben Hilal Hoca'yı arayım da söyleyeyim.

Şimdi, diyelim ki çocuk hasta, beş yaşında, kaplıca tedavisine de ihtiyacı var. Ne yapıyorsunuz? Kaplıca tedavisine gönderiyorsunuz çocuğu ama tedavi parasını çocuğa ödemiyorsunuz siz, SGK kaplıcaya ödüyor. Burada da annenin, babanın eline para vermeyecek. Orada da, özürlüyse rehabilitasyon merkezine gönderiyor, parayı yine aileye vermiyor, rehabilitasyon merkezine veriyor. Burada da okulunu açacak veya farklılaştıracığı, farklı eğitimi sunacağı yeri, aileye diyecek ki: "Evet, böyle bir derdin var senin, ben tespit ettim. Sen bu çocuğu götür şimdi, orada eğittir." Halledecek ama paraya ihtiyacın var, yol parasına ihtiyacın var. Tamam, bunu karşılıyorum. Karşılıyorum ama sana vermiyorum bunu. Nereye veriyorum? O kuruma veriyorum.

Bu şuna sebep olabilir: Her tarafta ot biter gibi rehabilitasyon merkezi bitti. Deli gibi, herkes dükkân açar gibi rehabilitasyon merkezi açtı. Bir psikolog beş tane yeri bana vermeye başladı. Şimdi, bunlarla karşılaşma riskimiz var, buna da cevap istiyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Eğitiminizin temel sorunlarımızdan bir tanesi bu. Yani dershanelerden farklı değil ki bu yani üniversiteye girecek çocuk giremiyor, normal verdiğiniz eğitimle beraber dershaneye gidiyor. Çocuğunuz engelli, normal eğitim sisteminiz engelli bir çocuğa gerekli eğitimi sunmuyor. Ne yapacaksınız? Bir şey lazım. Üstün yetenekli çocuğa genel eğitim sisteminiz içerisinde yer yok. Ne kurmuşsunuz? BİLSEM kurmuşsunuz. Yani tüm bunları... Ben çocuğuma keman kursunu dışarıdan aldırıp, yüzmeyi dışarıda öğrettim, ne bileyim başka şeyleri... Yani eğitimin vermesi gereken şeyleri ben ebeveyn olarak dışarıda vermekle yükümlüyüm. Böyle bir eğitim sistemi olmaz, ben bunu söylemeye çalışıyorum. Yani eğitim topyekün olarak eğer... O çocuk okulu nasıl idealleştirebilir, okula nasıl aidiyet duygusunu geliştirebilir? Her türlü gelişim ihtiyacını karşılıyorsa yapar bunu. Her türlü entelektüel ihtiyacını karşılıyorsa yapabilir bunu.

KOMİSYON UZMANI – Hocam, ben bir şey sorabilir miyim.

BAŞKAN – Soru alayım sizden de arkadaşlar.

KOMİSYON UZMANI – Ülkenin ekonomik durumuyla bu dediğiniz ilgili sonuçta. Türkiye'de 40 kişilik, 50 kişilik, 60 kişilik sınıflar varken sizin dediğiniz... Keman kursundan yüzmesine kadar, sporundan özel okumasına kadar her türlü etkinliğin okulda verilmesini istiyorsunuz. Bunun biraz gerçeklikle bağdaştırıp Türkiye'de olabilirliğini...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bunu bizden daha kalabalık sınıflara sahip olup da yapan devletler var.

BAŞKAN – Mesela?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ekonomik düzeyi bizden daha düşük... Yani Baltık ülkeleri, Sovyet, oradan parçalanmış bir sürü ülkede bunlar yapılabiliyor.

BAŞKAN – "Helasın kapısı olmayan ülkeler bunu yapıyor." diyorsunuz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani yapıyor. Her şeyi öğretiyor. Her şeyi öğretiyor çocuğa, okul sistemi içinde öğretiyor. Yani yemek yapmayı da öğretiyor, bulaşık yıkamayı da öğretiyor. O, ekonomik durumumuzla alakalı bir olgudan öteye, eğitime bakış açımızla alakalı. O yüzden sektörler üretiyor, toplum değişik sektörler üretiyor, değişik sektörler yaratıyoruz. İşte, dershaneler böyle bir şeyin sonucu, rehabilitasyon merkezleri bunun sonucu. Gerçekten rehabilitasyon merkezine ihtiyaç olan durumlar olacak mıdır? Muhakkak olacaktır ama bu nereden arta kalan? Gerçekten eğitim sistemimiz içerisinde çözemediğimiz. İşte o dediğimiz çok çok üst dilimde, genel eğitimle beraber yeterli olmadığımız konular olabilir. Bunu sunabilirsiniz, bunu verebilirsiniz ama bunu birçok yönüyle beraber eğitim sisteminde yapma şansımız var. Aynı şey bu üstün yeteneklilerle ilgili gelecektir. Yani yapamadığınız zaman okulda kurumlar oluşacaktır, dershaneler oluşacaktır, özel, üstün yetenekli rehabilitasyon merkezleri oluşacaktır. Devlet bunları teşvik...

BAŞKAN – O zaman devletin, bir avantaj sağlaması olarak algılamayıp eğitimin bir parçası olarak algılaması... Doğru söylüyorsunuz, devlet neyi destekliyorum diyorsa onun orada yolsuzluğu ve usulsüzlüğü başlıyor. Hayali ihracatın başlamasına benzer.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Devlet şimdi destekleyebilir, eğitim zamanları haricinde, mesela hafta sonları, yaz dönemlerinde üstün yeteneklilerle ilgili kampları, gerçekten, tescillenmiş...

BAŞKAN – İzcilerin içine serpiştirilebilir.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – ...sertifikalandırılmış yaz kamplarını, yaz okullarını, yaz kurslarını, hafta sonlarında gerçekten çocuğun çok spesifik bir alandaki ve üstün yetenekliliğine hitap eden bir eğitim içeriğini, bir müdahale içeriğini destekleyebilir.

BAŞKAN – Kursların sayısını artırabilirsiniz, organizasyonlar...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bu gerçekten çok üst düzeyde sertifikasyonla beraber, uzmanlıkla beraber olan...

BAŞKAN – Tamam, şuradan bahsediyoruz yine.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

BAŞKAN – Peki Hocam, fen fakültelerini gezdik, BİLSEM’leri gezdik, çocuklar “Büyüyünce ne olacaksınız?” sorusuna “Ben vali olacağım.” diye cevap veriyor ama onlar da “Doktor olacağım.” diye cevap veriyorlar. Nasıl görüyorsunuz bunu?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani bunun sormayla veya cevaplandırmayla alakalı bir konu olduğunu düşünmüyorum. Çocuğun gerçekten yeteneği keşfedilmiş ve keşfettirilmiş ise ve bu yeteneğine dayalı olarak işlemesi, çalışması, kendi entelektüel ve yetenek alanını kullanması söz konusu olmuşsa ne olacağını gelişim serüveni zaten belirler. Ona uygun mesleki rehberlik hizmetleri paralelinde götürülür. Nereye, nasıl yerleşeceği konusunda yine kendi eğitim içeriği ve gelişim içeriği yol gösterici olur. Yani şuraya şu olacak, bu olacak diye veya ben şu olacağım şeklindeki bir değerlendirmeden daha öteye, daha kanıt temelli ve yani bilimsel temelli bir yönlendirme çalışmalarınıyla beraber bunlar sonuçlandırılabilir. Hatta ötesini bile tartışıyoruz. Yani üstün yeteneklilerin üst eğitim kurumlarına geçişi ki üst eğitim kurumu derken, tabii, biz bunu yine parazit hâline getirmişiz, marazi hâle getirmişiz. Üniversitenin altında yani... Şimdi 4+4+4 yani muhtemelen şöyle olacaktır, eğer farklı bir gelişme olmazsa: İlk 4’ten diğer 4’e geçerken yine başlayacak yarışma, yine başlayacak ne bileyim, dershanecilik, yine başlayacak sınavlar.

BAŞKAN – Yani ?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani bunların doğal geçişlerle beraber olması lazım. İlk on iki yıl madem zorunlu, doğal geçişlerle beraber olması lazım ve doğal geçişlerin ötesinde, üniversiteye girerken bir ayıklanma olabilir, değerlendirme olabilir, seçme olabilir yani seviyelendirme olabilir, belirleme olabilir; bu hem yetenek alanlarına genel anlamda hem özelliklere dayalı olarak. Ama üstün yetenekli çocuk aşağıdan beri belirlenmiş, takip edilmiş, izlenmiş, yönlendirilmiş ise bunun sınavı filan olmaz.

BAŞKAN – Hocam, şunu demek istiyorum: Yine çıktık almaya çalışıyorum rapora. Fen lisesine gittik, ilk 500, 1.000, 1.500 çocuktan bahsettik. Oradan geldik, işte 10 bin tane çocuk var diyor BİLSEM’lerde. Çocuklara soruyorsunuz “Nereye gideceksiniz, ne okuyacaksınız?” dediğinizde yüzde 95’i “Tıp fakültesi okumak istiyorum.” diyor.

Bendeki kanaat şu bu okuma isteğinde: En iyi para kazanabilecekleri yer olarak görüyorlar, çok doğaldır, insan içgüdüsü. Büyük bir kısmı, arkadaşlar katılıyor mu bilmiyorum, sorduklarında, ailesinin ve öğretmenlerin buna yönlendirdiğiyle ilgili yani tercihlerini öğretmenlerin bu yönde yaptığını çünkü onlar da başarı skalasına bunları... Şu kadar çocuk tıp fakültesine... Hatta, yürek acısı bir şey, İstanbul Fen Lisesinde çok iyi bir fizikçi olabilecek bir çocuğun yaptığı deneyleri, testleri gördüğümüzde, çocuğun hiçbir olimpiyat çalışmasına katılmadığı çünkü tıp fakültesine girmek istediği için...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Çocuk mu girmek istiyor?

BAŞKAN – Evet.

Olduğu söyleniyor. Şimdi, sokmuyormuş, niye? Çocuk diyormuş ki: “Ben tıp fakültesine girmek istiyorum. Bu yaptığım fizikteki çalışmanın bana bir faydası yok, ben tıpta çalışmalıyım.” “Tıp fakültesinden doktordan başka her şey çıkıyor.” denmesinin sebebi bu. Çünkü çocuk yeteneğinin, zekâsının en üst ölçülebilir durumu Türkiye’de bir İngilizce tıbbı girmek. Biz fiziğe girse o öyle deha olarak kabul edilmeyecek belki, değil mi? Mimarlık oku, o kadar üstün zekâlısın, okuya okuya mimarlık mı okudun...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, bu söylediğiniz, üstün yetenekliliğin doğasına aykırı bir şey, tüm tartışıklarımızın doğasına aykırı bir şey. Yani üstün yetenekli bir çocuğun farklı bir yetenek alanında, farklı bir özellikte, farklı bir alanda “Ben şunu olmak istiyorum.” demesi işin doğasına aykırı bence. Burada çevresel faktörlere bakmak lazım.

BAŞKAN – O zaman başa mı döndük Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Başa dönmek değil de diyelim gerçekten...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Tıp fakültesi de demiyorlar. Cevap şu: “Ne meslek istiyorsunuz?” sorusuna...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – “Ne meslek istiyorsunuz?” diye bir soru sorulmaz da; eğitimde öyle bir şey, öyle bir soru yok yani.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – “Büyüyünce ne olacaksınız?” sorusuna...

BAŞKAN – Hocam, gelmiş 11'nci sınıfa, çocuk bir ay sonra okul seçecek. 11'inci sınıfa soruyoruz bir de biz bunları yani hani ilkokul 1'inci sınıfta “Büyüyünce ne olacaksın?” diye sormuyoruz. 11'inci sınıfa gelmiş, fen lisesinin 11'inci sınıfındaki çocuğa soruyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Kim soruyor bu soruyu?

BAŞKAN – Biz soruyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Siz niye soruyorsunuz bu soruyu?

BAŞKAN – Şunu merak ediyoruz: Çocuklar kendi kariyer planlamaları içinde herhangi bir destek alıyorlar mı, bir meslek tanımlaması çocuklara yapıyorlar mı, çocukların üzerinde aile baskısı ne kadar; bunu görmek istiyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Tamam.

BAŞKAN – Sorduğumuzda yani hep birlikte eller tıp fakültesi ne kalkıyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Demek ki dediğiniz tüm çalışmalar eksik demektir o zaman. Yani çocuğun mesleki kariyer girişimiyle ilgili...

BAŞKAN – Yok zaten böyle bir şey.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yoksa ondan bahsediyor.

BAŞKAN – İşte onları tespit etmeye çalışıyoruz. Şimdi, siz, alanınızla ilgili bize rehber olacaksınız. Biz gördüklerimizi sizle paylaşıyoruz ki...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, yani bu ta çocuğun tespitinden yani okullaşmayla beraber başlayan süreçte çocuğun tüm ilgisi, yetenekleri, özellikleri, gelişim özellikleri, sağlık özellikleri, hepsi paralelinde bir veri tabanıyla beraber izlenirse, takip edilirse, değerlendirilirse tabii buraya gelme şansı söz konusu değil. Yani böyle bir soruyla çocukların muhatap olması veya... Böyle bir sorunumuz olmaz.

BAŞKAN – Onların önüne zaten on gün sonra bir tercih listesi gelecek ve onlar bir tercih yapacaklar.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bu, şu andaki genel eğitimiimizin, eğitim niteliğinin, genel bir sorunumuz bu. Yani bu sadece üstün yeteneklilerle alakalı bir durum değil bence, aynı şey normal liselerde de var.

BAŞKAN – Niye biz bunu şimdi dert ediyoruz? Niye normaleri... Çünkü öbürsünün velisi geliyor, diyor ki: “Benim çocuğuma destek ver, kaynak aktar.” Devlet bir şeye kaynak aktarıyorsa bunun nereye, niçin gittiğini görmek istiyor. Yine engelli birisine biz destek verdiğimizde ne yapmak istiyoruz? Toplumdaki sosyal moral değerleri yükseltmek istiyoruz. Bir şeyin nedeni var. Ben niye öbür taraftaki üstün zekâlı dediğim çocuğa devlet olarak kaynak aktarayım? Kişisel kariyer planlamasına... Oradan sizden cevap arıyorum. Kişisel kariyer planlaması yapıyor. Yani canı istemiş, doktor olmak istiyor çünkü ameliyata girecek, çok para kazanacak, vizitesi 1 milyon falan yapacak. Devlet o zaman kişisel kariyer planlamasına yani zekâsını kişisel kariyer planlamasıyla sınırlı tutacak birine niye kaynak aktarsın? Daha iyi doktor yetiştirmek istiyorsa daha iyi tıp fakültesi, laboratuvarlar kurabilir, devlet bunu kendine dert edebilir. Oraya da kendi kariyer planlamasını yapan insanlar gelebilir, bu başka bir şey. Ama birisi üzerinden insana yatırım yapıyorsanız ve devlet olarak, kamu olarak onun üzerinde bir şeyi idealize etmemişseniz niye bunca insana para aktaralım?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, para aktarma, aktarmama bağlamında tabii değerlendirilebilir ama yani günümüz eğitim sisteminde teorik olarak -pratikte yapılıyor yapılmıyor, bilmiyorum, uygulamada da kısmen var- bir çocuğun yaklaşık olarak lise 1'de, lise 2'nin başında nereye yöneleceği, ne olacağı, hangi mesleki olgunluğa sahip olduğu, hangi yeterliliklere sahip olduğu, ilgilerinin ne olduğu, ilgileriyle yeteneğinin ne kadar uyduğuna, hangi meslekleri idealize ettiği, hangi meslek platformunda kendi düşüncesini şekillendirebileceği, nereye yönelebileceği, bu tür çalışmalar hem ortaokul... Yani şu anda yeni yapılan sistemle beraber, herhâlde ortaokullardaki mesleki rehberlik çalışmalarını sanıyorum ki 8'inci sınıfta sınırlandırıldı yani öyle bir şey biliyorum ama lise düzeyinde zaten yapılıyor bunlar. Bundan daha ileri düzeydeki bir şeyi -onu demeye çalışıyorum- üstün yeteneklilerle ilgili, üstün yeteneklilerin gelişim ve eğitimlerinin takibiyle ilgili, eğitim sisteminin, kendi içerisinde bu hizmeti otomatik olarak zaten sunması gerekiyor.

BAŞKAN – Yani bu sunma şöyle olabilir mi o zaman, daha da açayım...

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bir kurumsallaşmaya gerek yok demek istiyorum. Bunun için aileye vesaire, başka tür bir katkı sağlayıp farklı yerlerden bu kariyer planlamasını yaptırmasına gerek yok.

BAŞKAN – Yani mesela sektörelleşmeye ihtiyaç var mı? Bizim bütçe açığımızın çok büyük bir kısmını enerji giderlerimiz kapsıyor. Devletin şöyle bir politikası olabilir mi mesela: Ey BİLSEM'ler, ey fen liseleri, ey laboratuvarlar, ey üniversite, ben enerji

ihtiyacımı minimize edecek ve ucuzlatacak proje getirenlere 1 milyon dolar para vereceğim ceplerine, ARGE parası hariç dese bu bir teşvik midir?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani olabilir. Bu tamamen devletin bakış açısıyla alakalı ama üstün yetenekli çocukları bu şekilde kullanmak etik değildir. Yani devletin üstün yetenekliliğine bakış açısı böyle olamaz.

BAŞKAN – Nasıl olur?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani bu, başta söylediğim gibi, bu çocukları stratejik anlamda devletin kaynağı olarak, kurtarıcısı olarak görmek gibi bir şey getirir. O zaman yine bu çocukları, gelişimlerinden, eğitim ihtiyaçlarından uzaklaştırılmış farklı kurumlarda, dehlizlerde işlemek gibi yani köleleştirmek gibi bir şey olur.

BAŞKAN – Peki, niye Kültür Bakanlığı devlet sanatçısı yetiştiriyor da etiketleme yapıyor o zaman? Yani bu insan suiistimali değil midir, sanatçı suiistimali değil midir?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Ama bunu şunun için mi yapıyor: Yani devlet şu eseri ortaya çıkarmak için, şöyle bir kültürel veya sanatsal bir yapıtı bulmak, buldurmak için...

BAŞKAN – O gizemi bilemiyoruz, o kendine göre veriyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bunları eğer kullanıyor ise farklı bir bakış açısı, ama bunların doğal gelişimlerinin parçası olarak böyle üretkenliklerini teşvik ediyorsa farklı bir bakış açısı.

BAŞKAN – Ne fark eder Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Çok fark var ama. Yani az önceki örneğe dönelim. BİLSEM’ler şu anda bilmiyorum, ne konuma geldiler en son ama...

BAŞKAN – Laboratuvar Hocam, laboratuvarın başkan bir şey değil.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Üç dört yıl önceki gelişmelerden söz ediyorum ben. Tamamen proje üretme mantığıyla beraber. Yani bu çocuklar üstün yetenekli, o hâlde üstün yeteneklilikle ilgili yaptığımız diğer eğitim programlarının yanında büyük bir oranda bu çocukları bir projeye yönlendirmek, proje üretmelerini sağlamak ve bunları yarıştırmak.

BAŞKAN – Ama muadilleri de böyle. Şimdi insanlar kendi kendilerine yapmıyorlar ki BİLSEM’lerde de. Muadil diğer ülkelerde böyle bir yarış var, buradan dünya birinciliklerine götüren bir yarış var. Onlar da gidiyor, bu yarışlara gidiyorlar yani abes bir şey yapmıyorlar. Hani yönlendirmiyorlar, olan bir şeyin içinde güzellik yarışmasına girer gibi bir şey. Yani Türkiye güzeli seçiyorsunuz, sonra Türkiye güzeli yapılan bir organizasyona gidip dünya güzeli seçtiriyor kendini. Bu da aynı şeyi yapıyor. Yani “Niye buraya yönlendiriyorsunuz?” dediğimizde muadilleri içinde yer alıyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Muadilleri içerisinde yer alıyor, doğal akışı olarak böyle yapıyorlarsa... Yani diyelim ki çocuk sözel alanda, edebiyat alanında veya tarih alanında üstün yetenekli olduğunu belirlemiş. BİLSEM’e gidiyor veya gitmiyor. Üstün yetenekliliğinin parçası olarak, doğal gelişimi olarak bir proje yapıyorsa, bir şey üretiyorsa, yaratıcılığını ortaya koyuyorsa, bir eser meydana getiriyorsa, eğer bunu biz getirmesek, bunu biz teşvik etmesek, önünü açmazsak, buna imkân sağlamazsak, fırsat vermesek yine gelişimini engellemiş oluruz. Ama bu çocuk üstün yetenekli diye, bu salt bir şey üretecek, yaratıcılığını ortaya koyacak, bir şey üretmesi gerekiyor, bir proje yapması gerekiyor mantığıyla bakarsak, o zaman yine kendi doğalarına aykırı bir kulvara doğru çekmiş oluruz.

BAŞKAN – Son soru Hocam: Dünyada sizin ölçülerinizde ideal olan ülke çalışmaları, tanı, eğitim ve istihdam olan hangileri?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi, şu kavrama katılmıyorum yani istihdam kavramına katılmıyorum. İstihdam herkes için nasılsa böyledir, aynı olmalıdır yani böyle bir ayrıcalık söz konusu değildir. Kendi yeteneklerine uygun, serbest, hür, insan iradesinin bir sonucu olarak gelişecek bir olgudur.

Benim tanıdığım, bildiğim, yani -belki yanlış içerisindedir- eğitimini aldığım, gördüğüm, uygulamalarından yani çalıştığım bağlamda, tabii ki örnek demeyebilirim ama idealize edilmiş ve tüm parçalarıyla beraber işletilen, hem teorik hem kuramsal bağlamda uygulama Amerika’dır, ülke olarak.

BAŞKAN – Neyini gördünüz Hocam? Ben de size şaşırdım şimdi.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – İşte, göremediğiniz için...

BAŞKAN – Siz neyini gördünüz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Asıl görülmediği için uygun ve doğru olan yer olduğunu söylemeye çalışıyorum.

BAŞKAN – Bana parçaları birleştirir misiniz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Şimdi şöyle söyleyeyim ben size: Mesela, diyelim ki benzeri çalışmaları İsrail yapıyor mesela. İsrail devlet stratejisi olarak yapıyor. Çocukların özel ve üstün yetenekli olmalarını bir özel eğitime muhtaç olma durumu olarak yapmıyor. O yüzden de İsrail’deki uygulamaları bütün çıplaklığıyla görebilirsiniz.

BAŞKAN – Hocam, siz biliyorsunuz diye herkes biliyor zannediyoruz. Biz bilmiyoruz, İsrail’i görmüyoruz. Sizin gibi bir sürü kitap okumadık yani tezler üretmedik, biz bilmiyoruz. Nedir bu İsrail dediğiniz?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani İsrail geleneksel anlamdaki bakış açımızla beraber bu çocukları ayırıştırıyor.

BAŞKAN – Kaç yaşından itibaren teşhise başlıyor?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani okul öncesi eğitimden başlıyorlar.

BAŞKAN – Başlıyor, tarıyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Taramasına gerek yok zaten çocuk okula geliyor, kreşe geliyor vesaire.

BAŞKAN – Orada tarıyor.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Gerçekten farklı olan çocukları, yeterli olan çocukları ayırıyor. Ondan sonra bunları bir makineye koyuyor, bu makinede büyütüyor, geliştiriyor ve üretmek istediği ne varsa stratejik olarak o hedefe doğru onu geliştiriyor. Ondan üreteceği malzemeyi, hizmeti, her neyse, onu alıyor. Temel bakış açısı bu.

Yine şöyle söyleyeyim...

BAŞKAN – Ama garip olan ne var? Toprağı varsa toprağını eker insanlar yani dağı varsa, mesela insanların hangi kaynakları varsa onu. Karı çok olan ülkeler dağ turizmi yapıyor, turisti o şekilde alıyor. Toprağı geniş olan yerler tarım yapıyor. Yani herkes, her ülke kendi kaynaklarını en optimum düzeyde kullanmak için arzu eder. Karşıdaki itiraz edince zorluyorsa, silah dayıyorsa katırlırım ama öbür türlüyse garip olan ne?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Garip olan şu: Yani topyekûn kişinin gelişimini teşvik etmiyor. Bireyin kendi bireyselliğini, ruh sağlığını, her şeyini önemsemenin ötesinde onu bir araç olarak kullanıyor.

BAŞKAN – Nereden biliyorsunuz Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Nereden biliyoruz, yaklaşımdan öyle değerlendiriyoruz.

BAŞKAN – Ön yargı.

Ben başka bir açıdan bakayım: “Ben küçük bir devletim, bu kıtada yaşamak zorundayım. Yaşamam için teknoloji üretmem gerekiyor.” diyen, tatmin duygusunu oluşturduğunuz bir çocuğun kendini ne kadar mutlu ve bahtiyar hissedeceğini o eğitim içinde... Sinemaya bedava gidiyor, tiyatroya bedava gidiyor, yolda ayrıcalıklı yoldan gidiyor, ailesi özel destek alıyor. Burada bir insan mutsuzluğu yok ki ortada?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Nereden biliyorsunuz?

BAŞKAN – Mutsuzluğu yok derken aldığı sonuçlara baktığımızda görüyoruz bunları.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – En yüksek intihar girişim ve gerçekleştirme oranı...

BAŞKAN – Finlandiyada aynı şekilde Hocam ölçerseniz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – ...bu tür eğitimle, bu tür ayırıştırma ile...

BAŞKAN – Bu ayırıştırmanın içindeki çocuklarla ilgili diyorsunuz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Tabii.

BAŞKAN – Bu önemli bir veri. Peki, biz nereden alırız bunu yani bu özel eğitime tabi tutulmuş çocukların intihar etme oranlarını bilimsel olarak?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Bunun şöyle ilgili verileri yok ama şundan biliyorum, şöyle ilgili veriler açık yani önceki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri zamanında da benzeri yaklaşımlar söz konusuydu.

BAŞKAN – Ben TÜBİTAK'taki arkadaşlardan özellikle bu araştırmaları rica edeyim.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani oradaki veriler dünyada var yani kitaplarda var, kaynaklarda var. Yani diyelim ki olimpiyatlara insan yetiştirecekseniz, işte öngörü olarak bu çocukları daha küçükten beri ailesinden, toplumdaki, her şeyden soyutlayıp sadece işte bir yetiştirme yurdu gibi veya ne bileyim, proje merkezi gibi, bunlara özgü kurumlarda, tüm toplumdaki, her şeyden soyutlayıp yapılmıyor muydu? Yapılıyordu. İşte, ne bileyim, bununla beraber -atıyorum- bir uzay üssüne eleman yetiştirilebiliyordu, voleybol takımı yetiştirilebiliyordu, bilmem ne... Ama tüm bunlardan intihar girişimleri, ruh sağlığı, diğer türlü olabilecek veriler anlamında çok sağlıklı sonuçlar söz konusu değil ve buna benzer... Bu düzeyde değil tabii ki İsrail'de yapılanlar, bu düzeyde değil. Ama demek istediğim şu: Genel anlamda, bakış açısı olarak, Amerika'daki özel eğitime muhtaç olma durumuna paralel hem insani hem pedagojik hem psikososyal tüm dayanak noktalarıyla beraber ele alınan konu İsrail'de veya kısmen Finlandiya'da, İskandinav ülkelerinde, mesela Norveç'te alınmıyor ele.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Nasıl alınmıyor Hocam?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani biraz daha stratejik demeyelim de ne diyelim, biraz daha ayrılmış yani özel eğitime muhtaç olma durumundan farklı alınıyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Yani şöyle söyleyeyim: Mesela, Amerika'nın herhangi bir eyaletinde -eyaleti siz seçin çünkü benim bilgim yok, hangi eyalette, ne yapılıyor- bir sokaktaki çocuk tespit ediliyor ve yetenekleri var. Ne yapıyor devlet, yerel yönetimler, ne yapıyorlar? İlk uygulamaya nasıl başlıyorlar?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani uygulama -bahsettim baştan- temelde eğitim kurumu içinde, eğitim sistemi içinde her çocuğun yeteneğine, özelliğine hitap edecek bir içerik sunuyor, bireysel, farklılaştırılmış bir yapıda sunuluyor.

BAŞKAN – Nasıl?

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Aynı matematik öğretmeni o çocuğa farklı bir şey mi veriyor? Aynı resim öğretmeni başka bir şey mi veriyor?

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Evet.

BAŞKAN – Farklı düşünüyorsam Hocam birlikte düşünelim.

Şimdi şöyle: İki tane okul ziyaret ettim, birisi devlet okulu dediğimiz devlet okulu, birisi de özel okul dediğimiz okul. Özel okul dediğimiz okul da şöyle bir okul: Çocuk başına devlet 1.500 dolar para veriyor diyor ve kendi okulundan daha düşük maliyetli olduğunu alıyor; ders programını alıyor okuldan, kendinin zorunlu gördüğü bir ders tipi var, onu veriyorsunuz artı ekstralarını veriyorsunuz. Onun üzerinden daha fazla para istiyorsa okul onun üzerini tamamlıyor aile yahut da devlet direkt parasını veriyor. Burada da devlet okulu. Devlet okulunda devlet memuru olan öğretmenler var, özel okul dediğimiz yerde de sözleşmeliiler var. Müfredat dediğimiz şey başkenden falan belirlenen bir müfredat değil, neredeyse her okul temel derslerin dışında kendi istediği kadar müfredat zenginleştirebiliyor. Sekiz saat spor dersi yapabilir istiyorsa, dokuz saat matematik dersi yapabilir istiyorsa; istediğini vermekten kasıt bu. Fizik dersi dediğiniz yerde F1, F2, F3, F4 diye fizik kitabı var. Çocuk F1'i seçebilir, F1 sınıfına gidebilir; F3'ü seçebilir, F3'e gidebilir. Bu çocuk orta 1'de, lise 1'de olabilir orada. Çocuk liseyi bitirdi. Yani aslında sistem çocuğa bilfiil müdahale edip de bir şey sokmuyor, dediği gibi, şartlar onun istediğini... Üniversiteye gittiniz, üniversiteye kabul edilmek istiyorsunuz. Üniversite diyor ki: "Hadi getir bakalım aldığın dersleri." Bakmış ki fizikte F1 almışsınız, İngilizce'de bir şey almışsınız ama hiç müzik dersi almamışsınız. Diyor ki: "Asgari bir yıl müzik eğitimi almanı istiyorum, F4 tamamlamanı istiyorum, şunu yaparsın bana gelersin. Üstelik hiçbir sivil toplum örgütünde de çalışmamışsın, kusura bakma." Gidiyorsun, F4 düzeyinde dersini alıyorsun, bir sene müzik kursunu alıyorsun, onu alıyorsun, kendin logoları birleştiriyorsun "Ben üniversiteye geldim." diyorsun. Yani ülkemizle kıyaslanabilecek hiçbir tarafı yok çünkü bizim üniversiteler böyle bir sistemle almıyor. Bizde F1, F2, F3, F4 yok, bizde 1'inci sınıfın fiziği, 2'nci sınıfın fiziği, 3'üncü sınıfın... Şimdi Hocamın önerdiği bize, sistem bu hâle gelirse zaten aile ve çocuk, kendi şeyleri...

Yanlış mı düşünüyorum? Eksik varsa tamamlayın Hocam.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Yani eninde sonunda buraya geleceğiz biz de, geleceğiz, mecburen geleceğiz. Yani farklı şeylerle eğitimde veya başka yerde uğraşmak yerine bunlarla uğraşmak konumunda

geleceğiz. Bu belki yani sosyal politikalar, böyle küçük ölçekli yani bugün biz yaptık, yarın biz gördük mantığıyla herhâlde olmuyordur diye düşünüyorum ama bir şekilde olacaktır çünkü toplumsal ihtiyaçlar, toplumsal düzlem buraya doğru taşıyacaktır diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Gazi Üniversitesinin bir model geliştirmeyi düşünüp, bir ilköğretim okulu açıp, bu hayal ettiklerini hayata geçirmek gibi bir sıkıntısı olabilir mi mesela? Yani üniversitelerin daha çok derdi olması lazım.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YAŞAR ÖZBAY – Üniversiteler kolej açıyorlar ama böyle bir şeyden ziyade para kazanmak için, vakfa para kazanmak için yapıyorlar bunu.

BAŞKAN – Sonuç, biz adam olamayız kısmıyla...

Arkadaşlar, çok çok teşekkür ediyorum.

Sağ olun Hocam.

Kapanma Saati: 17.23